

IMPRESSUM

ZO SÚDNEJ PRAXE

20. ročník 3/2015

Vydáva

Wolters Kluwer s. r. o.

Mlynské nivy 48, 821 09 Bratislava

IČO: 31348262

Vychádza 6x ročne

Šéfredaktor: PhDr. Erich Rabel

tel.: 02/58 10 20 39, mobil: 0911/258 970

Autorský kolektív (judikatúra):

JUDr. Daniela Sučanská (obč. právo)

JUDr. Darina Ličková (obch. právo)

JUDr. Štefan Minárik (trestné právo)

JUDr. Eva Babiaková, CSc. (spr. právo)

JUDr. Milan Lalík (ÚS SR)

Grafická úprava: Forma, s.r.o.**Tlač:** SOŠ polygrafická, Bratislava

www.polygraficka.sk

Objednávky a inzercie:

Wolters Kluwer s. r. o.

Mlynské nivy 48, 821 09 Bratislava

tel.: 02/58 10 20 39

e-mail: office@wolterskluwer.sk

rabel@wolterskluwer.sk

internet: www.wolterskluwer.sk

Cena ročného predplatného 72 €

(vrátane DPH, poštovného a balného).

Zrušenie odberu je možné písomným

oznámením vždy v mesiaci november.

Registrácia MK SR – EV 617/08**ISSN 1335-177X**

Časopis je dostupný aj v systéme ASPI

Tento časopis je chránený v zmysle autorského práva. Každá prelať, aj čiastková, ako aj ďalšie využitie príspevkov v iných informačných médiách je povolené len s výslovným písomným súhlasom vydavateľstva.

Zadané do tlače: 15. júna 2015

Príspevky (právne vety, rozhodnutia a komentáre) uvádzané v tomto časopise nie sú pre súdy záväzné. Nemožno ich chápať ako úradný výklad rozhodnutí súdu.

© Wolters Kluwer, 2015

EDITORIAL

Výkon rozsudkov ESĽP

Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESĽP“ alebo „Súd“) predstavuje rozhodnutie v merite veci v konaní o individuálnej sťažnosti. Ďalšou možnosťou ukončenia sporu vo veci samej je uzatvorenie zmiernosti medzi stranami, kedy je úlohou Súdu posúdiť, či dosiahnutá dohoda zodpovedá kritériám rešpektovania ľudských práv zaručených Dohovorom a jeho protokolmi. V prípade splnenia tohto predpokladu Súd vyčiarke sťažnosť zo zoznamu prípadov rozhodnutím, ktoré obsahuje stručné zhrnutie skutkového stavu a dosiahnutého riešenia, pričom súčasťou dohody býva záväzok strán nepožiadat' o opätovné preskúmanie prípadu veľkú komoru Súdu.

Rozsudky komôr sú konečné:

- ak strany vyhlásia, že nepožiadajú o predloženie veci veľkej komore, alebo
- po uplynutí trojmesačnej lehoty odo dňa vynesenia rozsudku, pokiaľ strany nepožiadali o predloženie veci veľkej komore, alebo
- ak porota piatich sudcov veľkej komory odmietne žiadosť o predloženie veci veľkej komore.

Ak porota uvedená v písmene c) žiadosť prijme, Veľká komora rozhodne vo veci rozsudkom, ktorý je konečný.

V zmysle článku 46 Dohovoru je konečný rozsudok záväzný a štát je povinný ho vykonať. Štát má pritom povinnosť zabezpečiť nápravu porušených práv, avšak má voľný výber prostriedkov na uskutočnenie tohto cieľa. Na výkon rozsudkov dohliada Výbor ministrov.

Súd nie je oprávnený rušiť rozhodnutia vnútroštátnych orgánov, alebo zasahovať do jeho legislatívy formou zrušenia právneho predpisu. Pokiaľ Súd vo svojom rozsudku skonštatuje porušenie Dohovoru alebo jeho protokolov, rozhodne o spravodlivom zadosťučinení. To môže zahŕňať náhradu majetkovej škody (skutočná škoda a ušlý zisk), ktorá musí byť v príčinnej súvislosti s porušením práv sťažovateľa, ďalej náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá môže vyplývať napr. z negatívneho vplyvu porušenia práv na sťažovateľov zdravotný stav alebo z pocitu frustrácie či stresu, a napokon náhradu nákladov a výdavkov. V niektorých prípadoch Súd môže dôjsť k záveru, že konštatovanie porušenia práv sťažovateľa samo je dostatočným spravodlivým zadosťučinením. Ak Súd spravodlivé zadosťučinenie prizná, úspešný sťažovateľ je povinný dotknutému štátu poskytnúť číslo bankového účtu, na ktoré mu bude priznaná peňažná suma poukázaná.

V niektorých prípadoch však vyplatenie spravodlivého zadosťučinenia nie je pre sťažovateľa dostatočnou nápravou, pretože naďalej pretrvávajú negatívne dôsledky posušenia jeho práv. Vtedy musí dotknutý štát v rámci výkonu rozsudku uskutočniť adekvátne opatrenia, ktoré odstránia pretrvávajúce negatívne následky vo vzťahu k sťažovateľovi, tzv. individuálne opatrenia. Štát je zároveň povinný prijať opatrenia, ktoré zabránia opakovaniu porušovania práv ďalších osôb v budúcnosti, tzv. všeobecné opatrenia.

Individuálne opatrenia, v prípade, že nevyžadujú radikálne zásahy do vnútroštátneho právneho poriadku, majú za cieľ najmä navrátenie do pôvodného stavu (*restitutio in integrum*) v súlade so všeobecnými princípmi medzinárodného práva. Takýto postup nachádza uplatnenie v prípadoch, v ktorých účel zabezpečiť ochranu subjektívnych práv jednotlivcov spolu s účinnou implementáciou rozsudku Súdu prevažuje nad princípom ochrany právnej istoty a prekážkou rozhodnutej veci (*res iudicata*). Tento postup môže mať rôzne podoby, je to napr. obnova konania, preskúmanie veci v súdnom alebo správnom konaní, výmaz záznamu z registra trestov a pod.

Všeobecné opatrenia sa uplatňujú predovšetkým pri hromadné sa vyskytujúcich sťažnostiach obdobného charakteru. Príčina stavu, ktorý má za následok porušenie Dohovoru, mnohokrát pramení z vnútroštátnej legislatívy, ktorá sudcovi ani pri zvýšenom úsilí neumožňuje jej aplikáciu spôsobom, ktorý by bol v súlade so záväzkami štátu vyplývajúcimi z jeho účasti na štrasburskom mechanizme ochrany ľudských práv. Vhodným prostriedkom nápravy v takomto prípade je najmä prijatie resp. zmena príslušnej legislatívy, ktorá bude dostatočne konformná s ustanoveniami Dohovoru a jeho protokolov. Inou situáciou sú v praxi sa vyskytujúce prípady chybné aplikácie vnútroštátneho práva, najmä z dôvodu nesprávneho výkladu Dohovoru zo strany orgánov zmluvného štátu. V takom prípade býva prostriedkom nápravy snaha o nastolenie

(pokračovanie na str. 110)

CUI BONO? (NESPRAVODLIVÁ ROVNOVÁHA V POVINNOM OČKOVANÍ Z VÔLE ÚSTAVNÉHO SÚDU SR)

Kľúčová otázka neznie: zachovať povinné očkovanie, alebo ho zrušiť, ako to navodzoval Ústavný súd SR vo svojej úvahe o proporcionálnosti zásahu do súkromia. Tak vidia problematiku povinného očkovania iba radikálni extrémisti. Kľúčovou otázkou povinného očkovania je nájdanie spravodlivej rovnováhy medzi povinným očkovaním a ochranou základného práva na súkromie, lebo na Ústavnom súde SR sa táto otázka skúmala na zle kalibrovaných váhach.

V praktickej ochrane ústavnosti prevažujú politické záujmy. Ak sa Ústavný súd SR dotkne politicky senzitívnej otázky, rozhodnutie je podrobené dôraznej kritike bez ohľadu na jeho skutočnú kvalitu. Ak je rozhodnutie politicky nezaujímavé, unikne kritike, nech je, aké je. Tak je to aj v prípade rozhodovania o ústavnosti povinného očkovania, ktoré svojím návrhom vyvolal Krajský súd v Nitre. Ústavný súd SR návrh zamietol. Povinné očkovanie je nekompromisne v súlade s Ústavou SR. S prihliadnutím na závažnosť sporu, ktorú Ústavný súd SR nedocenil, a preto zľahčil, nezaškodí pozrieť sa na samé rozhodnutie bez ružových okuliarov.

Pramene práva a orgány štátu s právomocou

Základným prameňom práva pre povinné očkovanie je zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ustanovuje, že opatreniami na predchádzanie vzniku a šíreniu prenosných ochorení podľa § 12 ods. 2 písm. d) sú o. i.

- osobitné a mimoriadne očkovanie,
- očkovanie pri úrazoch, poraneniach a nehojajúcich sa ranách,
- očkovanie pred cestou do zahraničia,
- očkovanie osobitných skupín obyvateľstva.

Zákon č. 355/2007 Z. z. v § 62 ustanovuje v taxatívnom výpočte rad splnomocnení pre Ministerstvo zdravotníctva SR na vydanie všeobecne záväzných predpisov. Medzi nimi je aj splnomocnenie na ustanovenie podrobností o prevencii a kontrole prenosných ochorení (§ 62 písm. a/). Ministerstvo zdravotníctva SR uplatnilo toto splnomocnenie vydaním vyhlášky č. 585/2008 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prevencii a kontrole prenosných ochorení v znení vyhlášky č. 544/2011 Z. z.

Pri pohľade na dlhoročnú rozhodovacia prax Ústavného súdu SR sa od začiatku konania o súlade platnej právnej úpravy povinného očkovania s ústavou zdalo samozrejmé, že verdiktu o porušení Ústavy SR sa nemôže vyhnúť podzákonná úprava Ministerstva zdravotníctva SR.

Ústavný súd SR rozhodol, že úpravu podmienok, rozsahu a spôsobu poskytovania bezplatnej zdravotnej starostlivosti nemožno uskutočniť vyhláškou Ministerstva zdravotníctva SR,¹ a to ani za predpokladu, že zákon ustanovuje splnomocnenie na vydanie takej úpravy podzákonným všeobecne záväzným právnym predpisom.²

Ústavný súd SR rozhodol aj o tom, že lehota na vykonanie prerušenia tehotenstva predstavuje natoľko podstatnú otázku zákonnej úpravy, že musí byť upravená iba zákonom, a preto je

úprava podzákonnou normou vylúčená.³ „(...) ústavný súd dospel k záveru, že ustanovenie § 2 ods. 3 napadnutej vyhlášky vybočilo z medzí zákona, lebo ministerstvo nevydalo v tomto ustanovení vyhlášku v rámci medzí ustanovených zákonom a na základe splnomocnenia § 12 zákona o umelom prerušení tehotenstva.“⁴ Takto ústavný súd odvodnil, prečo ústave odporuje povolenie interrupcií z genetických príčin do 24. týždňa veku plodu.

V prípade povinného očkovania ten istý ústavný súd odrazu zistil, že úprava povinného očkovania vykonávacím všeobecne záväzným právnym predpisom je konformná s Ústavou SR. „... samotná povinnosť fyzických osôb podrobiť sa povinnému očkovaniu nie je ustanovená podzákonným predpisom, ale dostatočne konkrétne a určito použitím termínu „povinné očkovanie“ zákonom o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia. Tým spĺňa jednak požiadavku na ukladanie povinnosti ustanovenú čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy, ale zároveň tiež požiadavku formy zákona na stanovenie medzí základných práv a slobôd ustanovenú v čl. 13 ods. 2 ústavy.“⁵

Zákon č. 355/2007 Z. z. v znení neskorších predpisov neustanovuje choroby, proti ktorým je očkovanie povinné. To určuje vyhláška Ministerstva zdravotníctva SR.

Podľa § 6 vyhlášky č. 585/2008 Z. z.: „Očkovanie detí proti záškrtu, teta-

¹ PL. ÚS 8/94. Zbierka názorov a uznesení Ústavného súdu SR 1993-1994, s. 109.

² PL. ÚS 5/94. Zbierka názorov a uznesení Ústavného súdu SR 1993-1994, s. 132-134.

³ „Ustanovenie § 2 ods. 3 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva SR č. 74/1986 Zb. v znení zákona č. 98/1995 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon SNR č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení zákona č. 419/1991 Zb., nie je v súlade s čl. 123 v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy SR.“ (PL. ÚS 12/01. Zbierka názorov a uznesení Ústavného súdu SR 2007, s. 60; s. 23)

⁴ PL. ÚS 12/01. Zbierka názorov a uznesení Ústavného súdu SR 2007, s. 60.

⁵ PL. ÚS 10/2014. Nález z 10. decembra 2014, s. 11 – 12.

nu, čiernemu kašľu, prenosnej detskej obrne, vírusovému zápalu pečene typu B, invazívnym hemofilickým nákazám, pneumokokovým invazívnym ochoreniam sa vykonáva najneskôr prvý deň desiateho týždňa života dieťaťa (§ 6 ods. 1).

Vyhláškou sa ustanovuje aj povinné očkovanie proti tetanu, ktorý nie je ochorením prenosným z človeka na človeka. Právne podstatnou sa tak stáva otázka, či určenie povinnosti podrobiť sa tomuto očkovaníu je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Jedine pri splnení tejto podmienky sa neporuší základné právo na súkromie priznané čl. 16 ods. 1 Ústavy SR ani ľudské právo na súkromie priznané čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

V Čechách Najvyšší správny súd uznesením rozšíreného senátu z 3.4.2012 č. j. 8 As 6/2011-120 riešil rozpor právnych názorov senátov súdu pri hodnotení situácií, keď došlo k neprijatiu dieťaťa do materskej škôlky v dôsledku chýbajúceho očkovania proti trom detským chorobám a k uloženiu sankcie za neudelenie súhlasu rodičov na pravidelné očkovanie dieťaťa.⁶

Rozšírený senát Najvyššieho správneho súdu uviedol, že „otázka, zda a do jaké míry stanovit očkovací povinnost, má aspekty nejen odborné, ale i politické, nebo tato povinnost vždy představuje určité omezení zmiňovaných základních práv a svobod a zároveň se ve společnosti odlišují názory na přínos či naopak některé nežádoucí účinky očkování v konkrétních případech.“

Ústavný súd SR túto myšlienku vyjadril nápadne podobnou formuláciou: „rozhodnutie zákonodarcu o tom, že určitý druh očkovania bude povinný, je rozhodnutím, ktorým realizuje ústavným poriadkom danú (pomerne širokú) možnosť legislatívnych zásahov v oblasti verejného zdravotníctva... Ide o rozhodnutie, ktoré je v prvom rade otázkou politickou a expertnou, a preto je tu i veľmi obmedzená možnosť ingerencie ústavného súdu. Takéto

rozhodnutie zákonodarcu vychádza z pomere veľkého priestoru pre politické uváženie (margin of appreciation), v rámci ktorého nie je možné rozhodnutie zákonodarcu (resp. vykonávacieho právneho predpisu exekutívy) o ustanovení povinnosti podrobiť sa určitému druhu očkovania bez ďalšieho preskúmať (porov. rovnako v náleze Ústavného súdu ČR, sp. zn. III. ÚS 449/06 z 3. februára 2011).“⁷

Ústavný súd SR pri hľadaní faktorov ovplyvňujúcich politické uváženie o tom, ktoré očkovania sa stanú povinné, prehliadol ekonomické záujmy a všade prítomný lobizmus. To sa mu dá odpustiť. Čo sa ústavnému súdu odpustiť nedá, je rezignácia na právny poriadok. Ak Ústavný súd SR rezignuje na ochranu ústavnosti všade, kde je „pomerne veľký priestor pre politické uváženie,“ Ústava SR sa onedlho zmení na povestný „zdrap papiera“.

Účelom ústavy v materiálnom právnom štáte je vytvárať účinné bariéry politickej svojvôle, nútiť politické sily viesť svoj politický boj medzi jasne postavenými mantinelmi. Tam, kde dochádza na politické uváženie s výsledkom, ktorý priamo ovplyvňuje dostupnosť základných práv, povinnosťou ústavného súdu je hľadať spravodlivú rovnováhu medzi protikladnými, v konflikte sa ocitajúcimi základnými právami, a do tohto konfliktu nastoliť spravodlivú rovnováhu. Politické uváženie nesmie prevážiť nad právnymi zásadami, narušiť spravodlivú rovnováhu.

V prípade povinného očkovania sa Ústavný súd SR nepokúsil o hľadanie spravodlivej rovnováhy. Povinným očkovaním sa obmedzuje základné právo na súkromie a povinná osoba sa zároveň vystavuje štatisticky determinovanej hrozbe, že očkovanie nezostane bez následkov, možno aj dlhodobých či dokonca trvalých na zdraví očkovanej osoby. V takom skutkovom stave neprichádza do úvahy, aby sa zásah do telesnej integrity označil za politickú a expertnú otázku, ktorá nie je právne relevantná.

Porovnávací aspekt

Ústavný súd SR založil odôvodnenie svojho rozhodnutia na odpisovaní od iných ústavných súdov (Slovinsko, Česká republika) aj od Najvyššieho súdu USA. Správal sa pritom ako veľmi nepozorný žiak, ktorý si nerobil ťažkú hlavu so súvislosťami a rozdielmi v sporoch, o ktorých rozhodovali súdy v zahraničí.

Ústavný súd ČR nerozhodoval o ústavnosti povinného očkovania po prvý raz v januári 2015.⁸ Skôr, ako sa zaoberal ústavnou udržateľnosťou § 46 zákona o ochrane verejného zdravia s ustanoveniami Listiny základných práv a slobôd, vyslovil od oficiálnej interpretácie a aplikácie Ústavy SR výrazne odlišný názor:

„(...) Nález sp. zn. III. ÚS 449/06 vyúsťil do právnej vety, podľa ktorej: Ústavný princíp stojaci na požiadavke zachovania maxima tak základného práva, ako aj s týmto základným právom kolidujúceho verejného záujmu, sa premieta do interpretácie čl. 16 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd tak, že Ústavou Českej republiky požadovaná ochrana individuálnej autonómie, predpokladaná citovaným ustanovením, si vyžaduje, aby povinné očkovanie nebolo proti povinným subjektom vo výnimočných prípadoch vynucované. Patrí sa poznamenať, že Ústavný súd pri aprobevaní tejto výnimky z povinného očkovania vychádzal v nie neopodstatnenej miere z vyjadrenia Výboru pre ľudské práva a biomedicínu Rady vlády Českej republiky pre ľudské práva, ktorý ... uviedol, že so zreteľom na vysokú preočkovanosť populácie (vyššiu ako predpokladaných 90%) nemôže výnimočne nevyhnutné očkovanie, s prihliadnutím na mimoriadne okolnosti prípadu, ohroziť ústavne chránený záujem na ochrane verejného zdravia.“⁹

Ústavný súd ČR takto „dal zelenú“ ochrane náboženskej viery zaručenej čl. 16 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd v spojení s čl. 32 ods. 4 Listiny pred povinnosťou podrobiť sa povinnému očkovaníu.

⁶ Najvyšší správny súd ČR vyvodil, že „Rámcová úprava povinnosti fyzických osob podrobiť sa očkovaníu stanovená v § 46 zákona č. 258/2000 Sb., o ochrane veřejného zdraví, a její upřesnění ve vyhlášce č. 537/2006 Sb., o očkovaníu proti infekčním nemocem, odpovídají ústavněprávním požadavkům, podle nichž povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích (čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a meze základních práv a svobod mohou být upraveny pouze zákonem (čl. 4 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).“

„Ustanovení § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví považoval soud z hlediska vymezení rozsahu očkovací povinnosti za ústavně konformní a úpravu podrobností v prováděcí vyhlášce za souladnou s požadavkem, aby byla očkovací povinnost a její meze upravena zákonem a konkretizace této povinnosti provedena prováděcím předpisem. Jakkoli rozšířený senát přiznal jistou oprávněnost námitce jednoho z konkurujících senátů, že prováděcí vyhláška obsahuje více podrobností ve srovnání s jinými prováděcími předpisy, nepovažoval tuto skutečnost za kvalitativní rozdíl, jenž by vyvolal neústavnost posuzované právní úpravy. Zákonodárce sledoval legitimní důvody, pokud vymezil v ustanovení § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví očkovací povinnost rámcově a na prováděcím předpise ponechal určení případů a termínů, kdy má k naplnění této povinnosti dojít.“

⁷ PL. ÚS 10/2014. Nález z 10. decembra 2014, s. 11.

⁸ Pl. ÚS 19/14. Nález Ústavného súdu Českej republiky z januára 2015.

⁹ Pl. ÚS 19/14, s. 16.

Ústavný súd SR sa „nedal strnúť“ v konkrétnej výnimke, ani na hľadanie iných výnimiek, ktoré by mohli prichádzať do úvahy.

Ústavný súd SR sa v odôvodnení rozhodnutia o povinnom očkovaní uchýlil aj k citácii názoru Najvyššieho súdu USA.

V spore o ústavnosť úpravy, ktorou sa v štáte Massachusetts uzákonila povinnosť podrobiť sa očkovaniu v prípadoch, keď to bolo nevyhnutné z dôvodu ochrany verejného zdravia a na základe rozhodnutia Zdravotnej rady Najvyšší súd USA roku 1905 o. i. uviedol: „Odporca namieta, že jeho sloboda bola obmedzená z dôvodu, že štát mu ukladá pokutu alebo uväznenie pre odmietnutie podrobiť sa povinnému očkovaniu, hoci taká úprava je neodôvodnená, svojvoľná a krutá, a preto nepriateľská k právu každého na starostlivosť o jeho vlastnú telesnú integritu a zdravie. (...) Súd uvádza (...), že v každej dobre spravovanej spoločnosti viazanej povinnosťou zachovania bezpečnosti jej členov, práva jednotlivcov, rešpektujúc ich slobodu, môžu v prípade hrozby veľkého nebezpečenstva byť podriadené obmedzeniam, ktorých výkon, na základe rozumného rozhodnutia, môže byť vyžadovaný z dôvodu ochrany verejnosti. (...) Súd tiež nemôže dať za pravdu názoru, ... že príležitostné alebo občasnú zdravotné komplikácie po očkovaní... majú vylúčiť povinnosť podrobiť sa očkovaniu, ak očkovaný na také prípady jemu blízkych osôb odkáže.“¹⁰

Na tomto rozhodnutí nemožno prehliadnúť, že Najvyšší súd USA v spore nehľadal spravodlivú rovnováhu medzi verejným záujmom na prevencii infekčných chorôb a ochranou práva na súkromie. Roku 1905 právo na súkromie ešte neexistovalo, povinné očkovanie ho nemohlo porušovať.

Testy ústavnosti

Ústavný súd SR podrobil napadnutú právnu úpravu kontrole na súlad s ústavou SR pomocou testu ústavnosti, čím svojmu rozhodovaniu zdanlivo prepožičal objektívny charakter.

„V prerokovanej veci je intenzita zásahu do práva na súkromie na prvý pohľad podstatná, pretože ide o zásah do telesnej integrity človeka (primárne dieťaťa) podaním farmaceutickej látky.

Aužak tento zásah nie je za každých okolností vždy nevyhnutný, keďže práva úprava povinného očkovania ukladá povinnosť lekára pred vykonaním očkovania vykonať lekárske vyšetrenia očkovaného, ďalej povinnosť zohľadniť zdravotné kontraindikácie a poučiť fyzickú osobu (očkovaného, resp. rodičov dieťaťa) o všetkých aspektoch očkovania a dopadu na zdravotný stav. Navyše, v zmysle § 12 ods. 2 písm. d) v spojení s § 51 ods. 1 písm. a) zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia v spojení s § 13 ods. 1 a 2 vyhlášky upravujúcej prevenciu a kontrolu prenosných ochorení legislatíva upúšťa od povinnosti podrobiť sa povinnému očkovaniu v prípade výskytu zdravotných kontraindikácií osoby, ktorá má byť očkovaná, resp. ukladá povinnosť lekára vykonávajúceho povinné očkovanie vykonať pred povinným očkovaním lekárske vyšetrenie a zohľadňovať pred povinným očkovaním prípadné známe zdravotné kontraindikácie. Ďalej, v prípade nesprávneho postupu zo strany poskytovateľa zdravotnej starostlivosti a prípadnej škody na zdraví očkovaného, právny poriadok upravuje inštitút zodpovednosti za škodu spôsobenú postupom non lege artis [riadne poskytovanie zdravotnej starostlivosti (lege artis) upravuje najmä zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov] a rovnako upravuje právo na odškodnenie bolesti poškodeného a za sťaženie spoločenského uplatnenia (porov. všeobecnú zodpovednosť v zmysle § 420 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, ako aj absolútnu objektívnu zodpovednosť podľa § 421a ods. 1 a 2 OZ v spojení s § 444 a nasl. OZ a v spojení so zákonom č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriadení rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov).“¹¹

Ústavný súd SR v tomto prípade uplatnil test proporcionality nekorektne.

Význam povinného očkovania zdramatizoval, zveličil, keď ho stotožnil s časťou všetkých vykonávaných vakcinácií a zameral sa iba na prevenciu prenosných smrteľných ochorení, ako keby sa povinné očkovanie netýkalo aj iných prenosných ochorení.

Prvky skutkového stavu relevantné pre „váženie“ práva na súkromie zredukoval. Hodnotenie prínosu očkovania obmedzil na informácie charakteru propagačných letákov vylepených na stenách čakární ambulancií či na chodbách zdravotníckych zariadení.¹² Do úvahy nevzal právne relevantný fakt, že povinné očkovanie je predpísané aj v prípade ochorení, ktoré nie sú prenosné z človeka na človeka a úplne zanedbal aj zdravotné riziká spojené s očkovaním. S využitím takto redukovaného práva na súkromie dospel „porovnaním hodnôt“ k záveru, podľa ktorého:

„Intenzita zásahu do práva na súkromie je ... podľa ústavného súdu stredná až podstatná.

Miera uspokojiteľnosti verejného záujmu na ochrane života a zdravia obyvateľstva predchádzaním vzniku a šírenia prenosných smrteľných ochorení je pri povinnom očkovaní podstatná, pretože ide o najefektívnejší postup nielen ako priamo predchádzať vzniku a šíreniu prenosných smrteľných ochorení, ale aj postup, ktorým preukázateľne možno úplne eradikovať prenosné smrteľné ochorenia (príklad pravých kiahní). V prípade upustenia od povinného očkovania neexistuje porovnateľne účinný spôsob predchádzania vzniku a šírenia prenosných smrteľných ochorení.

Z uvedeného vyplýva, že podstatná miera uspokojiteľnosti verejného záujmu na ochrane života a zdravia obyvateľstva predchádzaním vzniku a šírenia prenosných smrteľných ochorení prevažuje stredný až podstatný záujem na ochrane práva na súkromie fyzických osôb, a preto je nutné dať prednosť verejnemu záujmu na ochrane života a zdravia obyvateľstva predchádzaním vzniku a šírenia prenosných smrteľných ochorení zabezpečovaným povinným očkovaním.“¹³

Posledný odsek argumentácie ústavného súdu ako keby sa inšpiroval M. Šimkom a J. Grossmannom: „... Snad jen prvorozený bratr Čenda nesdílel naši radost, neboť si uvědomil, že návštěva cirků

¹⁰ Jacobson v. Massachusetts, 197 U. S. 11 (1905)

¹¹ PL. ÚS 10/2013. Nález z 10. decembra 2014, s. 18.

¹² „Očkovanie je v súčasnosti považované za jeden z najdôležitejších nástrojov primárnej prevencie. Vďaka zavedenému a detailne prepracovanému systému povinného očkovania sa v Slovenskej republike vyskytuje len veľmi málo prenosných ochorení, ktoré sú bežné v iných krajinách.“ (PL. ÚS 10/2013, s. 10)

¹³ PL. ÚS 10/2013. Nález z 10. decembra 2014, s. 18 – 19.

su koliduje s termínom jeho svatby. Kdýž nám to pripomenul, všetci sme zesmutnели a hľadeli na otca, ktorý jako hlava rodiny měl rozhodnout. Otec to postavil politicky. „Svatba musí ustoupit,“ řekl po chvíli, „neboť je záležitostí jedince, kdežto návštěva cirkusu je věcí kolektivu...“¹⁴

Ochrana základného práva na súkromie

„Vpravenie očkovacej látky do ľudského tela, ktoré má vyvolať odozvu imunitného systému s dlhodobým efektom, je zásahom do ľudskej integrity.“¹⁵

Významnú úlohu pri obmedzovaní práva na súkromie v demokratickej spoločnosti predstavuje podmienka verejného záujmu v spojení s požiadavkou nastolenia spravodlivej rovnováhy medzi právom na súkromie a verejným záujmom, kvôli ktorému sa právo na súkromie obmedzuje. Účelom pre ktorý má verejný záujem prednosť, je prevencia prenosných ochorení. Prehliadaným faktom je, že platná právna úprava ustanovila povinné očkovanie aj tam, kde nejde o prenosné ochorenia, takže spoločnosť niet pred čím brániť. Tetanus nie je prenosný z človeka na človeka, a predsa je vakcinácia povinná. K tomu treba pripočítať povinné očkovania proti ochoreniam, ktoré síce sú prenosné, ale nie je preukázané, že povinne podávané vakcíny sú naozaj spôsobilé účinným spôsobom zasiahnuť v záujme verejného zdravia.

Verejný záujem na obmedzení práva na súkromie povinným očkovaním stesňuje prevencia rozširovania nákazlivých ochorení.

Pojem „prenosné ochorenia“ zahŕňa širokú škálu ochorení s rôznou mierou pravdepodobnosti prenosu z chorých na zdravých, aj s rôznou mierou závažnosti následkov zapríčinených rozvinutím ochorenia a radom ďalších faktorov. Sama skutočnosť, že ochorenie je prenosné, nelegitimizuje verejný záujem na prevencii jeho šírenia natoľko, aby sa kvôli nemu vždy potlačilo základné právo na súkromie, teda aby komukoľvek kedykoľvek vznikala povinnosť podrobiť sa očkovaniu.

Pri dosiahnutom stupni poznania v medicíne nemožno zabezpečiť absolút-

nu úspešnosť ochrany zdravia očkovaním. Počas vývoja lekárskej vedy došlo k stiahnutiu z obehu radu očkovacích látok, lebo sa preukázali, či aspoň vážne podozrenie vyvolali, ich škodlivé vedľajšie účinky. To má za následok, že s očkovaním sa spájajú riziká, aké v prípade povinného očkovania premieňajú očkované osoby na obeť zbavené možnosti vlastnej úvahy a vlastného rozhodnutia, hoci na to ich oprávňuje základné právo na súkromie. Inak povedané, majú základné právo, aj ľudské právo, ale odníma sa im možnosť toto právo účinne uplatniť.

Verejný záujem ako rozhodujúce kritérium pre obmedzenie základného práva na súkromie možno dôvodne identifikovať až vtedy a tam, kde je jasne definovaný a preukázaný tento záujem v spojení s ďalším klasifikačným kritériom – kde je preukázaná schopnosť konkrétnej vakcíny účinne pôsobiť v prospech verejného záujmu, teda tam, kde sa dá prenosu ochorenia zabrániť pomocou konkrétnej vakcíny s dostatočnou mierou štatistickej pravdepodobnosti („so štatistickou pravdepodobnosťou blížiacou sa k istote“). Ostatné očkovania, po preukázaní, že ide o očkovanie, ktoré sa úspešne dostalo z fázy pokusov a patrí k medicínskym výkonom lege artis, by mali patriť k tým očkovaniam, ktorým sa človek môže podrobiť z vlastného rozhodnutia, so svojím súhlasom, ale s oslobodením od právnej povinnosti nechať sa očkovať, a tak sa v mene verejného dobra podrobiť vlastnému ohrozeniu, za ktoré v prípade nežiaducich účinkov znáša vlastné riziko, prípadne aj na vlastné náklady.

Positívny záväzok Slovenskej republiky

Ústavný súd SR v okolnostiach prípadu precedentne identifikoval pozitívny záväzok ochrany zdravia obyvateľov štátu, keď uviedol: „Právny základ ochrany zdravia v Slovenskej republike predstavuje čl. 40 ústavy. Je ním deklarovaný pozitívny záväzok štátu účinne zabezpečovať ochranu zdravia, ktorý je realizovaný predovšetkým prijatím právnej úpravy zameranej na ochranu zdravia. Avšak pritom musí štát nevyhnutne zasiahnuť do viacerých oblastí života spoločnosti.“¹⁶

Positívnym záväzkom nemožno odôvodňovať iba zavedenie povinného očkovania. Socialistické nazeranie na jednotlivca stojaceho „na konci nášho úsilia“ musí patriť k minulosti aj na Ústavnom súde SR. K notorietam zdravotníckych povolání patrí poznatok o mortalite toho - ktorého výkonu. A tak aj s povinným očkovaním je spätá stochastická pravdepodobnosť komplikácií, ba až úmrtí. Štát, ktorý si plní pozitívny záväzok ochrany zdravia obyvateľov, nemá iba záväzok dbať o prevenciu ochorení, ale aj o ochranu zdravia obyvateľov, ktorí pri povinnom očkovaní utrpia ujmu na zdraví. Aj opatrenia na ochranu povinným očkovaním postihnutých osôb patria k pozitívnemu záväzku štátu podľa čl. 40 Ústavy SR. Pred touto možnosťou ústavný súd „včas zavrel oči“, vyhol sa jej ústavnému riešeniu a dôsledkom pre rozhodnutie o súlade platnej právnej úpravy povinného očkovania s Ústavou SR.

Ústavný súd SR tak urobil napriek tomu, že v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol:

„(...) Ústavný súd Slovinska taktiež vyslovil nesúlad zákona o infekčných ochoreniach s Ústavou Slovinska z dôvodu, že zákon neupravuje zodpovednosť štátu za škodu na zdraví v prípade výskytu poškodenia zdravia v dôsledku očkovania. Tento nesúlad však Ústavný súd Slovinska nespojil vyslovne s porušením žiadneho konkrétneho článku Ústavy Slovinska.“¹⁷

Muselo by ísť o absolútny amaterizmus, ak by Ústavný súd SR netušil, že ústavným základom takého rozhodnutia by mohol byť pozitívny záväzok. Táto možnosť si zaslúžila prinajmenšom pozornosť, overenie, či ochrana zdravia osôb poškodených povinným očkovaním patrí, alebo nie k pozitívnemu záväzku Slovenskej republiky.

Ústavný súd SR sa nevyhnutnej otázke vyhol detinským skratom:

„Čo sa týka zodpovednosti poskytovateľa zdravotnej starostlivosti za škodu (na zdraví) spôsobenú postupom *non lege artis*, ústavný súd taktiež odkazuje na závery ústavného súdu ku kroku C2 testu proporcionality, kde podrobnejšie analyzoval právnu úpravu zodpovednosti poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ako aj možnosti odškod-

¹⁴ ŠIMEK, M. – GROSSMANN, J.: Návštěva cirkusu. Praha : Mellantrich 1976, s. 15.

¹⁵ Pl. ÚS 19/14. Nález Ústavného súdu Českej republiky z 27. januára 2015, s. 16 (bod 56).

¹⁶ Pl. ÚS 10/2013. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 10. decembra 2014, s. 11.

¹⁷ Pl. ÚS 10/2013. Nález z 10. decembra 2014, s. 19

nenia poškodeného. K zodpovednosti samotného štátu za škodu na zdraví v dôsledku povinného očkovania v prípadoch, kedy bol postup zo strany poskytovateľa zdravotnej starostlivosti *lege artis*, avšak došlo k poškodeniu zdravia, ktoré sa nemohlo pri všetkej starostlivosti a lekárskejších vyšetreniach vopred predvídať, ústavný súd uvádza, že sú mu známe kompenzačné schémy vychádzajúce z princípu solidarity (porov. The Vaccine Damage Payment Scheme vo Veľkej Británii), avšak ich upravenie v právnom poriadku štátu a ich následná aplikácia je plne v réžii konkrétneho štátu, priestore poskytnutom štátu na uváženie a na diskreícii zákonodarcu konkrétneho štátu. Absencia takejto solidárnej schémy v SR v rámci regulácie povinného očkovania [pri existencii právnej úpravy zodpovednosti poskytovateľa zdravotnej starostlivosti za škodu (na zdraví) spôsobenú postupom *non lege artis* a ostatných už uvedených „profylaktických“ právnych prostriedkov predchádzania ujmy na zdraví očkovaného] nemá vplyv na uvedené závery ústavného súdu týkajúce sa ústavnosti právnej úpravy povinného očkovania a závery vyplývajúce z vykonaného testu proporcionality v užšom slova zmysle.¹⁸

Ústavný súd SR vo formuláciách svojich názorov siaha po cudzích slovách, v ktorých sa v tomto prípade sám stratil. Zodpovednosť za ujmu na zdraví spôsobenú poskytnutím zdravotnej starostlivosti *non lege artis* nemá nič spoločné so zodpovednosťou, aká nastane v prípade ujmy na zdraví poskytnutej *lege artis*. K prvej ujme na zdraví dôjde chybou lekára, prípadne iného zdravotníckeho pracovníka podieľajúceho sa zdravotnej starostlivosti o konkrétneho pacienta. K ujme pri zdravotnej starostlivosti *lege artis* dôjde nezávisle od kvality zdravotnej starostlivosti, či dokonca napriek riadne poskytnutej zdravotnej starostlivosti, lebo pravdepodobnostne determinované biologické procesy v organizme chorého „turbia svoje,“ spôsobia, že ľudský organizmus sa zachová atypicky. Kým zodpovednosť za zdravotnú starostlivosť poskytnutú *non lege artis* je štandardná právna zodpovednosť založená na protiprávnom správaní lekára alebo iného zdravotníckeho pracovníka, zodpovednosť v prípade ujmy na zdraví pri výkone *lege artis* sa nespája s protiprávnosťou. Ide o neštandardnú právnu

zodpovednosť. Tejto zodpovednosti sa vôbec netýka zodpovednosť založená § 444 a n. Občianskeho zákonníka, ani zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade sťaženie spoločenského uplatnenia, ako to zjavne nezmyselne a pravdepodobne vysoko účelovo tvrdí Ústavný súd SR.

Zodpovednosť za ujmu na zdraví spôsobenú pri povinnom očkovaní vykonanom *lege artis* zatažuje štát. Celkom spravodlivo a opodstatnene, lebo keď sa štát rozhodne, že vo verejnom záujme uloží jednotlivcom povinnosť podrobiť sa očkovaniu a nesplnenie tejto povinnosti vynucuje sankciou (nech už ide o akúkoľvek sankciu), potom musí prevziať zodpovednosť za ujmu na zdraví, ktorá vznikne konkrétnym jednotlivcom v dôsledku nepredvídateľnosti účinkov očkovania zapríčinených pravdepodobnostnou príčinnou súvislosťou očkovacieho zásahu do ľudského organizmu.

V zásade rovnakom čase, ako sa ústavnosťou úpravy povinného očkovania na Slovensku zaoberal Ústavný súd SR, rozhodoval o ňom aj Ústavný súd ČR.

Ten neprehliadol zodpovednosť štátu za zavedenie povinného očkovania a k veci uviedol:

„Ak štát určí sankciu pre prípad odopretia povinnosti strpieť vakcináciu, musí sa zamýšľať aj nad situáciou, pri ktorej eventuálne spôsobí výkonom práva očkovanej osoby ujmu na zdraví. Priestor na odškodnenie takej osoby otvára už Dohovor o biomedicíne, ktorý je súčasťou ústavného poriadku a v čl. 24 hovorí o „spravodlivej náhrade“ za „neprimerané poškodenie“ zdravia spôsobené výkonom ustanoveným zákonom. Súčasťou úvah o predmetnom odškodnení môže byť právna úprava náhrady majetkovej a nemajetkovej ujmy v občianskom zákonníku. Nemožno však prehliadnúť, že pri realizácii povinného očkovania ide o lekárske vykonanie preventívnej povahy, uskutočňovaný v záujme ochrany verejného zdravia, aprobovaný zákonom a majúci mimoriadne široký osobný rozsah a dopad. Tieto okolnosti sťažujú právne postavenie osoby, ktorá môže byť v dôsledku očkovania poškodená na zdraví, a tak je namieste, aby legislatíva zodpovedne zväzila právnu reguláciu inštitútu povinného očkovania proti infekčným chorobám o úpravu zodpovednosti štátu za vyššie naznačené následky. Malo by sa tak udiť tým skôr, že taká právna úprava nie je v iných štátoch nijako ojedinelá.“¹⁹

Pozitívnym záväzkom štátu sa zabezpečuje ochrana základného práva alebo slobody, ktorá sa obmedzuje. V prípade povinného očkovania obmedzujúci zásah smeruje proti základnému právu na súkromie. V súlade s účelom pozitívneho záväzku je povinnosťou štátu prevziať na seba zodpovednosť, prijať zákon o odškodnení očkovaných osôb postihnutých povinným očkovaním vykonaným *lege artis*. Právo úvahy akým spôsobom, za akých podmienok a v akom rozsahu štát odškodní obeť povinného očkovania vykonaného *lege artis* nesiahá tak ďaleko, aby štátu poskytol príležitosť pre úvahu, či odškodné vôbec poskytne. Taká úvaha by nebola úvahou o splnení pozitívneho záväzku, ale porušením pozitívneho záväzku, na ktorý oprávnenie *margin of appreciation* nijaký členský štát Rady Európy nezmocňuje.

Ústavný súd SR postavil na hlavu účel a obsah pozitívneho záväzku, keď vyvodil, že absencia zákona o odškodnení ujmy na zdraví spôsobenej povinným očkovaním vykonaným *lege artis* patrí do rámca legitímnej úvahy štátu o pozitívnom záväzku spojenom s povinným očkovaním, a preto sa nič nedeje, keď taká úprava v SR neexistuje.

Tento príklad je názorným príkladom, ako formálne a účelovo sa pri ochrane ústavnosti v SR dbá o skutočnú ochranu základných práv a slobôd pozitívnym záväzkom, aj príkladom ako málo znamená jednotlivec pre slovenskú spoločnosť.

Záver

Ústavný súd SR rozhodol o ústavnej udržateľnosti povinného očkovania, ale jeho rozhodnutie je príliš ľahostajné k významným príčinným súvislostiam upraveného vzťahu. Z hľadiska ochrany ústavnosti možno až hanebné.

Ustanovenie § 6 ods. 1 vyhlášky č. 585/2008 Z. z., ktorým sa zaviedlo povinné očkovanie proti tetanu prinajmenšom v rozsahu slova „tetanus“ predstavuje obmedzujúci zásah do základného práva na súkromie, ktorý nespĺňa podmienku nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti, nedeje sa vo verejnom záujme, a preto odporuje čl. 16 ods. 1 Ústavy SR a zároveň odporuje aj čl. 8 Dohovoru o ochra-

¹⁸ PL. ÚS 10/2013. Nález z 10. decembra 2014, s. 19.

¹⁹ PL. ÚS 19/14. Nález Ústavného súdu Českej republiky z 27. januára 2015, s. 24.

ne ľudských práv a základných slobôd. Ústavný súd SR to mohol prehliadnuť jedine vďaka zvolenému postupu prieskumu ústavnosti povinného očkovania, ktorý založil na prehliadnutí zásady spravodlivej rovnováhy medzi konfliktnými základnými právami a slobodami.

Z vecného hľadiska zostalo viac závažných otázok, v ktorých ani po rozhodnutí Ústavného súdu SR neexistuje

právna istota spravodlivej rovnováhy medzi verejným záujmom na preventívnej ochrane zdravia povinným očkovaním a na zaručení dostupnosti práva na súkromie pri povinnom očkovaní.

Ústava SR nedovoľuje podať opravný prostriedok proti rozhodnutiam Ústavného súdu SR ani keď sú mizerné.

Formálnym dôvodom pre opätovné preskúmanie ústavnosti povinného

očkovania môže byť námietka nesúlady vnútroštátnej právnej úpravy s relevantnými ustanoveniami Dohovoru o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny a o zákaze klonovania ľudských bytostí.²⁰ Bumerang sa má ako vrátiť na Ústavný súd SR.

doc. JUDr. Ján Drgonec, DrSc.,

Fakulta práva,
Paneurópska vysoká škola, Bratislava

²⁰ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 143/2001 Z. z.

PRÍPUSTNOSŤ DOVOLANIA VO VECIACH NĚPRIJATEĽNÝCH ZMLUVNÝCH PODMIENOK V SPOTREBITEĽSKÝCH VECIACH OBSIAHNUTIE NĚPRIJATEĽNEJ ZMLUVNEJ PODMIENKY VO VÝROKU ROZHODNUTIA SÚDU

Ochrana spotrebiteľa pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami je stále aktuálnou témou a súčasťou rozhodovacej praxe súdov. Autor sa v predkladanom článku zaoberá problematikou dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, pričom bližšie rozoberá dovolací dôvod podľa § 238 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Autor približuje rozhodovaciu prax Najvyššieho súdu SR a bližšie špecifikuje podmienku výslovného uvedenia neprijateľnej zmluvnej podmienky do výroku rozsudku prvostupňového súdu, ktorá musí byť splnená, aby vo veci bolo prípustné dovolanie podľa § 238 ods. 3 Občianskeho správneho poriadku a zároveň, aby vyslovená neprijateľnosť zmluvnej podmienky v spotrebiteľských veciach sa vzťahovala na všetky zmluvy so všetkými spotrebiteľmi dodávateľom poskytovanej služby.

Dovolanie ako procesný inštitút

Dovolanie bolo do Občianskeho súdneho poriadku zavedené novelou usku-točnenou zákonom č. 519/1991 Zb., pričom nahradilo dovtedy platný mimoriadny opravný prostriedok, ktorým bola sťažnosť pre porušenie zákona upravená v § 236 a nasl. OSP. Dovolanie bolo od počiatku koncipované ako mimoriadny opravný prostriedok. Podľa dôvodovej správy k zákonu č. 519/1991 Zb. *nemožno budovať dovolanie dané do rúk účastníkov konania ako riadny opravný prostriedok (ako tretiu inštanciu). Niečo iné je mimoriadny opravný prostriedok smerujúci len proti právoplatným rozhodnutiam odvolacích súdov. Zavedenie inštitútu dovolania sa stal inštitút sláznosti pre porušenie zákona nadbytočným.*

Dovolanie je teda mimoriadnym opravným prostriedkom, ktorý je prípustný len proti zákonom výslovne určeným právoplatným rozhodnutiam odvolacieho súdu. Podanie dovolania nemá suspenzívny účinok právoplatnosti ani vykonateľnosti. Dovolací súd však môže rozhodnúť o odložení vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia a to aj bez návrhu. Najvyšší súd SR rozhoduje na základe vlastnej úvahy ak má za to, že odloženie vykonateľnosti rozhodnutia je na mieste. Najvyšší súd SR sa už niekoľkokrát vyjadril k základným ideám mimoriadneho opravného prostriedku – dovolania, pričom tvrdí, že základnou ideou mimoriadnych opravných prostriedkov vychádza je právna istota a stabilita nastolená právoplatným rozhodnutím sú v právnom štáte narušiteľné len mimoriadne a výnimočne. Z tohto dôvodu Najvyšší súd SR posudzuje prí-

pustnosti dovolania v občianskom súdnom konaní skôr restriktívne.

Úspešné uplatnenie dovolania je vždy nevyhnutne podmienené (primárnym) záverom dovolacieho súdu, že dovolanie je procesne prípustné a až následným (sekundárnym) záverom dovolacieho súdu, že tento opravný prostriedok je aj opodstatnený; pre opačný prístup nedáva Občiansky súdny poriadok podklad v žiadnom z jeho ustanovení. Pokiaľ dovolací súd nedospeje k uvedenému (primárnemu) záveru, platná právna úprava mu neumožňuje postúpiť v dovolacom konaní ďalej a prístupí až k posúdeniu napadnutého rozhodnutia a konania, v ktorom bolo vydané; pokiaľ by dovolací súd posudzoval správnosť rozhodnutia napadnutého procesne neprípustným dovolaním, porušil by zákon.¹

Restriktívnosť uplatňovania dovolania ako mimoriadneho opravného pros-

triedku vyplýva aj z ustálenej rozhodovacej praxe Ústavného súdu SR podľa ktorého, *ak mimoriadny opravný súd koná a rozhoduje napriek tomu, že neboli splnené zákonom stanovené prípustnosti na jeho postup v opravnom konaní (čl. 46 ods. 4 Ústavy SR a čl. 51 ods. 1 Ústavy SR) a prelomí právoplatnosť napadnutého rozhodnutia súdu nižšieho stupňa, porušuje základné právo na súdnu ochranu toho účastníka, ktorý sa po rozhodnutí opravného súdu v takom prípade dostáva do nepriaznivejšej situácie než v ktorej bol pred takým rozhodnutím opravného súdu. Porušenie princípov spravodlivého procesu spočíva preto v takom postupe a rozhodnutí mimoriadneho opravného súdu, ktorým sa nad rámec zákonných predpokladov prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku zrušuje právoplatné rozhodnutie a vec účastníka sa dostáva opätovne pred súd, ktorý musí o veci znova konať a rozhodovať, pretože to vytvára opätovne stav právnej neistoty, ktorá už bola nastolená právoplatným rozhodnutím súdu nižšieho stupňa.*²

Na základe uvedeného prislúcha Najvyššiemu súdu SR rozhodnutie či sú alebo nie sú splnené podmienky za ktorých môže uskutočniť dovolacie konanie. Ako už bolo poznamenané dovolanie je procesným inštitútom, na ktorý sú legitimovaní účastníci konania, avšak treba prízvukovať, že nie každý účastník konania je oprávnený podať tento mimoriadny opravný prostriedok. Z povahy dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku jednoznačne vyplýva, že dovolanie môže podať len ten účastník, ktorému nebolo rozhodnutím odvolacieho súdu plne vyhovené, poprípade ktorému bola týmto rozhodnutím spôsobeňá určitá ujma na jeho právach.³ Zastávam názor, že dovolanie ako právny inštitút mimoriadneho opravného prostriedku treba chápať skôr reštriktívne a takýmto spôsobom sa uberať aj rozhodovacia prax Najvyššieho súdu SR, ktorý sa bráni postaveniu dovolania ako „ďalšieho odvolania“, pretože je potrebné ho chápať ako mimoriadny opravný prostriedok určený na ná-

pravu výslovne uvedených procesných [§ 241 ods. 2 písm. a), b) OSP] a hmotnoprávných [§ 241 ods. 2 písm. c) OSP] väd.⁴

S prihliadnutím na rozbor inštitútu dovolania možno konštatovať, že dovolanie je chápané ako právny prostriedok zabezpečujúci nápravu chybných rozhodnutí v civilnom konaní.

Neprijateľné zmluvné podmienky

S prihliadnutím na tému článku si treba ozrejmiť niektoré pojmy ako spotrebiteľská zmluva a neprijateľné zmluvné podmienky. V spotrebiteľskom práve dochádza k sporu medzi dvoma základnými rímskymi zásadami, a to *vigilantibus iura scripta sunt* („právo patrí bdelym“ alebo tiež „právo patrí pripraveným“) a zásada *ignorantia iuris non excusant* („neznalosť zákona neospravedlňuje“). Pri právnej úprave spotrebiteľských zmlúv zákon vychádza zo zásady ochrany spotrebiteľa ako tzv. slabšej zmluvnej strany⁵ ako aj zo zásady neprípustnosti zneužitia dodávateľa (profesionála), ako silnejšej zmluvnej strany. Spotrebiteľské zmluvy sú definované v ustanovení § 52 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého spotrebiteľskou zmlouvou je každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom. Ustanovenia o spotrebiteľských zmluvách majú tzv. prioritu, pretože sa použijú vždy keď je to na prospech zmluvnej strany, ktorá je spotrebiteľom. Všetky zmluvné dojednania alebo dohody, ktorých obsahom alebo účelom je obchádzanie tohto ustanovenia, sú neplatné. Predmetné ustanovenie § 52 bolo implementáciou smernice č. 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách⁶, pričom, ako uvádza P. Vojčík, treba dôsledne odlišovať problematiku a inštitút ochrany spotrebiteľa, ktorý sa vzťahuje na akýkoľvek zmluvný vzťah (zmluva), ktorý sa uza-

vrie medzi spotrebiteľom a dodávateľom, od osobitného druhu spotrebiteľskej zmluvy, ktorá sa spravidla uzaviera tak, že obsahuje zmluvné podmienky, ktoré spotrebiteľ nebol schopný ovplyvniť. Uvedená smernica za spotrebiteľskú zmluvu považuje iba takú zmluvu, pri ktorej spotrebiteľ nemal možnosť ovplyvniť jej obsah.⁷ K pojmu spotrebiteľská zmluva sa vyjadril aj Najvyšší súd SR keď uviedol: *spotrebiteľskú zmluvu možno vymedziť v užšom a širšom zmysle. Za spotrebiteľskú zmluvu v širšom zmysle možno považovať akékoľvek zmluvy uzavierané medzi dodávateľom a spotrebiteľom, pri ktorých má spotrebiteľ možnosť ovplyvniť obsah zmlúv, na ktoré treba aplikovať príslušnú osobitnú právnu úpravu podľa toho, o aký typ ide. Spotrebiteľské zmluvy v užšom zmysle predstavujú osobitný typ zmlúv, pri ktorých spotrebiteľ nemá možnosť ovplyvniť ich obsah bez ohľadu na to, podľa akého právneho predpisu sa zmluva uzavrela, na ktoré treba aplikovať predovšetkým úpravu neprijateľných podmienkach ako aj príslušnú osobitnú úpravu podľa toho, o aký typ zmluvy ide*⁸. Občiansky zákonník iba dispozitívne vymenováva neprijateľné zmluvné podmienky ustanovené v § 53 ods. 4, pričom dispozitívnosť ustanovenia vyplýva zo samotného znenia zákonného ustanovenia keď uvádza, že za neprijateľné podmienky uvedené v spotrebiteľskej zmluve sa považujú najmä podmienky v predmetnom ustanovení uvedené.

Zastávam názor, že za neprijateľné podmienky treba považovať také, s ktorými spotrebiteľ nemal možnosť sa vopred oboznámiť pred uzavretím zmluvy. Neprijateľnou zmluvnou podmienkou je podmienka, ktorá vyvoláva v neprospech spotrebiteľa ako zmluvne slabšej strany hrubú nerovnováhu. Znak neprijateľnej zmluvnej podmienky naplnia nielen podmienka, ktorá je neprimeraná (napr. neprimeraná sankcia za porušenie záväzku spotrebiteľa), ale aj podmienka, ktorá je neurčitá alebo je v rozpore s ratio le-

¹ Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 22. 11. 2012, sp. zn. 3 Cdo 186/2012.

² Nález Ústavného súdu SR II.ÚS 172/03.

³ Pozri aj uznesenie Najvyššieho súdu SR z 27.7.2011 sp. zn. 2 Cdo 181/2010.

⁴ Pozri aj uznesenie Najvyššieho súdu SR z 26. 8.2010 sp. zn. 6 Cdo 90/2010, ako aj uznesenie Najvyššieho súdu SR z 9.10.2014 sp. zn. 3 Cdo 446/2013.

⁵ Toto postavenie vyplýva zo skutočnosti, že spotrebiteľ je z hľadiska informovanosti a vyjednávacej pozície v slabšom postavení a nemá možnosť individuálne ovplyvniť obsah zmluvy vopred pripravenej dodávateľom.

⁶ Podľa článku 3 smernice:

1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery, spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

2. Podmienka sa nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola navrhnutá vopred a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky, najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmlouvou.

⁷ Vojčík, P. a kol.: Občiansky zákonník. Stručný komentár. Iura Edition. Bratislava . s. 176.

⁸ Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 15.12.2011 sp. zn. 5 Cdo 146/2011.

gis zákonného ustanovenia, podľa ktorého bola dojednaná.

Ochrana spotrebiteľa má svoje nielen hmotnoprávne (ustanovenie § 52 a nasl.), ale aj procesné vyjadrenie (ustanovení § 153 OSP) podľa ktorého súd môže v rozsudku, ktorý sa týka sporu zo spotrebiteľskej zmluvy aj bez návrhu vysloviť, že určitá podmienka používaná v spotrebiteľských zmluvách dodávateľom je neprijateľná. Súd v takomto prípade nie je viazaný návrhom a môže návrh prekročiť. Pre aplikáciu ustanovenia § 153 ods. 3 OSP sa požaduje kumulatívne naplnenie dvoch základných podmienok:

1. Spor sa musí týkať spotrebiteľskej zmluvy,
2. Určitá podmienka zo spotrebiteľskej zmluvy je neprijateľná.

Súdny dvor EÚ vložil ustanovenie čl. 6 ods. 1 smernice 93/13 EHS podľa ktorej *vnútroštátnemu súdu konštatujúcemu nekalosť zmluvnej podmienky prí náleží vyvodiť všetky dôsledky, ktoré podľa vnútroštátneho práva takéto skutočnosti vyplývajú s cieľom sa ubezpečiť, že spotrebiteľ touto podmienkou nie je viazaný*.⁹ Taktiež podľa rozsudku súdneho dvora ES zo 14. júna 2012 vo veci C618/2010 Manco Espano de credito SA proti Joakin Kalderon Kamino *vnútroštátny súd nemôže zmeniť obsah niektorej podmienky uvedenej v zmluve uzatvorenej medzi predajcom / dodávateľom a spotrebiteľom. Je teda nesporné, že súd nemôže zasahovať do zmluvného vzťahu medzi spotrebiteľom a dodávateľom. V takomto prípade ako už aj uviedol Krajský súd v P. neprijateľnú zmluvnú podmienku súd nemožno nič by neodradzovalo nečestného dodávateľa od pokračovania v používaní neprijateľnej zmluvnej podmienky, keďže by súd zmenou zmluvnej podmienky vlastne udržiaval nečestnú obchodnú prax*.¹⁰ Z výkladu vyplýva, že neprináleží do kompetencie súdov modifikovať alebo určitým spôsobom meniť neprijateľnú zmluvnú podmienku tak, aby bola v súlade so zásadami ochrany spotrebiteľa. Súd má kompetenciu vo svojom rozhodnutí konštatovať, či určitá zmluvná podmienka je alebo nie je neprijateľná.

Prípustnosť dovolania

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu,

pokiaľ to zákon pripúšťa. Dovolanie proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné. V zásade OSP rozdeľuje prípustnosť dovolania podľa ustanovenia § 237 OSP kedy je dovolanie prípustné vždy, ide o tzv. dôvody zmatečného rozhodnutia pri ktorých je vždy prípustné dovolanie pričom nie je rozhodné, či ide o rozsudok alebo uznesenie.¹¹ Dovolanie je prípustné aj v zmysle ustanovenia § 238 proti rozsudkom a ustanovenia § 239 proti uzneseniam. V takýchto prípadoch je prípustné dovolanie len za naplnenia všetkých zákonných podmienok tam uvedených.

S prihliadnutím na tému článku je podstatné ustanovenie § 238 ods. 3 OSP. Toto zákonné ustanovenie bolo modifikované zákonom č. 575/2009 Z. z. Modifikácia sa týkala doplnenia možnosti podať dovolanie aj v prípade, ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa ustanoveného § 153 ods. 3 a ods. 4 OSP

Podľa § 238 ods. 3 OSP:

Dovolanie je prípustné aj proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 OSP.

Novelou Občianskeho súdneho poriadku zákonodarca dal na rovnakú horizontálnu úroveň dva dovolacie dôvody, jednak rozhodnutia po právnej stránke zásadného významu s dovolacím dôvodom potvrdením rozhodnutia okresného súdu vo veciach, v ktorých bola vyslovená neplatnosť zmluvnej podmienky v zmysle § 153 ods. 3 a 4 OSP.

Podľa ustanovenia § 153 ods. 4 ak súd určil niektorú zmluvnú podmienku v spotrebiteľskej zmluve alebo vo všeobecných obchodných podmienkach za neplatnú z dôvodu neprijateľnosti tejto podmienky, nepriznal plnenie dodávateľovi z dôvodu takejto podmienky alebo mu na základe takejto podmienky súd uložil povinnosť vydať spotrebiteľovi bezdôvodné obohatenie, nahradiť škodu alebo zapla-

tiť primerané finančné zadosťučinenie, súd aj bez návrh výslovne uvedie túto zmluvnú podmienku vo výroku rozhodnutia. Procesné ustanovenie § 153 ods. 4 OSP súvisí s ustanovením § 53a OZ.

Ako uvádza I. Fekete súd ustanovením § 153 ods. 4 OSP zaviedol aj keď nepriamo precedenčný charakter súdneho rozhodnutia v spotrebiteľských veciach, pretože sa ním rozšírila pôsobnosť súdneho rozhodnutia v konkrétnej veci na všetky zmluvné vzťahy, v ktorých dodávateľ použil tú istú alebo obdobnú zmluvnú podmienku.¹² V zásade platí, že rozhodnutie súdu, ktoré je právoplatné je záväzná *inter partes*, to znamená medzi všetkými účastníkmi občianskeho súdneho konania a pre všetky orgány. To neplatí, ak ide o rozhodnutie o osobnom stave. Takéto rozhodnutie je záväzná pre každého. V zásade teda platí, že právoplatné rozhodnutie súdu je záväzná *inter partes*. Zavedením ustanovenia § 153 ods. 4 OSP v spojení s ustanovením § 53a ods. 1 a ods. 2 OZ bolo zavedené, že rozhodnutie súdu, v ktorom súd vyslovil neprijateľnosť určitej zmluvnej podmienky je záväzná vo vzťahu dodávateľa ku všetkým svojim spotrebiteľom s ktorými má uzavretú zmluvu, ktorá obsahuje totožnú „neprijateľnú“ zmluvnú podmienku. Zastávam názor, že neprináleží do kompetencie súdu modifikovať neprijateľné zmluvné podmienky do takého stavu, aby boli podmienkami prijateľnými, avšak súd môže vysloviť neprijateľnosť zmluvnej podmienky priamo v rozhodnutí. V tomto smere treba konštatovať, že výroková časť rozhodnutia musí v sebe obsahovať celé znenie neprijateľnej zmluvnej podmienky alebo tej časti, ktorá robí zmluvnú podmienku neprijateľnou. Je neakceptovateľné, aby súd iba konštatoval, že určitá zmluvná podmienka v tom ktorom bode zmluvy je neprijateľná. Je nevyhnutné, aby neprijateľná zmluvná podmienka bola citovaná vo výrokovej časti rozhodnutia tak, aby bolo nesporné, ktorá podmienka je podľa úvahy súdu neprijateľná. Ak by súd konštatoval, že určitá zmluvná podmienka je neprijateľná (bez uvedenia neprijateľnej zmluvnej podmienky priamo vo výroku rozhodnutia), takéto rozhodnutie bude záväzná iba medzi účastníkmi súdneho konania. Ak súd subsumuje do výrokovej

⁹ Pozri aj rozsudok Asturcon telecommunicationes ako aj rozsudok Pereničová a Perenič.

¹⁰ Rozsudok Krajského súdu Prešov z 21.11.2012 sp. zn. 18C/109/2011.

¹¹ Bajánková, J.: In Števec, M., Fico, S. a kol., Občiansky súdny poriadok. Komentár. I. vydanie. Praha. C. H. Beck. 2009, s. 668.

¹² Fekete, I.: Občiansky zákonník, veľký komentár, I. Diel. Eurokódex. Bratislava. s. 473.

časti aj znenie neprijateľnej zmluvnej podmienky, je dodávateľ povinný zdržať sa používania takejto zmluvnej podmienky vo vzťahu ku všetkým spotrebiteľom. Zásadným je v tomto smere uznesenie Najvyššieho súdu SR, podľa ktorého „proti rozsudku odvolacieho súdu potvrdzujúcemu rozsudok, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa ustanovenia § 153 ods. 3 a 4 OSP (§ 238 ods. 3 OSP) dovolanie je prípustné len vtedy, ak je vo výroku potvrdzovaného rozsudku súdu doslovne citované ustanovenie spotrebiteľskej zmluvy, ktoré súd považoval za neprijateľnú podmienku.“

*„Ak súd prvého stupňa považuje za neprijateľnú len časť niektorého ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, musí svoj záver o neplatnosti zmluvnej podmienky vyjadriť vo výrokovvej časti rozsudku tak, aby ním citovaná časť spotrebiteľskej zmluvy predstavovala logicky uzavretý celok, pre pochopenie podstaty neprijateľnosti ktorého sa nevyžaduje, aby ten kto sa s výrokom oboznamuje mal k dispozícii celú spotrebiteľskú zmluvu.“*¹³

Najvyšší súd SR v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že ak súd prvého stupňa síce určil neplatnosť niektorého ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, avšak v zmysle § 153 ods. 3 a ods. 4 OSP necituje vo výrokovvej časti svojho rozhodnutia doslovné znenie zmluvy, ktoré považoval za neprijateľnú zmluvnú podmienku, má to ten dôsledok, že jeho rozhodnutie nemôže mať budúci všeobecný (precedentný) dopad v zmysle novozaloženej povinnosti dodávateľa zdržať sa ďalšieho používania určitého ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy. Navyše rozsudok odvolacieho súdu, ktorý potvrdil takýto rozsudok vtedy nemá znaky rozsudku odvolacieho súdu proti ktorému je dovolanie prípustné podľa ustanovenia § 238 ods. 3 OSP (v takomto prípade totiž nejde o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 OSP). Ustanovenie § 238 ods. 3 OSP výslovne vyžaduje vyslovenie neplatnosti zmluvnej podmienky vo výrokovvej časti rozhodnutia. Nestačí teda,

aby neprijateľná zmluvná podmienka bola vyslovená v odôvodnení rozhodnutia a tam bližšie špecifikovaná, je potrebné, aby bola konkretizovaná vo výrokovvej časti rozhodnutia. Ak nie je subsumovaná do výrokovvej časti rozhodnutia nie je proti takémuto potvrdzujúcemu rozhodnutiu Okresného súdu prípustné dovolanie a to z toho dôvodu, že nie je naplnená podstata ustanovenia § 238 ods. 3 OSP.¹⁴

Aj ak by potvrdzujúce rozhodnutie prvostupňového súdu obsahovalo vo svojom výroku neprijateľnú zmluvnú podmienku v znení tak, ako to vyžaduje ustálená rozhodovacia prax Najvyššieho súdu SR dovolanie nie je prípustné v prípadoch, ktoré vylučuje ustanovenie § 238 ods. 5 OSP. Dovoľanie nie je prípustné vo veciach, v ktorých napadnuté právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje trojnásobok minimálnej mzdy a v obchodných veciach desaťnásobok minimálnej mzdy, pričom sa na príslušenstvo neprihliada. Ak je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky dovolanie nie je prípustné ak výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa prvej vety. Na určenie minimálnej mzdy je rozhodujúci deň podania návrhu na prvostupňovom súde. Najvyšší súd SR už v mnohých prípadoch argumentoval, že ustanovenie § 238 ods. 5 OSP je špeciálnym ustanovením k ustanoveniu § 238 ods. 1 až 3 OSP.¹⁵ Ustanovenie § 238 ods. 5 OSP predstavuje tzv. objektívnu neprípustnosť dovolania. V týchto veciach vzhľadom na ich malý význam dal zákonodarcu prednosť požiadavke na zjednodušenie a zrýchlenie cieleného procesu pred možnosťou ich preskúmania v dovolacom konaní. V prípadoch tzv. bagateľných sporov je prípustnosť dovolania vylúčená, aj keby ju výslovne pripustil vo výroku svojho rozsudku odvolací súd.¹⁶ Ako uvádza J. Krajčo odvolací súd nemôže vysloviť prípustnosť dovolania proti potvrdzujúcemu rozsudku v prípadoch uvedených v § 238 ods. 4 a ods. 5 ani pre vady uvedené v ustanovení § 237. V uvedených prípadoch je zo zákona vylúčená prípustnosť dovolania. Zámer, ktorý sledoval zákon tým, že v niektorých prí-

padoch vylúčil možnosť preskúmania niektorých rozsudkov v dovolacom konaní, nemôže zmeniť alebo zmariť odvolací súd tým, že vysloví prípustnosť dovolania podľa § 238 ods. 3 proti rozsudkom, ktoré zákon zahrnul medzi rozhodnutia, ktoré nemajú byť preskúmané v dovolacom konaní a kde z tohto dôvodu výslovne vylúčil prípustnosť tohto mimoriadneho opravného prostriedku.¹⁷

Na základe uvedeného jednoznačne vyplýva, že dovolanie *ex lege* nie je prípustné vo veciach, ktorých hodnota sporu neprevyšuje trojnásobok minimálnej mzdy v občiansko-právnych veciach. Konštantne aj rozhodovacia prax Najvyššieho súdu SR sa pridrižiava týchto záverov, pričom Najvyšší súd SR v rozhodnutí 3 Cdo 302/2012 uviedol: „ak výška peňažného plnenia, o ktorom rozhodoval odvolací súd, neprekročila v určitej veci násobky minimálnej mzdy uvedené v ustanovení § 238 ods. 5 OSP, je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu neprípustné, aj keď smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu potvrdzujúcemu rozsudok prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa ustanovenia § 153 ods. 3 a. 4 OSP (§ 238 ods. 3 OSP).“¹⁸

Záver

Obsiahnutie neprijateľnej zmluvnej podmienky zo spotrebiteľskej zmluvy do výroku rozhodnutia súdu je zásadné a nesie so sebou niekoľko aspektov. V zmysle § 153 ods. 4 OSP súd aj bez návrhu môže takúto neprijateľnú zmluvnú podmienku zo spotrebiteľskej zmluvy alebo zo všeobecných obchodných podmienok obsiahnuť do výroku rozhodnutia. Dodávateľ je povinný v súlade s § 53a OZ zdržať sa používania neprijateľnej zmluvnej podmienky vo vzťahu nie len k spotrebiteľovi v súdnej právnej veci, ale precedentne vo vzťahu ku všetkým spotrebiteľom. Ďalším aspektom je prípustnosť dovolania. Tak ako sa správne zaujal stanovisko Najvyšší súd SR, pri rozsudkoch v ktorých nie je priamo subsumovaná neprijateľná zmluvná podmienka (alebo jej časť) priamo do výroku rozhodnutia nie je

¹³ Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 9.10.2014 sp. zn. 3 Cdo 446/2013.

¹⁴ Tamtiež.

¹⁵ Pozri aj rozhodnutie Najvyššieho súdu SR 3 Cdo 234/2005, 3 Cdo 210/2007.

¹⁶ Bajánková, J.: In Števček, M., Ficová, S. a kol., Občiansky súdny poriadok. Komentár. 1. vydanie. Praha, C. H. Beck. 2009 s. 678.

¹⁷ Krajčo, J. a kol.: Občiansky súdny poriadok. 1. Diel. Komentár. 4. aktualizované vydanie. Eurounion. 2006, s. 640.

¹⁸ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 12.11.2012 sp. zn. 3 Cdo 302/2012.

vo veci prípustné dovolanie v zmysle § 238 ods. 3 OSP. Na dôvažok treba uviesť, že aj ak by uvedená podmienka bola splnená, dovolanie je neprípustné v tzv. bagateľných sporoch, t. j. sporoch, ktorých hodnota neprevyšuje trojnásobok minimálnej mzdy v súlade s § 238 ods. 5 OSP.

JUDr. Peter Strapáč, PhD.
advokát

Literatúra:

1. Civilní řád soudní se zákony úvodními zákon z 1.8.1985 Z. r. č. 110-113. Bursík a Kóhout C.K. knihkupci České univerzity v Prahe. 1895.
2. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občiansky soudní řád II. Komentár. Prvé vydanie. Praha. C. H. Beck. 2009,
3. FEKELE, I.: Občiansky zákonník, veľký komentár, 1. diel. Eurokódex. Bratislava,
4. KRAJČO, J. a kol.: Občiansky súdny poriadok. 1. diel. Komentár. 4. aktualizované vydanie. Eurounion. 2006.
5. ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S. a kol., Občiansky súdny poriadok. Komentár. I. vydanie. Praha. C. H. Beck. 2009.
6. VOJČÍK, P. a kol.: Občiansky zákonník. Stručný komentár. Iura Edition. Bratislava.

OSLOBODENIE SPOD OBŽALOBY – EXISTUJE MOŽNOSŤ VOĽBY?

Oslobodenie spod obžaloby je z pohľadu obvineného najpriaznivejšie rozhodnutie, ktoré prichádza do úvahy po skončení trestného konania. Rozsudok, ktorým súd zbavil obvineného viny, by mal nepochybné vyvolať úľavu na strane obvineného a jeho spokojnosť s výsledkom konania, pretože jeho obhajoba bola úspešná. Oslobodenie spod obžaloby môže však mať v praxi niekoľko podôb v závislosti od toho, ktoré „písmeno“ z možných siedmich možností súd vyberie ako dôvod pre oslobodenie spod obžaloby. Otázkou ostáva, či je obvinenému jedno, ktoré písmeno súd „zvolí“ ako dôvod pre oslobodenie spod obžaloby.

Dôvody oslobodenia spod obžaloby

Dôvody oslobodenia spod obžaloby ustanovuje Trestný poriadok (zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ďalej iba „Trestný poriadok“ alebo „TP“) v § 285:

„Súd oslobodí obžalovaného spod obžaloby, ak:

- a) nebolo dokázané, že sa stal skutok, pre ktorý je obžalovaný stíhaný,
- b) skutok nie je trestným činom,
- c) nebolo dokázané, že skutok spáchal obžalovaný,
- d) obžalovaný nie je pre nepríčetnosť trestne zodpovedný,
- e) obvinený mladistvý, ktorý v čase činu neprekročil pätnásť rok veku, nedosiahol takú úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti, aby mohol rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie,
- f) trestnosť činu zanikla, alebo
- g) prokurátor na hlavnom pojednávaní ustúpil od obžaloby podľa § 239 ods. 2.“

O tom, že tieto dôvody nie sú ekvivalentné pre obvineného, sa dozvieme z odbornej literatúry: „Dôvod oslobodenia spod obžaloby potom môže byť predmetom námietok obžalovaného, ktorý je

oprávnený napadnúť odvolaním aj oslobodzujúci rozsudok a domáhať sa priaznivejšieho dôvodu, než ktorý bol v rozsudku uvedený (R 68/1978).“¹ Ako vyplýva z dáta uvedeného citovaného judikátu, ide o niekoľko desaťročí akceptovaný názor odbornej verejnosti. Hoci ide o českú odbornú literatúru, dôvody pre oslobodenie spod obžaloby pod písmenami a) až c) sú a boli tie isté pre Slovenskú i Českú republiku a citovaný text platí bez ohľadu na zmeny v tomto, či iných ustanoveniach, ktoré nastali prijatím nových trestnoprávných kódexov. Práve týmto dôvodom by som sa chcel venovať na nasledujúcich riadkoch tohto článku a rozobrať 2 prípady z praxe, ktoré vyvolávajú pochybnosti o tom, ktorý z uvedených dôvodov pod písm. a) až c) je potrebné aplikovať.

Odborná literatúra k týmto trom dôvodom uvádza, že „priaznivejšie sú podľa okolností prípadu práve dôvody podľa písm. a), b) a c)“² oproti iným dôvodom. „Dôvod uvedený pod písm. a) je priaznivejší než dôvod podľa písm. b) – porovnaj R 37/1989-III. Oslobodenie spod obžaloby podľa dôvodu pod písm. c) môže byť v konkrétnom prípade pre neho najpriaznivejšie – porovnaj B 2/1989-7-II.“³

Pre aplikáciu dôvodov oslobodenia spod obžaloby podľa písm. a) až c) je dôležitý fakt, že „oslobodenie spod obžaloby toho istého obvineného pre jeden a ten istý skutok môže byť opreté len o jeden z týchto dôvodov ..., pretože tieto sa vzájomne vylučujú.“⁴

Na základe uvedeného možno konštatovať, že dôvody pre oslobodenie spod obžaloby podľa písm. a) až c) nemusia byť v danom prípade ekvivalentné, a je vylúčené, aby bolo možné aplikovať viaceré týchto dôvodov na jeden a ten istý prípad. Každý prípad oslobodenia spod obžaloby teda môže spadať pod charakteristiku výlučne jedného z týchto dôvodov a nie je možná alternatíva voľba medzi nimi. V zásade by tiež malo platiť, že súd by pri aplikovaní dôvodov oslobodenia spod obžaloby mal postupovať od písm. a) a ďalší dôvod skúmať len v tom prípade, že predchádzajúci naplnený nie je.⁵ Preto treba z teoretického hľadiska jednoznačne vymedziť, čo sa rozumie pod naplnením jednotlivých dôvodov oslobodenia spod obžaloby podľa písm. a) až c).

Dôvod podľa § 285 písm. a) je na mieste vtedy, ak „súd po vyčerpaní všetkých dosiahnuteľných dôkazov ... nemôže spoľahlivo uzavrieť, že sa vôbec stal skutok

¹ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád, komentář – II. díl, 5. vydání, Praha: C. H. BECK 2005, s. 1752.

² Tamtiež.

³ Tamtiež.

⁴ Tamtiež.

uvedený v obžalobnom návrhu, ..., teda, že sa neuskutočnilo to, čo sa v popise skutku uvádza. ... Pre použitie tohto oslobodzujúceho dôvodu tiež nie je nutné, aby sa nestalo vôbec nič z toho, čo uvádza obžalobný návrh v popise skutku. ... Oslobodenie spod obžaloby podľa tohto ustanovenia je na mieste ako v prípade, ak sa preukáže, že sa skutok nestal, tak aj v prípade, že po úplnom a správne vykonanom dokazovaní a po všestrannom vyhodnotení všetkých dostupných dôkazov zostanú dôvodné pochybnosti o tom, že sa skutok skutočne stal.⁶

Z uvedenej definície je zrejmé, že tento dôvod je na mieste vždy vtedy, ak nie je preukázaný skutok v celosti, alebo ak nie sú preukázané niektoré jeho podstatné náležitosti, t. j. ak na podklade vykonaného dokazovania nemožno bez dôvodných pochybností súhlasiť s priebehom skutku tak, ako ho definovala obžaloba. Odborná literatúra jasne určuje, že preukázanie častí skutkového deja nebráni tomu, aby bolo použité uvedené oslobodzujúce ustanovenie. Skutok teda musí byť preukázaný bez dôvodných pochybností v celom svojom priebehu, inak je na mieste práve použitie uvedeného ustanovenia.

Dôvod podľa § 285 písm. b) je na mieste vtedy, ak „sa skutkový dej, ktorý tvorí základ obžaloby, skutočne alebo aspoň sčasti odohral, t. j. došlo ku konaniu a jeho následku, t. j. bola spoľahlivo preukázaná podstata skutku, ... ale preukázaný skutok nenapĺňa všetky objektívne a subjektívne znaky žiadnej podstaty trestného činu. Dôvodom môže byť aj omyl (skutkový), existencia okolností vylučujúcich protiprávnosť alebo nedostatok požadovaného stupňa nebezpečnosti pre spoločnosť.“⁷

Z uvedenej formulácie možno vyvodit, že tento dôvod je na mieste len vtedy, ak je preukázané, že skutok tak, ako ho formuloval prokurátor v obžalobe, sa skutočne odohral, resp. odohrali sa podstatné okolnosti skutku, t. j. konanie páchatela, spôsobený následok a príčinná súvislosť medzi nimi.

Odborná literatúra k „totožnosti skutku“ uvádza, že „v priebehu hlavného pojednávania môže dôjsť k čiastkovej alebo aj k zásadnej úprave skutkových zistení uvedených v skutkovej vete (dokazovaním sa zistí, že skutok sa stal 21:15 hod. a nie 20:00 hod., preukázanie, že skutok sa stal

v prítomnosti ďalších štyroch osôb, spresnenie miesta spáchania činu). Je však nevyhnutné, aby totožnosť skutku bola zachovaná. ... Totožnosť skutku je zachovaná, keď je zachovaná jeho podstata, pričom tá spočíva v konaní páchatela a v následku, ktorý bol týmto konaním spôsobený a ktorý je relevantný z hľadiska trestného práva. ... Pri tom však ani účasť (aktivita) obžalovaného ani následok, ktorý tým bol spôsobený, nemusia byť úplne zhodné, stačí, ak sú aspoň sčasti zachované v rozhodnutí súdu (na základe výsledkov vykonaného dokazovania) v porovnaní s obžalobou.“⁸

„Totožnosť skutku musí byť rovnako zachovaná ako vo vzťahu k obžalobnému návrhu (obžalobe), tak aj k uzneseniu o vznesení obvinenia, resp. začatíu trestného stíhania. Kontinuita zachovania skutku musí byť dodržaná od začatia trestného stíhania až po rozhodnutie na hlavnom pojednávaní ... pričom súd môže vykonať aj iné zmeny v skutkovej vete a jej úpravu ...“⁹

Je nepochybné, že skutok súd môže zmeniť v niektorých okolnostiach, avšak ten musí korešpondovať so vznesením obvinenia a s obžalobou. Výsledný skutok, o ktorom súd rozhoduje, je teda ten, ktorý je citovaný v súdnom rozhodnutí, t. j. súd sám musí naformulovať skutkovú vetu, ako vyplýva z vykonaného dokazovania a vo vzťahu k tejto skutkovej vete primerane rozhodnúť. Teda použitie výsledného dôvodu na oslobodenie spod obžaloby sa musí vzťahovať nie na obžalobu, ale na skutkovú vetu obsiahnutú v oslobodzujúcom rozsudku. Ak teda súd mieni na základe dokazovania určité okolnosti v skutkovej vete obžaloby meniť, musí ich primerane v rozsudku upraviť. Výsledná skutková veta v rozsudku je teda výsledkom vykonaného dokazovania na hlavnom pojednávaní a správne použitie oslobodzujúceho dôvodu musí byť zreteľné v tejto skutkovej vete.

Dôvod podľa § 285 písm. c) je na mieste vtedy, ak „bolo preukázané, že sa žalovaný skutok stal, tento skutok napĺňa podľa výsledkov dokazovania uskutočneného na hlavnom pojednávaní všetky znaky určitého trestného činu, ale nepodarilo sa spoľahlivo potvrdiť, i napriek úplnému a riadnemu dokazovaniu, že páchatelom tohto trestného činu je práve ten obžalovaný, ktorý je preň stíhaný. Patrí sem ako prí-

pad, keď obžalovaný nemohol byť dostatočne usvedčený výsledkami dokazovania, aj keď pretrváva podozrenie, že je páchatelom stíhaného trestného činu, tak aj prípad, ak vykonané dôkazy svedčia o tom, že trestný čin spáchala iná konkrétna osoba alebo iná doposiaľ nestotožnená osoba (R 26/1965).“¹⁰

V uvedenom prípade podľa písm. c) nie je pochyb, že skutok je trestným činom a teda nie sú pochybnosti, že sa tento skutok stal, teda nie sú sporné skutkové okolnosti, ani právne, t. j. výsledná skutková veta zodpovedá určitej právnej kvalifikácii trestného činu, avšak neexistuje istota, že tento skutok spáchal obžalovaný, resp. existuje predpoklad, že skutok spáchala iná, konkrétna alebo neznáma osoba.

Hoci z formulácie v zákone a z vysvetľujúcich textov odbornej literatúry by nemalo byť použitie týchto dôvodov v praxi problematické, na analýze 2 súdnych rozhodnutí chcem poukázať na to, že predsa len môže vyvstať pochybnosť o tom, či bolo súdom použité správne oslobodzujúce ustanovenie Trestného poriadku.

Dôvod podľa písm. a) vs. podľa písm. b)

Okresný súd Ružomberok v konaní sp. zn. 8 T 58/2013 rozsudkom z 18.11.2013 oslobodil obžalovaného spod obžaloby podľa § 285 písm. b) TP (skutok nie je trestným činom) pre skutok kvalifikovaný ako prečin ublíženia na zdraví podľa § 157 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona (zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ďalej iba „Trestný zákon“ alebo „TZ“), ktorý spočíval na nasledovnom skutkovom stave (upravené z dôvodu ochrany osobných údajov):

– dňa xxx, v čase okolo xxx v Ružomberku na ulici xxx na miestnej komunikácii pred rodinným domom súpisné č. xxx ako vodič cúval motorovým vozidlom kategórie N1, zn. Citroen Berlingo, ev. č. xxx, bielej farby v dôsledku toho, že riadne nenasledoval situáciu v cestnej premávke, prehliadol chodca xxx, nar. xxx, prechádzajúceho cez vozovku z jednej strany na druhú v priestore za motorovým vozidlom a la-

⁵ Tamtiež.

⁶ Tamtiež., s. 1753.

⁷ Tamtiež.

⁸ ČENTĚŠ, J. a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. Šamorín : Heuréka 2012, s. 580-581.

⁹ Tamtiež, s. 580.

¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád, komentář – II. díl, 5. vydání, Praha : C. H. BECK 2005, str. 1754.

vou zadnou časťou motorového vozidla narazil do poškodeného, ktorý v dôsledku nárazu spadol na vozovku, kde zostal ležať, v dôsledku čoho utrpel ťažké zranenie, zlomeniu krčka stehennej kosti riešenú operatívne s náhradou bedrového kĺbu vpravo a iné drobné poranenia, s dobou liečenia a obmedzenia v obvyklom spôsobe života v trvaní 3 až 5 mesiacov, čím obvinený svojím konaním porušil ust. § 4 ods. 1 písm. c), ods. 2 písm. g), § 22 ods. 2 s poukazom na ust. § 137 ods. 2 písm. c), t) zák. č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke v znení neskorších predpisov.

V odôvodnení súd priamo uvádza nasledovné: „Z vykonaných dôkazov mal súd na jednej strane **nepochybne preukázané**, že obžalovaný dňa xxx, v čase okolo xxx v Ružomebrku na ulici xxx na miestnej komunikácii pred rodinným domom súpisné č. xxx ako vodič cúval motorovým vozidlom kategórie N1, zn. Citroen Berlingo, ev. č. xxx, bielej farby v dôsledku toho, že riadne nesledoval situáciu v cestnej premávke, prehliadol chodca xxx, nar. xxx, prechádzajúceho cez vozovku z jednej strany na druhú v priestore za motorovým vozidlom a ľavou zadnou časťou motorového vozidla narazil do poškodeného, ktorý v dôsledku nárazu spadol na vozovku. **Na druhej strane však nebol jednoznačne preukázaný následok** a to, že v dôsledku nárazu motorovým vozidlom do poškodeného xxx, ktorý následne spadol na vozovku, boli mu spôsobené zranenia, a to zlomenina krčka stehennej kosti riešenú operatívne s náhradou bedrového kĺbu vpravo, pomliaždenie lakťa a pomliaždenie palca pravej ruky.“ Súd ďalej uviedol, že „nebola preukázaná v danom prípade príčinná súvislosť medzi zavineným konaním obžalovaného a následkom v podobe zranení, ktoré utrpel poškodený, súd vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti obžalovaného oslobodil, pretože takéto konanie obžalovaného nemôže byť trestným činom.“

Je zarážajúce, že súd napriek konštatovaniu, že skutok de facto neprebehol tak, ako ho popísala obžaloba (resp. nebol tento priebeh skutku preukázaný) a jednoznačne poukázal na skutočnosť, že nebol preukázaný následok, resp. príčinná súvislosť medzi následkom a konaním obžalovaného, napriek tomu dospel k záveru, že skutok nie je trestným činom. Podľa názoru autora článku aplikáciou odborného výkladu obsiahnutého v knižných publikáciách mal súd dospieť k záveru, že v danom prípade sa **skutok nestal**. Ak totiž absentujú základné atribúty trestnosti v zmysle „konanie + následok + príčinná súvislosť medzi nimi“, nemožno uvažovať až o ďalšom aspekte a to

o trestnosti takéhoto konania. Ak nebol splnený ani prvý predpoklad založenia trestnosti a to existencia skutku tak ako ho popísala či už obžaloba, alebo rozsudok, nemožno prejsť k druhému predpokladu a to trestnosti.

Ako bolo uvedené, dôvody oslobodenia spod obžaloby nie sú ekvivalentné a dôvod, že skutok nie je trestným činom napr. zakladá silnejšie postavenie pre poškodeného v prípade napr. občianskeho súdneho konania. Fakt, že nejaké konanie nezakladá rozmer trestnoprávny, neznamená, že nezakladá zodpovednosť v rovine občianskoprávnej. Ak by však súd pripustil, že nie je ani len možné konštatovať, že sa skutok stal, potom je postavenie poškodeného značne oslabené, pretože jeho nárok nemožno oprieť o skutočnosť, že mu bola spôsobená škoda obžalovaným. Takéto konštatovanie z vykonaného dokazovania súd mohol jednoznačne ustáliť, ale neurobil to.

Poškodený podal proti oslobodzujúcemu rozsudku odvolanie, čo v danom prípade nemohlo vyústiť do iného rozhodnutia, ako do zamietnutia odvolania, pretože v zmysle § 307 ods. 1 písm. c) TP poškodený môže podať odvolanie iba proti výroku o náhrade škody, ktorý v prípade oslobodzujúceho rozsudku nemôže byť iný, ako podľa § 288 ods. 3 TP, t. j. odkázanie poškodeného na občianske súdne konanie. Paradoxom v tomto konaní ostáva, že Krajský súd v Nitre, sp. zn. 2 To 14/2014, sa v uznesení z 26.3.2014 stotožnil s rozhodnutím a argumentáciou okresného súdu, keď konštatuje, že „aj podľa názoru krajského súdu výsledky vykonaného dokazovania v danom prípade odôvodňujú postup podľa § 285 písm. b) TP.“

Dôvod podľa písm. b) vs. podľa písm. c)

Okresný súd Prešov v konaní sp. zn. 5 T 84/2012 rozsudkom z 21.11.2013 oslobodil obžalovaného spod obžaloby podľa § 285 písm. c) TP (skutok nespáchal obžalovaný) pre skutok kvalifikovaný ako prečin ublíženia na zdraví podľa § 157 ods. 1 TZ, ktorý spočíval na nasledovnom skutkovom stave (upravené z dôvodu ochrany osobných údajov):

– dňa xxx v čase o xxx hod. v Prešove viedol po ulici Bratislavskej označenej ako vedľajšia cesta osobné motorové vozidlo zn. Dodge Caliber, EČV: xxx, MPZ: GB, s pravostranným riadením, na križovatke s ulicou L. Novomeského označenou ako hlavná ces-

ta, nevenoval vedeniu vozidla dostatočnú pozornosť a nedal prednosť po tejto ceste zľava prichádzajúcemu motocyklu značky Yamaha, EČV: xxx, ktoré viedol xxx, nar. xxx, motocykel narazil do ľavej zadnej bočnej časti vozidla, pričom poškodený xxx utrpel kožnú odreninu v oblasti panvy vľavo, kožnú odreninu pravej ruky, a kožné odreniny oboch kolien, zlomeninu medzivrbového vyvýšenia ľavej piatej, zlomeninu III. predpriehlavkovej kosti ľavej nohy pod hlavíčkou s posunom úlomkov s dobou liečenia a práceneschopnosti 3-4 mesiace.

V odôvodnení súd uvádza nasledovné: „Vychádzajúc potom z vyššie uvedené, je nepochybné, že **dopravná nehoda sa stala**. Pochybným je, kto za túto nehodu zodpovedá. Podľa záznamu dopravnej nehody, ktorú spracoval príslušník PZ, by to mal byť vodič vozidla Dodge, t. j. obžalovaný. V tomto prípade je potrebné brať na zreteľ aj iné dôkazy a nie len nesprávnu jazdu cez križovatku, nedanie prednosti v jazde z vedľajšej cesty na značku „Daj prednosť v jazde“ vozidlám prichádzajúcim po hlavnej ceste. ... Tak ako to vyplýva zo znaleckého posudku, vodič motocykla Yamaha ... mal v dobe zrážky rýchlosť 83,00 km/hod. (+/- 5 %), znalec vypočítal aj jeho rýchlosť pred zrážkou, ktorú určil na 113,10 km/hod až 119,90 km/hod. Znalec určil aj akým spôsobom by sa dalo zabrániť tejto dopravnej nehode, čo je popísané pri jeho znaleckom posudku. V tomto prípade je súd toho názoru, že vzdialenosť 60 metrov je dostatočná na to, aby vodič vozidla, ktoré jazdí po hlavnej ceste, mohol dostatočne reagovať na vozidlo, ktoré sa chce zaradiť z vedľajšej cesty na hlavnú. Podľa názoru súdu takáto vzdialenosť nemôže ohroziť a ani nemôže obmedziť takéhoto vodiča v jeho jazde po hlavnej ceste. ... Je potrebné povedať aj to, že nie je povinnosťou vodiča predpokladať, že niekto prekročí dovolenú rýchlosť o viac ako 100 %. Preto potom v tomto prípade je súd toho názoru, že obžalovaný xxx nemôže byť braný na zodpovednosť za spôsobenie dopravnej nehody, keďže **podľa názoru súdu za jej spôsobenie je zodpovedný vodič motocykla** (pozn. autora: t. j. poškodený) a to tým, že aj keď mal dostatočnú vzdialenosť (60 metrov) na to, aby tejto dopravnej nehode zamedzil, **tým, že prekročil rýchlosť o viac ako 63 až 69 km/hod. túto dopravnú nehodu spôsobil**.“

Súd v tomto prípade z vykonaného dokazovania jednoznačne konštatoval, že **skutok sa stal**. Z vykonaného dokazovania bolo ďalej zrejmé, že poškodený sa svojím porušením právnych predpisov spolupodieľal, ba dokonca možno výlučne spôsobil dopravnú nehodu a teda aj zodpovedal za vzniknutý ná-

sledok, t. j. za svoje zranenia. Súd podľa názoru autora po vyhodnotení všetkých okolností prípadu jednotlivito ako aj v súvislostiach mal dospieť k záveru, že skutok tak ako ho popísala obžaloba, **nie je trestným činom**.

Uvedené možno konštatovať z toho, že súd *de facto* preukázal všetky podstatné okolnosti skutku – konanie + následok + príčinný súvis medzi nimi. Bolo jednoznačne preukázané, že vodič – obžalovaný skutočne riadil dotknuté vozidlo Dodge Caliber v danom čase, a že došlo k zrážke s poškodeným, pričom tomuto vznikli v obžalobe popísané zranenia. Taktiež bolo preukázané, že vodič – obžalovaný išiel z vedľajšej cesty na hlavnú, zatiaľ čo poškodený jazdil po hlavnej ceste a mal teda „prednosť v jazde“. Napriek tomu konaním poškodeného bolo vyvrátené zavinenie obžalovaného, preto pre trestnosť konania chýbal podstatný aspekt – naplnenie subjektívnej stránky. Ako uvádza odborná literatúra „*obligatórnym znakom subjektívnej stránky trestného činu je zavinenie. Trestný zákon vychádza zo zásady dôsledného uplatňovania zodpovednosti za zavinenie. Bez zavinenia niet trestného činu.*“¹¹

Z uvedeného vyplýva, že súd sa pri svojich úvahách mal zastaviť pri konštatovaní, že skutok sa stal a nemá znaky trestného činu. Úvaha o tom, kto tento skutok spáchal môže nastúpiť až vtedy, ak by sa potvrdilo, že skutok sa stal

a je trestným činom. Táto situácia by v uvedenom prípade mohla nastať vtedy, ak by skutočne vodič vozidla Dodge Caliber spôsobil nehodu, za túto nehodu zodpovedal a skutok by nadobudol rozmery trestného činu, ibaže by týmto vodičom nebol obvinený, ale iná osoba. V takom prípade by mohol súd oslobodiť obžalovaného podľa § 285 písm. c) TP. Ale za týchto okolností to neprichádzalo do úvahy. Súd dospel svojou úvahou *de facto* k absurdnému záveru, že ak poškodený je zodpovedný za uvedený skutok, *de facto* je páchatelom trestného činu a teda dochádza ku kumulácii postavenia poškodeného s páchatelom trestného činu.

Rovnako v tomto prípade rozhodoval krajský súd o odvolaní poškodeného, pričom dospel k obdobným záverom ako súd v predošlom prípade. Vo vzťahu k použitému dôvodu na oslobodenie spod obžaloby sa Krajský súd v Prešove, sp. zn. 2 To 8/2014, v uznesení z 10.4.2014 vyjadril nasledovne: „*Za tejto dôkaznej situácie správne rozhodol okresný súd, keď dospel k záveru, že nebolo dokázané, že dopravnú nehodu zaviniel obžalovaný.*“ Krajský súd sa síce nevyjadril jednoznačne o správnosti použitého oslobodzovacieho dôvodu, avšak z použitej formulácie možno dedukovať, že nesprávne použitie oslobodzovacieho dôvodu nenamietal.

S konštatovaním krajského súdu, že obžalovaný nehodu nezavinil, možno

súhlasit'. Je však potrebné poznamenať, že súdy v tomto prípade zamenili pojmy „zavinenie“ a „spáchanie“ skutku. V prípade, že by obvinený reálne skutok (trestný čin) *nespáchal*, potom by bolo možné použiť § 285 písm. c) TP. Ak však spáchanie skutku *nezaviniel*, potom absentuje subjektívna stránka trestného činu a z hľadiska teórie trestného práva ani nejde o trestný čin a tým pádom je na mieste použitie § 285 písm. b) TP.

Záver

V uvedenom článku sa snažím poukázať na fakt, že ani okresné, ani krajské súdy nekladú dostatočnú dôležitosť na správne používanie oslobodzovacích dôvodov spod obžaloby. Ak však máme teóriu, ktorá určitým spôsobom predpokladá aplikáciu právnych noriem v praxi, potom by sa táto teória mala v praxi aj prejavit'. Nemyslím, že je správne, ak súdnictvo funguje oddelene od tejto teórie a aplikuje normy trestného práva bez zohľadnenia zaužívaného názoru odborníkov (často aj z tej praxe) na interpretáciu konkrétnej právnej normy.

JUDr. Radovan Blažek, Ph.D.,

Katedra trestného práva,
kriminológie a kriminalistiky,
Právnická fakulta UK, Bratislava

¹¹ Mencerová, I. – Tobiášová, L. – Turayová, Y. a kol.: Trestné právo hmotné. Všeobecná časť. Bratislava : Heuréka, 2013, s. 161.

EDITORIAL

Výkon rozsudkov ESRP

(dokončenie zo s. 97)

zmeny v aplikačnej činnosti vnútroštátnych orgánov (najmä najvyšších súdnych inšancií) vo vzťahu k danej právnej otázke, napríklad prostredníctvom zlepšenia informovanosti dotknutých vnútroštátnych orgánov o predmetnej judikatúre Súdu.

Dohľad Výboru ministrov nad výkonom rozsudkov

Ako vyplýva z čl. 46 ods. 2 Dohovoru, Výbor ministrov ako politický orgán priamo nezodpovedá za výkon rozsudkov a samozrejme ani nedisponuje oprávneniami, ktoré sú bežne uplatňované vnútroštátnymi súdmi v rámci exekučného konania, avšak jeho úlohou je vykonávať dohľad nad riadnym výkonom rozsudkov zo strany zmluvného štátu Dohovoru a v prípade potreby vyvinúť príslušný diplomatický tlak s cieľom donútiť žalovaný štát podriaďiť sa rozhodnutiu Súdu.

Po doručení rozsudku Súdu Výbor ministrov vyzve žalovaný štát, aby mu v stanovenej lehote oznámil relevantné informácie týkajúce sa výkonu rozsudku, t. j. informácie o vyplatení spravodlivého zadostučinenia, prípadne o prijatí individuálnych a všeobecných opatrení.

Ak došlo k splneniu záväzkov vyplývajúcich z rozsudku, Výbor ministrov schváli záverečnú rezolúciu, ktorou je daný prípad definitívne skončený.

AK nedochádza k riadnemu plneniu rozsudku Súdu, Výbor ministrov uplatňuje rôzne procedurálne postupy s cieľom donútiť zmluvný štát, aby rešpektoval svoje medzinárodné záväzky vyplývajúce z Dohovoru a jeho protokolov. Ide najmä o opakované zaraďovanie daného prípadu na program rokovania Výboru ministrov, prípadne v ďalšom štádiu o prijatie predbežnej rezolúcie, navrhujúcej podobu individuálnych a všeobecných opatrení v súvislosti s výkonom rozsudku Súdu, ako aj konkrétne harmonogram kontroly ich plnenia.

V prípade vyčerpania všetkých dostupných prostriedkov prichádza do úvahy už len krajné riešenie. Vzhľadom na skutočnosť, že odmietnutie rešpektovať rozsudok Súdu možno považovať za porušenie čl. 3 Štatútu Rady Európy, Výboru ministrov sa otvárajú dvere pre aplikáciu čl. 8 Štatútu Rady Európy, ktorý znie: „*Každý člen Rady Európy, ktorý vážne porušil ustanovenia článku 3, môže byť dočasne zbavený svojich práv na zastúpenie a požiadaný Výborom ministrov, aby vystúpil podľa ustanovenia článku 7. Ak takýto člen nevyhoví požiadavke Výboru, môže tento rozhodnúť, že tento člen prestáva byť členom Rady Európy odo dňa, ktorý určí Výbor.*“

Zdroj: www.euroiuris.sk

OBČIANSKE PRÁVO

23.

Včasnosť odvolania podaného telefaxom*§ 42, § 57 Občianskeho súdneho poriadku**§ 204 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku**§ 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku*

Odvolanie podané telefaxom, ktoré bolo do troch dní doplnené predložením originálu, má účinky riadne a včas podaného odvolania.

Ak záver o nedodržaní zákonom ustanovenej procesnej lehoty na podanie opravného prostriedku nie je preukázaný mimo rozumných pochybností, musí súd vychádzať z predpokladu, že opravný prostriedok bol podaný v zákonnej lehote.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 6 Cdo 149/2012 – upravené pre publikačné účely.

Skutkový stav:

S *Krajský súd, ako súd odvolací, uznesením odmietol odvolanie odporkyne proti uzneseniu okresného súdu, ktorým bol zamietnutý jej návrh na obnovu konania o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu na čas po rozvode, vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 5 C 113/99. Odmietnutie odvolania odvodnil krajský súd jeho oneskoreným podaním. Vychádzal z toho, že odporkyňa prevzala prvostupňové uznesenie 9. decembra 2010 a pätnásťdňová lehota na podanie odvolania jej preto uplynula 27. decembra 2010. Ak teda odporkyňa podala odvolanie osobne na súde 30. decembra 2010, urobila tak oneskorene.*

S *Odporkyňa podala proti tomuto uzneseniu krajského súdu dovolanie. Žiadala napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie z dôvodu, že odmietnutím odvolania jej bola odňatá možnosť konať pred súdom.*

Podľa odporkyne nie je správny záver odvolacieho súdu, že podala odvolanie voči uzneseniu okresného súdu až 30. decembra 2010, teda oneskorene. Tvrdila, že odvolanie podala včas, 27. decembra 2010, telefaxom a podanie, ktoré doručila osobne súdu 30. decembra 2010, bolo originálom telefaxového podania z 27. decembra 2010, doplneného v zmysle § 42 ods. 1 tretia veta Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) do troch dní.

S *Najvyšší súd SR ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 OSP), po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 OSP), zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 OSP), skúmal najskôr, či dovolanie smeruje pro-*

ti rozhodnutiu odvolacieho súdu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný.

Z odôvodnenia:

► Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 OSP dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prerokovávanej veci smeruje dovolanie proti uzneseniu.

► Podľa § 239 ods. 1 písm. a) OSP je dovolanie proti uzneseniu prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru ES na zaujatie stanoviska [§ 239 ods. 1 písm. b) prvá veta OSP].

► Podľa § 239 ods. 2 OSP je dovolanie prípustné aj proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak:

- a) odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu,
- b) ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia,
- c) ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území SR.

V danom prípade nejde ani o zmeňujúce, ani o potvrdzujúce uznesenie odvolacieho súdu. Dovolateľkou je napadnuté uznesenie krajského súdu o odmietnutí jej odvolania ako oneskorene podaného podľa § 218 ods. 1 písm. a) OSP, a preto dovolanie podľa § 239 OSP nie je prípustné.

► Ak je súdne konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v ustanovení § 237 OSP, možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých je inak dovolanie z hľadiska § 239 OSP vylúčené.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta OSP) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 písm. a) až g) OSP, dovolací súd sa ďalej zaoberal otázkou, či nie je daná prípustnosť dovolania v zmysle tohto zákonného ustanovenia, teda či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, spôsobilosti byť účastníkom konania, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad absencie návrhu na začatie konania, hoci bol podľa zákona potrebný, prípad odňatia možnosti účastníkovi pred súdom konať a rozhodovania vylúčeným sudcom, či konania súdom nesprávne obsadeným. So zreteľom na odporkyňou tvrdenú procesnú vadu sa osobitne zamerával na otázku splnenia podmienok prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 237 písm. f) OSP.

Dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu je touto vadou postihnuté. Odvolací súd totiž odmietol odvolanie odporkyne, hoci pre také rozhodnutie neboli splnené podmienky.

► Podľa § 204 ods. 1 prvá veta OSP odvolanie sa podáva do 15 dní od doručenia rozhodnutia na súde, proti rozhodnutiu ktorého smeruje. Podľa § 57 ods. 1 OSP, do plynutia lehoty sa nezapočítava deň, keď došlo k skutočnosti určujúcej začiatok lehoty. Podľa § 57 ods. 2 veta druhá OSP, ak koniec lehoty pripadne na sobotu, nedeľu alebo sviatok, je posledným dňom lehoty najbližší nasledujúci pracovný deň. Podľa § 57 ods. 3 OSP, lehota je zachovaná, ak sa posledný deň lehoty urobí úkon na súde alebo podanie odovzdá orgánu, ktorý má povinnosť ho doručiť. Podľa § 42 ods. 1 OSP, podanie možno urobiť písomne, ústne do zápisnice, elektronickými prostriedkami alebo telefaxom. Podanie obsahujúce návrh vo veci samej alebo návrh na nariadenie predbežného opatrenia, ktoré bolo urobené elektronickými prostriedkami, treba doplniť písomne alebo ústne do zápisnice najneskôr do troch dní; podanie, ktoré bolo podpísané zaručeným elektronickým podpisom, doplniť netreba. Podanie urobené telefaxom treba doplniť najneskôr do troch dní predložením jeho originálu. Na podania, ktoré neboli v tejto lehote doplnené, sa neprihliada.

Z uvedeného vyplýva, že aj odvolanie podané telefaxom, ktoré bolo do troch dní doplnené predložením originálu, má účinky riadne a včas podaného odvolania.

Z obsahu spisu je zrejme, že v danom prípade bolo uznesenie okresného súdu doručené dovolateľke 9. decembra 2010 a v zmysle § 57 ods. 1 OSP 10. decembra 2010 jej začala plynúť zákonná 15-dňová lehota na podanie odvolania, ktorá uplynula 24. decembra 2010, no keďže tento deň pripadol na sviatok, koniec lehoty sa podľa § 57 ods. 2 druhá veta OSP posunul na 27. decembra 2010, t. j. najbližší nasledujúci pracovný deň.

Odvolací súd založil svoj záver o oneskorenosti podania odvolania odporkyňou na tom, že táto osobne doručila na súd odvolanie až 30. decembra 2010. Odporkyňa však predložila dovolaciemu súdu podrobný rozpis hovorov vyhotovený 6. júla 2011 Orange Slovensko, a.s., podľa ktorého 27. decembra 2010 o 23:22 hod. v rozsahu 4 minúty a 52 sekúnd došlo ku kontaktu medzi telefonickou stanicou zamestnávateľa odporkyne a telefonickou stanicou s číslom, ktoré je telefaxovým kontaktom na Okresný súd Bratislava V. Keďže telefaxové podanie odporkyne z 27. decembra 2010 adresované súdu prvého stupňa v spise súdu nie je založené, dovolací súd zisťoval pomocou súdu prvého stupňa okolnosti prenosu hovoru alebo správy z 27. decembra 2010 na telefonické číslo, ktoré je telefaxovým kontaktom na okresný súd. Vykonaním šetrením sa však nepodarilo zistiť, či podanie bolo súdu 27. december 2010 aj doručené. Potrebný zoznam (výpis) prijatých telefaxových správ v uvedený deň telefonickou stanicou, ktorá je telefaxovým kontaktom, sa nepodarilo zabezpečiť, keďže prijaté správy sa v pamäti príslušného telekomunikačného zariadenia archivujú iba po dobu troch dní. Zoznam (výpis) telefaxových správ sa súdu nepodarilo získať ani od operátora telekomunikačnej siete.

Vzhľadom na význam práva na súdnu ochranu v právnom štáte, pre záver o nesplnení podmienok konania nepostačuje iba pochybnosť o ich splnení, ale nespĺne-

nie podmienok konania musí byť preukázané mimo rozumných pochybností. V prípade, ak súd nemá záver o nedodržaní zákonom ustanovenej procesnej lehoty na podanie opravného prostriedku preukázaný mimo rozumných pochybností, musí vychádzať z predpokladu, že opravný prostriedok v zákonnej lehote podaný bol (tak napr. m.m. III. ÚS 331/04 a III. ÚS 249/08).

Tieto skutočnosti a závery viedli dovolací súd k záveru, že v preskúmvanej veci treba vychádzať z predpokladu, že odporkyňa podala odvolanie proti uzneseniu súdu prvého stupňa včas, pretože v konaní nebolo mimo rozumných pochybností preukázané, že odporkyňa tak neurobila.

Dovolací súd k veci navyše poznamenáva, že tomu, že odporkyňa skutočne zaslala odvolanie telefaxom, nasvedčuje aj to, že odporkyňa aj iné podania obsahujúce návrh vo veci samej v tejto právnej veci urobila týmto spôsobom.

Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že ak odvolací súd odvolanie odporkyne odmietol ako oneskorene podané, odňal jej právo, aby na základe jej včas podaného odvolania bolo ňou napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa preskúmané odvolacím súdom.

So zreteľom na vadu, ktorá napĺňa skutkovú podstatu ustanovenia § 237 písm. f) OSP, je dovolanie odporkyne prípustné a zároveň tiež dôvodné. Najvyšší súd SR preto dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 OSP).

Poznámka:

Účastník občianskeho súdneho procesu môže každé podanie, včítane odvolania proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa, urobiť formou telefaxového podania. K tomu, aby na takouto formou urobené podanie súd prihliadol, zákon vyžaduje doplniť ho predložením originálu v lehote najneskôr do troch dní. Pre nedodržanie trojdňovej lehoty zákon stanovuje sankciu, podľa ktorej na neskôr doplnené telefaxové podanie alebo na také, ktoré nebolo vôbec doplnené, súd neprihliada (ako keby podanie nebolo vôbec urobené). K charakteru lehoty na doplnenie podania urobeného telefaxom, jej plynutiu a počítaniu pozri aj R 18/2008.

24.

Vylúčenie súdneho exekútora z vykonávania exekúcie

§ 30 ods. 11 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov
§ 57 ods. 2 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov

Exekučný súd nemôže bez návrhu oprávneného ustanoviť súdneho exekútora, ktorý bude pokračovať

v exekúcii (§ 30 ods. 11 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov). Uvedená procesná pasivita oprávneného vedie k zastaveniu exekučného konania podľa § 57 ods. 2 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 E Cdo 166/2014 – upravené pre publikačné účely.

Skutkový stav:

S Okresný súd uznesením z 23. novembra 2012 vylúčil súdneho exekútora JUDr. R. K. z vykonávania exekúcie s odôvodnením, že povinná vzniesla opodstatnenú námietku jeho zaujatosti, lebo sú dané okolnosti relevantné z hľadiska § 30 ods. 1 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov (Exekučný poriadok) – ďalej len „Exekučný poriadok“.

Uznesením z 15. augusta 2013 okresný súd exekúciu vedenú na základe rozhodcovského rozsudku vyhlásil za neprípustnú a zastavil (§ 57 ods. 2 Exekučného poriadku). Poukázal na ustanovenie § 30 ods. 11 Exekučného poriadku, v zmysle ktorého ak súd vylúči exekútora z vykonávania exekúcie, v exekúcii pokračuje ten exekútor, ktorého navrhne oprávnený a ktorého vykonaním tejto exekúcie poverí súd. Ak však oprávnený ani po výzve súdu nenavrhne exekútora, ktorý má namiesto vylúčeného exekútora vykonať exekúciu, nemožno v exekučnom konaní pokračovať. V takom prípade musí exekučný súd toto konanie zastaviť.

S Oprávnená napadla uvedené uznesenie odvolaním; navrhla tiež prerušiť konanie podľa § 109 ods. 1 písm. a) OSP.

S Krajský súd uznesením z 29. novembra 2013 návrh oprávnenej na prerušenie konania zamietol a napadnuté uznesenie potvrdil ako vecne správne (§ 219 ods. 1 a 2 OSP).

Zamietnutie návrhu na prerušenie konania odôvodnil tým, že nie sú dané predpoklady pre postup podľa § 109 ods. 1 písm. a) OSP. Na odôvodnenie potvrdzujúceho výroku uviedol, že po právoplatnosti rozhodnutia o vylúčení súdneho exekútora z vykonávania predmetnej exekúcie vyzval súd prvého stupňa oprávnenú, aby v lehote 15 dní označila nového súdneho exekútora, ktorý by mal v zmysle ustanovenia § 30 ods. 11 Exekučného poriadku pokračovať vo vykonávaní exekúcie. Napriek tomu, že výzva exekučného súdu bola oprávnenej riadne doručená 2. mája 2013, oprávnená na ňu nereagovala. Vzhľadom na túto procesnú nečinnosť oprávnenej rozhodol exekučný súd vecne správne. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa ustanovení § 224 ods. 1 a § 142 ods. 1 OSP.

S Oprávnená napadla uvedené uznesenie odvolacieho súdu o dovolaní. To isté uznesenie napadla aj dovolaním, v ktorom uviedla, že súdy: 1. rozhodli „nad rámec zverenej právomoci“ [§ 237 písm. a) OSP], 2. konali vo veci, v ktorej sa už právoplatne rozhodlo [§ 237 písm. d) OSP], 3. nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný [§ 241 ods. 2 písm. a) OSP v spojení s § 237 písm. e) OSP], 4. oprávnenej odňali možnosť konať pred súdom [§ 237 písm. f) OSP], 5. sa v konaní dopustili inej vady majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci [§ 241 ods. 2 písm. b) OSP], najmä nesprávne zistili skutkový stav a nevykonali náležité dokazovanie, 6. napadnuté rozhodnutie založili na nesprávnom právnom posúdení veci [§ 241 ods. 2 písm. c) OSP]. Žiadala uznesenia súdov nižších stupňov zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie prvostupňovému súdu; zároveň žiadala dovolacie konanie prerušiť podľa § 109 ods. 1 písm. c) OSP v spojení s § 243c OSP a Súdnemu dvoru predložiť prejudiciálne otázky, ktoré bližšie špecifikovala v podanom dovolaní.

Povinná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že tento opravný prostriedok oprávnenej je nielen procesne neprípustný, ale aj neopodstatnený. Žiadala ho preto odmietnuť.

S Najvyšší súd SR (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 OSP (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 OSP) zastúpená v súlade s § 241 ods. 1 druhá veta OSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 OSP) skúmal, či podané dovolanie je procesne prípustné.

Z odôvodnenia:

► 1. Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 OSP).

V prerokovávanej veci smeruje dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu. Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je prípustné dovolanie, sú uvedené v § 239 ods. 1 a 2 OSP. Oprávnenou napadnuté uznesenie odvolacieho súdu nemá znaky uznesení uvedených v týchto ustanoveniach, preto prípustnosť jej dovolania z § 239 ods. 1 a 2 OSP nevyplýva.

2. Dovolanie oprávnenej by mohlo byť procesne prípustné, len ak v konaní, v ktorom bolo vydané napadnuté uznesenie, došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 OSP. Povinnosť skúmať, či konanie nie je zaťažené niektorou z nich, vyplýva pre dovolací súd z § 242 ods. 1 OSP. Dovolací súd sa z tohto dôvodu neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska § 238 OSP, ale skúmal, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 OSP.

Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 OSP, možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie procesne neprípustné (pozri napr. R 117/1999, R 34/1995 ako aj rozhodnutia

NS SR publ. v čas. Zo súdnej praxe pod č. 38/1998 a č. 23/1998). Pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 237 OSP nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je zistenie, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

3. Dovolateľka tvrdí, že jej v konaní bola odňatá možnosť pred súdom konať [§ 237 písm. f) OSP].

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie taký nesprávny procesný postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie oprávnení účastníka konania procesnej povahy, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f) OSP ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 OSP majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – pozri napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách ustanovených zákonom (§ 41 OSP), nazeráť do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 OSP), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 OSP), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 OSP), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 OSP)].

Judikatúra najvyššieho súdu za prípad odňatia možnosti konať pred súdom považuje medziiným postup súdu, ktorý sa z určitého dôvodu odmieta zaoberať meritom vecí (odmieta podanie alebo konanie zastaví alebo odvolací súd odmieta odvolanie) hoci procesné predpoklady pre taký postup nie sú dané (pozri napr. R 23/1994 a R 4/2003, ale aj rozhodnutie NS SR publ. v čas. Zo súdnej praxe pod č. 14/1996, príp. ďalšie rozhodnutia NS SR, napr. sp. zn. 1 Cdo 41/2000, 2 Cdo 119/2004, 3 Cdo 108/2004, 3 Cdo 231/2008, 4 Cdo 20/2001).

Zo spisu vyplýva, že uznesením okresného súdu z 23. novembra 2012 bol súdny exekútor JUDr. R. K. vylúčený z vykonávania exekúcie a že po právoplatnosti tohto uznesenia súd prvého stupňa vyzval oprávnenú, aby v lehote 15 dní označila nového súdneho exekútora, ktorý bude pokračovať vo vykonávaní exekúcie (§ 30 ods. 11 Exekučného poriadku). Táto výzva bola oprávnenou riadne doručená 2. mája 2013, oprávnená na ňu ale nereagovala. Vzhľadom na to súd exekúciu zastavil.

Tak, ako Exekučný poriadok ukladá súdnemu exekútorovi, aby už v návrhu na vykonanie exekúcie označil súdneho exekútora, ktorý má vykonať exekúciu (pozri § 29 ods. 1 Exekučného poriadku), podobne predpokladá, že bude činný oprávnený vtedy, keď dôjde k vylúčeniu pôvodne oprávneným označeného súdneho exekútora, ktorý bol súdom poverený, aby vykonal exekúciu (§ 30 ods. 1 Exekučného poriadku). V zmysle § 30 ods. 11 Exekučného poriadku je totiž len na oprávnenom, aby v takom prípade exekučnému súdu navrhol namiesto vylúčeného súdneho exekútora iného súdneho exekútora, ktorý by mal podľa názoru oprávneného pokračovať v exekúcii. Pokiaľ je oprávnený z tohto hľadiska pasívny (v tom zmysle, že napriek výzve súdu nenavrhne

a neoznačí „nového“ súdneho exekútora), exekučný súd nemá možnosť preklenúť tento nedostatok procesnej aktivity účastníka exekučného konania, výlučne ktorého oprávňuje Exekučný poriadok navrhnúť osobu nového súdneho exekútora. Exekučný súd nemôže v takom prípade – bez návrhu oprávneného – ustanoviť súdneho exekútora, ktorý bude pokračovať v exekúcii. Uvedená procesná pasivita oprávneného vedie v danej procesnej situácii k zastaveniu exekučného konania.

So zreteľom na uvedené dovolací súd uzatvára, že postup súdov bol v danom prípade v súlade so zákonom. Zákonu zodpovedajúcim postupom prvostupňového a odvolacieho súdu nemohla byť oprávnenou odňatá možnosť pred súdom konať [§ 237 písm. f) OSP].

4. Pokiaľ ide o ďalšiu dovoláciu argumentáciu žalovanej najvyšší súd poukazuje na to, že oprávnená v procesnom postavení, v ktorom sa nachádza v preskúmvanej veci, bola už účastníčkou konania vo viacerých iných, skutkovo a právne obdobných konaniach pred najvyšším súdom, v ktorých – tak, ako aj v tomto prípade, podala odvolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu; najvyšší súd konanie o jej odvolaniach v týchto veciach zastavil (pozri napr. rozhodnutia NS SR, sp. zn. 3 Cdo 28/2013, 3 Cdo 24/2013, 3 Co 7/2013) s tým, že odvolaním možno napadnúť len rozhodnutie súdu prvého stupňa a najvyšší súd na rozhodnutie o odvolaní smerujúcim proti rozhodnutiu odvolacieho súdu nie je funkčne príslušný (§ 9 ods. 1 a 2 OSP a § 10 ods. 1 a 2 OSP). Najvyšší súd na uvedené rozhodnutia v podrobnostiach poukazuje s tým, že aj v preskúmvanej veci sa stotožňuje s právnymi závermi v nich vyjadrenými.

K návrhu oprávnenou na prerušenie dovolacieho konania, ktorý je obdobný ako v iných obdobných veciach týkajúcich sa identickej oprávnenou, sa už najvyšší súd vyjadril vo viacerých iných skutkovo a právne obdobných právnych veciach, v ktorých tá istá oprávnená vystupovala v procesnom postavení dovolateľky. Ako príklad uvádza najvyšší súd rozhodnutia sp. zn. 3 E Cdo 46/2013, 3 Co 44/2013, 3 E Cdo 76/2013, 3 Cdo 34/2013, 3 Cdo 2/2013 a 3 Cdo 45/2013, na ktoré v podrobnostiach poukazuje s tým, že s právnymi závermi v nich vyjadrenými sa stotožňuje aj v preskúmvanej veci, pre účely ktorej opakuje, že Súdny dvor EÚ má právomoc vydať rozhodnutie o prejudiciálnych otázkach, ktoré sa týkajú: a/ výkladu zmlúv; b/ platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Európskej únie. Pokiaľ však procesný postup súdov vo veci, v ktorej sa navrhuje prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 písm. c) OSP, má podklad v aplikácii vnútroštátneho práva, nie je žiadny dôvod pre prerušenie konania.

V prerokovanej veci smeruje dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu. Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú uvedené v § 239 ods. 1 a 2 OSP, dovolateľkou napadnuté uznesenie však nevykazuje znaky žiadneho z nich. Dovolanie oprávnenou preto podľa § 239 ods. 1 a 2 OSP prípustné nie je.

Dovolací súd už uviedol, že prípustnosť dovolania oprávnenou by v preskúmvanej veci prichádzala do úvahy, len ak v konaní došlo k niektorej z procesných väd taxatívne vymenovaných v § 237 OSP.

K obsahovo rovnakým námietkam oprávnenej, z ktorých vyvodzuje prípustnosť a opodstatnenosť jej dovolania podaného v preskúmvanej veci, sa už najvyšší súd vyjadril vo viacerých iných skutkovo a právne obdobných právnych veciach, v ktorých tá istá oprávnená vystupovala v procesnom postavení dovolateľky. Ako príklad uvádza najvyšší súd rozhodnutia sp. zn. 3 Cdo 58/2013, 3 E Cdo 46/2013, 3 Co 44/2013, 3 E Cdo 76/2013, 3 Cdo 34/2013, 3 Cdo 2/2013 a 3 Cdo 45/2013, a konštatuje, že právne závery, ku ktorým došiel v týchto rozhodnutiach, sú plne opodstatnené aj v preskúmvanej veci.

V rozhodnutiach uvedených v predchádzajúcom odseku najvyšší súd konštatoval, že:

Prípustnosť dovolania z dôvodu nedostatku právomoci súdu [§ 237 písm. a) OSP] je daná iba ak súd rozhodol vo veci, o ktorej nemal rozhodnúť; rozhodovanie súdov v exekučných veciach ale vyplýva priamo zo zákona (pozri napr. § 29, § 38 ods. 3 a § 44 ods. 1 Exekučného poriadku),

Vydanie poverenia na vykonanie exekúcie, nie je rozhodnutím o veci samej, a preto nezakladá prekážku právoplatne rozhodnutej veci v zmysle v § 237 písm. d) OSP (pozri aj rozhodnutie najvyššieho súdu z 1. februára 2012 sp. zn. 5 Cdo 205/2011 ako aj Ústavného súdu SR z 13. júna 2012 sp. zn. III. ÚS 254/2012),

Ustanovenie § 237 písm. e) OSP dopadá iba na prípady, kedy súd prerokoval a meritorne rozhodol vec, hoci nebola splnená jedna z procesných podmienok konania – nebol podaný (žiadny) návrh na začatie konania vo veci, ktorá nemôže začať bez návrhu; v danom prípade však bol podaný návrh na vykonanie exekúcie,

Nejde o vadu konania v zmysle § 237 písm. f) OSP, ak súd pri skúmaní, či je exekučný titul vykonateľný (§ 44 ods. 2 Exekučného poriadku), vychádza z tvrdení oprávneného v návrhu na vykonanie exekúcie a z exekučného titulu a nevykonáva dokazovanie (ako procesnú činnosť súdu osobitne upravenú v ustanoveniach § 122 až § 124 OSP), lebo je postačujúce, ak sú rozhodujúce skutočnosti dostatočne osvedčené okolnosťami vyplývajúcimi zo spisu,

Nejde o vadu konania v zmysle § 237 písm. f) OSP ak súd oboznamovanie s obsahom listín, ktoré je zamerané na posúdenie, či k návrhu na vykonanie pripojený exekučný titul je formálne aj materiálne vykonateľný, nevykoná na pojednávaní a za prítomnosti oprávneného a povinného; obdobne – teda aj bez nariadenia pojednávania, vykonania dokazovania a osobnej účasti oprávneného – môže exekučný súd dospieť k tomuto záveru aj pri riešení identickej otázky (vykonateľnosti exekučného titulu) v neskorších štádiách exekučného konania.

Tieto právne závery zastáva najvyšší súd aj v preskúmvanej veci. Dodáva, že dovolateľkou namietaná neúplnosť alebo nesprávnosť skutkových zistení súdov, nepreskúmateľnosť ich rozhodnutí (R 111/1998 ako aj III. ÚS 551/2012) a nesprávnosť právneho posúdenia, na ktorých tieto rozhodnutia spočívajú (R 54/2012), nie sú vady konania v zmysle § 237 OSP a prípustnosť dovolania nezakladajú.

5. Vzhľadom na to, že sa nepotvrdila existencia procesných väd konania tvrdených dovolateľkou, nevyšli najavo ani iné vady uvedené v § 237 OSP a prípustnosť podaného dovolania nevyplýva z § 239 OSP, najvyšší súd odmietol procesne neprípustné dovolanie oprávnenej podľa § 243b ods. 5 OSP v spojení s § 218 ods. 1 písm. c) OSP.

Poznámka:

Exekučný poriadok vychádza zo zásady, že exekúciu vykonáva ten súdny exekútor, ktorého označí (vyberie) oprávnený (pozri § 29 ods. 1 Exekučného poriadku). Exekučný poriadok teda už pri začatí exekúcie predpokladá aktívnu účasť oprávneného na exekučnom konaní. Avšak nielen začatie exekučného konania, ale aj samotný jeho priebeh predpokladá aktivitu oprávneného (pozri napr. § 31 ods. 1, § 36 ods. 1, § 40 ods. 1 a 2 Exekučného poriadku). Ak je v priebehu exekučného konania súdny exekútor z vykonávania exekúcie vylúčený, je povinnosťou oprávneného zvoliť si nového exekútora, ktorý bude pokračovať v exekúcii. Ak tak oprávnený napriek výzve zo strany súdu neurobí, je daný dôvod na zastavenie exekúcie podľa § 57 ods. 2 Exekučného poriadku.

25.

Právo na spravodlivý proces

Interpretácia právnej normy

čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

§ 24 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov

§ 1, § 117 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku

Ústavný súd akceptuje len teleologický výklad právnej normy, ako interpretačný postup všeobecného súdu, ktorý je spôsobilý v kontexte racionálnej argumentácie predstavovať významný korektív pri zisťovaní jej obsahu, účelu a zmyslu.

Hoci ústavný súd nie je povolaný na prieskum správnosti výkladu a použitia podústavného práva, robí tak výnimočne vtedy, keď v dôsledku nesprávnej interpretácie a aplikácie zákonnej normy dochádza k porušeniu niektorého zo základných práv sťažovateľa. V posudzovanom prípade odvolací súd zatiaľ neposkytol rovnaký zákonný obsah a ochranu nájomcom bytu, keď ich znevýhodnil pri možnosti nadobudnutia bytu len preto, že ich byt sa nachádzal v budove, ktorá nemala charakter bytového domu.

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 650/2013 – upravený pre publikačné účely.

Z odôvodnenia:

§ I. Ústavnému súdu SR (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. septembra 2013 doručená sťažnosť Š. M. a L. L. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 12, čl. 20 a čl. 46 ods. 1 Ústavy SR (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v K. (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 2 Co 244/2012 zo 6. júna 2013 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“).

2. Zo sťažnosti a z pripojených príloh vyplýva:

„Sťažovatelia... podali na Okresnom súde K. I žalobu o uloženie povinnosti uzavrieť zmluvu o prevode vlastníctva k bytu...

Po vrátení veci na ďalšie konanie Okresný súd K. I rozhodol v súlade s právnym názorom vysloveným Najvyšším súdom SR v Uznesení z 20. decembra 2011, sp. zn. 6 M Cdo 16/2010, Rozsudkom zo 17. apríla 2012, sp. zn. 12 C 2/2012 tak, že žalobu zamietol.

Proti Rozsudku Okresného súdu ... podali sťažovatelia odvolanie...

O odvolaní sťažovateľov proti rozsudku Okresného súdu ... rozhodol krajský súd.“

Podľa sťažovateľov „... konaním a rozhodovaním Krajského súdu v K. ako odvolacieho súdu bolo v dôsledku jeho arbitrárneho postoja k návrhom sťažovateľov zasiahnuté do ich práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, do práva na prístup k majetku a práva na rovnosť práv...“

3. Sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd takto rozhodol: „I. Základné právo sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo podľa čl. 20 Ústavy SR a základné právo podľa čl. 12 Ústavy SR rozsudkom Krajského súdu v K. zo 6. júna 2013, sp. zn. 2 Co 244/2012, porušené bolo.

II. Rozsudok Krajského súdu v K. zo 6. júna 2013, sp. zn. 2 Co 244/2012 sa zrušuje.“

4. Na základe žiadosti ústavného súdu z 15. novembra 2013 sa k veci vyjadril predseda krajského súdu podaním sp. zn. 1 SprV 909/2013 zo 17. januára 2014, v ktorom okrem iného uviedol:

1. Vo veci boli predchádzajúce rozsudky okresného súdu ako aj krajského súdu ako odvolacieho súdu na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora SR zrušené rozhodnutím Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 6 M Cdo 16/2010, v ktorom vyslovil právny názor týkajúci sa aplikácie zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, týmto právnym názorom boli nižšie súdy v predmetnom konaní viazané a Okresný súd K. I vo svojom následnom rozhodnutí (o odvolaní sťažovateľov, proti ktorému rozhodoval krajský súd, rozsudkom ktorého sa sťažnosť týka) rozhodol v plnom súlade s týmto právnym názorom;

2. Okresný súd K. I pri svojom rozhodnutí vychádzal aj z právného názoru Najvyššieho súdu SR vysloveného v jeho rozsudku z 30. apríla 2008 sp. zn. 5 Cdo 132/2007, s ktorým sa stotožnil. Uvedené rozhodnutie najvyššieho súdu

dáva jednoznačne odpoveď aj na všetky otázky nastolené sťažovateľmi v ich sťažnosti týkajúce sa aplikácie zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, keď sa podrobne zaoberá pôsobnosťou tohto zákona, poukazuje na pozitívne (nie len na negatívne vymedzenie, na ktoré poukazujú sťažovatelia) vymedzenie spôsobu a podmienok nadobudnutia ktorých bytov a nebytových priestorov zákon upravuje (byty a nebytové priestory v bytovom dome) a v uvedenej súvislosti na dôvody, pre ktoré zákon nemožno aplikovať na byty nachádzajúce sa v dome, v ktorom je len jediný byt, atď.“

5. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

6. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne SR.

7. Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

8. Ústavný súd z vyžiadaného spisu Okresného súdu K. I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 12 C 2/2012 zistil, že sťažovatelia sa žalobou doručenou okresnému súdu domáhali, aby súd uložil mestu K. (ďalej len „žalovaný“) povinnosť uzavrieť zmluvu o prevode vlastníctva bytu. Okresný súd rozsudkom č. k. 12 C 2/2012-190 zo 17. apríla 2012 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) žalobu zamietol a odôvodnil ju tým, že dom, v ktorom sa nachádza byt, o odkúpenie ktorého sťažovateľa požiadali, nevykazuje znaky bytového domu, preto žalovaný nemá povinnosť so sťažovateľmi ako nájomcami bytu uzatvoriť v zmysle § 29a ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vlastníctve bytov“) zmluvu o prevode vlastníctva bytu. Proti rozsudku okresného súdu podali sťažovatelia odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil.

9. Ústavný súd za ťažiskovú časť sťažnosti považoval tvrdenie sťažovateľov, že krajský súd sa nevyjadril k ich námietke obsiahnutej v odvolaní, že na ich vec treba aplikovať § 24 zákona o vlastníctve bytov, podľa ktorého v znení účinnom v čase, keď požiadali o prevod bytu (3. novembra 1993, pozn.), sa „Ustanovenia tohto zákona... primerane použijú aj na budovy, ktoré nemajú charakter bytového domu.“

10. Krajský súd v relevantnej časti napadnutého rozsudku uviedol:

„Základom pre právne posúdenie veci bol fakt, že v danom dome sa nachádza len jeden byt a to s ohľadom na zák. č. 182/1993 z. z. a vo svetle vykladu najvyššieho súdu tento dom nemožno považovať za bytový dom v zmysle tohto zákona. Teda v prípade pravdivého tvrdenia žalobcov o veľkosti podlahovej plochy určenej resp. neurčenej na bývanie by táto skutočnosť samo o sebe neovplyvnila konečné posúdenie domu inak ako domu nie bytového.

K námietke žalobcu o nesprávnej aplikácii zákona 182/1993 Z. z. žalovaný poukázal na to, že žalobcovia opomenuli zámer zákonodarcu, ktorý v § 24 použil slovo primerané určite nemal úmysel siahnuť na iné domy a tento názor zastáva aj Najvyšší súd SR, ktorý v rozsudku sp. zn. 5 Cdo 132/2007 uvádza, že bytovým domom sa rozumie dom, v ktorom byty a nebytové priestory sú za podmienok ustanovených v uvedenom zákone vo vlastníctve alebo v spoluvlastníctve jednotlivých vlastníkov a spoločné časti a spoločné zariadenia tohto domu sú súčasne v podielovom spoluvlastníctve vlastníkov bytov a nebytových priestorov. Bytový dom v zmysle uvedeného ustanovenia medzi iným charakterizuje intenciu bytov, teda aspoň dvoch a nebytových priestorov, ktoré sú za podmienok uvedených v zákone vo vlastníctve alebo spoluvlastníctve jednotlivých vlastníkov, t. j. aspoň dvoch a jeho spoločnej časti domu a spoločného zariadenia môžu byť súčasne v podielovom spoluvlastníctve vlastníkov, t. j. aspoň dvoch bytov a nebytových priestorov.“

11. Ústavný súd rešpektuje zásadu, že sú to predovšetkým všeobecné súdy, ktorých úlohou je interpretácia a aplikácia práva. Priestor pre zásah ústavného súdu je daný – z hľadiska aj v ústavnej sťažnosti odôvodnenej ochrany princípu spravodlivého procesu – len vtedy, ak všeobecné súdy nepostupujú v súlade s princípmi obsiahnutými v druhej hlave siedmeho oddielu ústavy. Tak to je hlavne, pokiaľ ich závery (skutkové či právne) nie sú riadne odôvodnené či odôvodnené síce sú, ale majú (po stránke vecnej) povahu extrémnu, sú objektívne racionálne neakceptovateľné či extrémne formalistické. V takom prípade možno také rozhodnutie považovať za odporujúce čl. 46 ods. 1 ústavy či čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. Na základe takto zostavených kritérií dospel ústavný súd k záveru, že ústavná sťažnosť je v uvedenej smere opodstatnená. K tomu ho vedú hlavne závery, že moderná konštitucionalistika vyžaduje hľadať právo a spravodlivosť *ad causum*, teda na jednotlivý a individuálny prípad pred súdom, pričom referenčným kritériom je tzv. súhrn všetkých okolností prípadu. Ústavný súd preto apeluje na všeobecné súdy, aby v prerokúvaných veciach uprednostňovali také interpretačné metódy, namiesto doslovného výkladu, ktoré umožnia spravodlivú úpravu práv a povinností medzi účastníkmi konania ako subjektmi riešeného právneho vzťahu.

13. Prehnane formalistický postup totiž vedie k sofistickovanému odôvodňovaniu zrejmej nespravodli-

vosti, čo predstavuje popretie základnej úlohy sudcu v každej ním posudzovanej kauze; cez zákon hľadať spravodlivé riešenie sporu, ktoré bude všeobecne akceptované nielen v právnickej, ale aj v laickej pospolitosti. Preto aj v tomto prípade bude musieť krajský súd prihliadať na vzájomné vzťahy jednotlivých, do úvahy pripadajúcich argumentov a ich úlohu v konkrétnom prípade vyvážiť s ohľadom na špecifiká danej kauzy, a nie ich aplikovať mechanicky.

14. Pokiaľ krajský súd odkazuje na rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Cdo 132/2007, v ktorom najvyšší súd vyslovil názor, že bytovým domom je dom s dvoma a viacerými bytovými jednotkami, ústavný súd zdôrazňuje, že v tomto rozsudku sa najvyšší súd vôbec nezaoberal použitím § 24 zákona o vlastníctve bytov vo vzťahu k predaju bytu v nebytovom dome. Použitie tohto judikátu je tak vo vzťahu ku kľúčovému argumentu sťažovateľov irelevantné.

15. Ústavný súd konštatuje, že pokiaľ z rozsudku okresného súdu a aj rozsudku krajského súdu vyplýva, že byt, ktorý je predmetom sporu, sa nachádza v budove, ktorá nemá charakter bytového domu, pričom sťažovatelia poukázali na ustanovenie § 24 zákona o vlastníctve bytov, podľa ktorého sa ustanovenia zákona o vlastníctve bytov primerane použijú aj na budovy, ktoré nemajú charakter bytového domu, treba považovať tento argument sťažovateľov za rozhodujúci z hľadiska výsledku súdneho rozhodnutia.

Krajský súd tým, že na tento zásadný právny problém nereagoval, nereagoval na podstatné argumenty uvedené v odvolaní sťažovateľov proti rozsudku okresného súdu. Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že rozsudok krajského súdu je preto nerespedčivý, nespĺňa parametre zákonnosti a ústavnosti a minimálne požiadavky, ktoré sú na odôvodnenie súdnych rozhodnutí kladené, a vyvoláva tak účinky nezlučiteľné s obsahom základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V ďalšom konaní bude úlohou krajského súdu vysporiadať sa s už uvedenými relevantnými argumentmi sťažovateľov uvedenými v odvolaní proti rozsudku okresného súdu týkajúcimi sa možného použitia § 24 zákona o vlastníctve bytov vo veci sťažovateľov.

16. V tejto súvislosti dáva ústavný súd do pozornosti samotný obsah, účel a zmysel zákona o vlastníctve bytov, ktorým je podľa § 1 ods. 1 okrem iného aj úprava spôsobu a podmienok nadobudnutia vlastníctva bytov a nebytových priestorov v bytovom dome. Predmetný zákon pritom neobsahuje výslovné vylúčenie použitia ustanovení o predaji bytov v bytovom dome vo vzťahu k bytom v nebytových domoch (na rozdiel od rodinných domov, pozri § 2 ods. 2 zákona o vlast-

níctve bytov), práve naopak, v zmysle § 24 sa na pomery v nebytových domoch majú primerane použiť ustanovenia týkajúce sa bytových domov. To, že zákonodarca zakotvil toto ustanovenie do právneho predpisu, dal priestor sudcovi, aby tento pojem naplnil obsahom, ktorý bude racionálny, logický, hodnotový a hlavne spravodlivý (§ 1, § 117 ods. 1 OSP či čl. 6 ods. 1 dohovoru).

Uvedený záver je podporený aj dôvodovou správou k zákonu č. 268/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov, ktorým bol zmenený § 24 zákona o vlastníctve bytov, pričom za podstatné považujeme to, že v tejto dôvodovej správe sa hovorí o spresnení úpravy prevodu vlastníckeho práva bytov v iných budovách ako v bytových domoch vo vlastníctve obce, a to v prípade, že na vlastníka sa inak vzťahuje povinnosť previesť vlastníctvo bytu v bytovom dome. Z toho vyplýva, že touto novelou zákona nedošlo k zmene príslušného ustanovenia v tom zmysle, že by sa zaviedla možnosť použitia príslušných ustanovení vo vzťahu k dotknutým nebytovým domom, ale táto už existujúca možnosť sa len precizovala. Účelom tohto ustanovenia teda bolo v osobitných prípadoch zaistiť možnosť všetkým doterajším užívateľom bytu aj v tomto dome jeho odkúpenie tak ako v iných podobných domoch, ale administratívne určených na bytové.

Ústavný súd konštatuje, že krajský súd dospel k rozhodnutiu bez toho, aby sa v odôvodnení svojho uznesenia vysporiadal s rozhodujúcou skutočnosťou tvoriacou základ pre toto rozhodnutie, preto ide o rozhodnutie arbitrárne, teda za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

17. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľov zaručeného čl. 12 a čl. 20 ústavy sa ústavný súd riadil princípom minimalizácie svojich zásahov do právomoci všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy preskúmané (IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010), ktorý vyplýva z jeho subsidiárneho postavenia pri ochrane základných práv a slobôd. Vychádzal pritom v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) z toho, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu sa jeho zrušením otvára priestor na to, aby sa krajský súd v ďalšom konaní sám vysporiadal s ochranou uvedených práv.

Ústavný súd preto tejto časti sťažnosti sťažovateľov nevyhovol, uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu označených práv sťažovateľov pred ich ochranou v konaní pred ústavným súdom.

18. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Na základe citovaných ustanovení zákona o ústavnom súde ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu a vec mu vrátil na nové konanie. Krajský súd bude v súlade s ustanovením § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v tomto náleze, a to aj napriek tomu, že kasačné uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 M Cdo 16/2010, ktoré sa vyjadrovalo aj k aplikácii zákona o vlastníctve bytov, zostalo formálne nedotknuté.

PRACOVNÉ PRÁVO

26.

Povinnosť nariadiť pojednávanie

§ 214 ods. 1 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku

§ 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku

§ 9 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Občiansky súdny poriadok bližšie nešpecifikuje, ktoré konania sa považujú za konania vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, v ktorých je súd v zmysle § 214 ods. 1 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku povinný nariadiť pojednávanie.

Ak sa účastník v konaní domáha nárokov založených v dôsledku konkrétneho porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, nie je rozhodujúce, či k porušeniu došlo v pracovnoprávnej, sociálnej, zdravotnej či inej právnej oblasti, a ani to, či účastník využije konkrétne právne nástroje na ochranu pred diskrimináciou upravené špeciálnym právnym predpisom v tej ktorej oblasti.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Cdo 56/2014 – upravené pre publikačné účely.

Skutkový stav:

S Okresný súd medzitýmnym rozsudkom určil, že výpoveď z 23. marca 2009, ktorú žalovaný dal žalobkyni, je neplatná. Súd dospel k záveru, že neboli splnené základné predpoklady pre ukončenie pracovného pomeru žalobkyne výpoveďou v zmysle § 63 ods. 1 písm. b) Zákonníka práce z organizačných dôvodov.

Žalovaný nepreukázal splnenie podmienky platnej výpovede spočívajúcej v ponúknutí inej vhodnej práce v zmysle § 63 ods. 2 písm. a) Zákonníka práce (ďalej

aj „ZP“), ako ani podmienku prerokovania výpovede s príslušným zástupcom zamestnancov v zmysle § 74 ZP. Súd konštatoval, že žalovaný nepostupoval pri podaní výpovede ani v zmysle čl. VII. ods. 3 svojho pracovného poriadku, keďže písomný návrh na skončenie pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa bol povinný predložiť generálnemu riaditeľovi vedúci zamestnanec alebo riaditeľia ústavov, pričom bolo preukázané, že takýto návrh z ich strany predložený nebol. Súd tiež dospel k záveru, že dôvod výpovede nebol uvedený takým spôsobom, aby bolo nepochybné zrejme, v čom spočíval, keď vo výpovedi bolo uvedené, že sa ruší jedno pracovné miesto avšak nie konkrétne pracovné miesto žalobkyne. Z tohto dôvodu nebola preukázaná ani príčinná súvislosť medzi organizačnou zmenou žalovaného a nadbytočnosťou žalobkyne a v konaní nebol preukázaný ani trvalý charakter tejto organizačnej zmeny. Na základe uvedeného rozhodol súd medzitýmny rozsudkom podľa § 152 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) a žalobe čo do rozviazania pracovného pomeru vyhovel. O nárokoch žalobkyne na náhradu mzdy bude súd konať po právoplatnosti medzitýmneho rozsudku.

S *Krajský súd na odvolanie žalovaného potvrdil napadnutý rozsudok okresného súdu ako vecne správny (§ 219 ods. 1 OOSP) a návrh žalobkyne a vedľajšieho účastníka na opravu odôvodnenia medzitýmneho rozsudku zamietol.*

Odvolací súd konštatoval, že nezistil žiadne vady v konaní okresného súdu uvedené v § 221 ods. 1 OSP a napadnuté rozhodnutie považoval za správne tak po skutkovej, ako aj po právnej stránke. K námietkam odvolateľa uviedol, že napadnuté rozhodnutie bolo dostatočne odôvodnené. Vzhľadom k tomu, že okresný súd uznesením z 21. decembra 2009 právoplatným 12. januára 2010, návrh žalobkyne o určenie, že výpoveď jej daná žalovaným 23. marca 2009, je neplatná a o povinnosti zaplatiť jej náhradu mzdy, vylúčil na samostatné konanie, nemal v tomto konaní dôvod skúmať, či žalovaný porušil zásadu rovnakého zaobchádzania voči žalobkyňi a zaoberať sa nárokmi z toho vyplývajúcimi. Preto aj odvolací súd zamietol aj návrh žalobkyne a vedľajšieho účastníka podaný v zmysle § 165 OSP, ktorým sa domáhali doplnenia odôvodnenia medzitýmneho rozsudku okresného súdu o dôvody vzťahujúce sa k neplatnosti výpovede z hľadísk antidiskriminačného zákona. K námietke odvolateľa, že súd nebol oprávnený skúmať rozhodnutie žalovaného o organizačnej zmene, odvolací súd uviedol, že okresný súd neskúmal platnosť tohto rozhodnutia, ale len skúmal či sa v jeho dôsledku znížil počet zamestnancov na zvýšenie efektivity práce. Stotožnil sa aj so záverom okresného súdu, že výpoveď nebola platná pre jej neprerokovanie s príslušným zástupcom zamestnancov žalovaného. Príslušného zástupcu zamestnancov, s ktorým má byť výpoveď prerokovaná, určuje ustanovenie § 232 ods. 2, 3 ZP. Keďže výpoveď žalobkyne, ktorá nebola členom žiadnej odborovej organizácie, nebola prerokovaná s odborovou organizáciou žalovaného, bol záver okresného súdu aj v tejto časti správny. Odvolací súd však nesúhlasil so záverom okres-

ného súdu, že dôvod výpovede nebol uvedený takým spôsobom, aby bolo nepochybné, v čom spočíval. Pokiaľ bolo v rozhodnutí o organizačnej zmene uvedené, že sa ruší jedno pracovné miesto a žalobkyňa je nadbytočná, a vo výpovedi sa uvádzalo, že sa zrušilo pracovné miesto žalobkyne, bolo nepochybné o aký výpovedný dôvod išlo. Táto skutočnosť však nemala vplyv na vecnú správnosť napadnutého rozhodnutia, preto odvolací súd medzitýmny rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny.

S *Žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“) podal proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu v celom rozsahu dovolanie.*

Svoje dovolanie odôvodnil tým, že v konaní došlo k vade v zmysle § 237 písm. f) OSP (odňatie možnosti účastníka konať pred súdom) a rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci [§ 241 ods. 2 písm. c) OSP]. Žiadal, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie alternatívne aby ho zmenil tak, že žalobu v celom rozsahu zamietne. Odňatie možnosti konať videl v tom, že odvolací súd porušil zásadu priamosti a ústnosti civilného procesu porušením ustanovenia § 214 ods. 1 písm. c) OSP, keď na prerokovanie jeho odvolania nenariadil pojednávanie. Týmto spôsobom bolo porušené jeho základné právo na spravodlivý súdny proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Dovolateľ považoval za neprípustné, aby odvolací súd dospel k svojim skutkovým zisteniam a právnym záverom len na základe posúdenia dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa. Podľa jeho názoru aj keď bola žaloba žalobkyne o určenie neplatnosti pracovného pomeru a náhradu mzdy vylúčená na samostatné konanie, jej argumentácia o neplatnosti podanej výpovede sa ťažiskovo vzťahovala k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania, vylúčením veci sa tak nezmenil charakter konania, hoci sa v ňom žalobkyňa domáhala určenia neplatného skončenia pracovného pomeru. Dovolateľ ďalej namietal, že mu nebolo doručené vyjadrenie žalobkyne zo 17. júna 2013 k jeho odvolaniu, hoci obsahovalo podstatné skutočnosti a odvolací súd sa s ním stotožnil a prihladal naň pri vydaní svojho rozhodnutia. Dovolateľ napokon vytýkal odvolaciemu súdu aj to, že vo svojom rozhodnutí nezdôvodnil prečo nepostupoval v zmysle § 214 ods. 1 písm. c) OSP a potvrdil rozhodnutie súdu prvého stupňa, ktoré tiež vykazovalo znaky nepreskúmateľného a nedostatočne odôvodneného rozhodnutia. Dovolateľ podal návrh na odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 243 OSP.

Žalobkyňa k podanému dovolaniu uviedla, že sa stotožňuje s argumentáciou žalovaného ohľadom vady konania pred odvolacím súdom v zmysle § 237 písm. f) OSP, ktorá spočívala v nenariadení pojednávania v rozpore s ustanovením § 214 ods. 1 písm. c) OSP. Keďže výpočet nárokov v zmysle § 9 ods. 2 antidiskriminačného zákona je len demonštratívny, možno sa domáhať v prípadoch porušenia zásady rovnakého zaobchádzania v súvislosti s prepúšťaním aj neplatnosti výpovede a náhrady mzdy. Aj podľa názoru žalobkyne porušenie

zásady rovnakého zaobchádzania zo strany žalovaného bolo hlavným dôvodom neplatnosti výpovede a súd bol povinný sa týmto dôvodom zaoberať a vyjadriť sa k nemu. Odvolací súd tak porušil právo žalobkyne na ochranu pred diskrimináciou v zamestnaní zakotvené v čl. 12 a čl. 36 písm. b) Ústavy SR. Žalobkyňa mala zato, že v inom súdnom konaní už nebude možné posudzovať neplatnosť jej výpovede pre porušenie zásady rovnakého zaobchádzania a následne náhrady mzdy v súvislosti s takouto výpoveďou.

S Najvyšší súd SR ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 OSP) po zistení, že dovolanie proti rozsudku krajského súdu v jeho potvrdzujúcej časti podala včas oprávnená osoba (§ 240 ods. 1 OSP), zastúpená v súlade s § 241 ods. 1 druhá veta OSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 OSP), skúmal, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. OSP).

Z odôvodnenia:

▶ Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 OSP).

V prerokovávanej veci smeruje dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 OSP je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 OSP je dovolanie prípustné aj proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 OSP je dovolanie prípustné aj vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

V danom prípade dovolaním žalovaného nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok dovolacieho súdu, ale taký potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd nevyslovil, že dovolanie proti nemu je prípustné. Dovolať súd v prerokovávanej veci dosiaľ nerozhodoval, preto ani nevyslovil právny názor, ktorým by boli súdy viazané. Z týchto dôvodov dospel Najvyšší súd SR k záveru, že dovolanie žalovaného nie je podľa § 238 ods. 1 až 3 OSP procesne prípustné.

▶ S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1, druhá veta OSP ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 OSP (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd SR len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 OSP, ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 OSP.

Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných

v § 237 OSP, možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie procesne neprípustné (pozri napr. R 117/1999, R 34/1995).

Žalovaný procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a) až e), g) OSP netvrdil a ich existenciu nezistil ani dovolací súd. Prípustnosť jeho dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

Žalovaný v dovolaní výslovne namieta, že v konaní došlo k vade v zmysle § 237 písm. f) OSP.

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky: 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom na to, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom treba vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov. Ide najmä o právo predniesť (doplniť, či doplnovať) návrhy, právo zúčastniť sa pojednávania, právo vyjadriť sa k rozhodným skutočnostiam, k návrhom na dôkazy a k vykonaným dôkazom, právo označiť navrhované dôkazné prostriedky, právo so súhlasom predsedu senátu dávať v rámci výsluchu otázky účastníkom (svedkom) a právo zhrnúť na záver pojednávania svoje návrhy, vyjadriť sa k dokazovaniu ako aj k právnej stránke veci (čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj § 101 ods. 1, § 117 ods. 1, § 123, § 118 ods. 1, § 126 ods. 3, § 131, § 211, § 215 OSP).

Žalovaný videl odňatie možnosti konať pred súdom v tom, že odvolací súd v rozpore s ustanovením § 214 ods. 1 písm. c) OSP nenariadil pojednávanie na prerokovanie jeho dovolania.

▶ Podľa § 214 ods. 1 písm. c) OSP je predseda senátu povinný nariadiť pojednávanie ak ide o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania. Uvedené ustanovenie bolo do Občianskeho súdneho poriadku zavedené v súvislosti s transponovaním antidiskriminačných smerníc EÚ do právneho poriadku SR prijatím zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „antidiskriminačný zákon,“) v znení neskorších predpisov. V dôvodovej správe k tomuto zákonu je uvedené, že antidiskriminačný zákon predstavuje „všeobecnú úpravu, pokiaľ ide o povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania. Konkrétne právne vzťahy, ktorých sa táto zásada týka, sú upravené v jednotlivých zákonoch, týkajúcich sa oblastí právnych vzťahov podľa § 5 a 6. Tieto osobitné zákony ustanovujú vznik, trvanie, zánik a obsah jednotlivých práv a povinností, ktoré sa musia vykonávať v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.“ V pracovnoprávnej oblasti je zásada rovnakého zaobchádzania zakotvená v článku 1 a 6 základných zásad Zákonníka práce, v zmysle ktorých má každý právo na ochranu proti svojvoľnému prepusteniu zo zamestnania v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.

nia ustanovenou pre oblasť pracovnoprávných vzťahov antidiskriminačným zákonom.

Občiansky súdny poriadok bližšie nešpecifikuje, ktoré konania sa považujú za konania vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, preto treba vychádzať z predpokladu, že každé súdne konanie je determinované charakterom nároku, ktorý v ňom účastník uplatňuje. Ak sa teda účastník v konaní domáha nárokov založených v dôsledku konkrétneho porušenia práva na rovnaké zaobchádzanie a to bez ohľadu na právnu oblasť vzťahov, ktorej sa porušenie týka, pôjde o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania. Nie je tak rozhodujúce, či k porušeniu práva účastníka na rovnaké zaobchádzanie došlo v pracovnoprávnej, sociálnej, zdravotnej či inej právnej oblasti, ako ani to, či účastník využije konkrétne právne nástroje na ochranu pred diskrimináciou upravené špeciálnym právnym predpisom v tej ktorej oblasti, pokiaľ tvrdí, že došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania a existenciu svojich nárokov vyvodzuje z takéhoto protiprávneho konania. Antidiskriminačný zákon totiž predstavuje len všeobecnú úpravu zásady rovnakého zaobchádzania a nárokov vyplývajúcich z jej porušenia, konkrétne práva a povinnosti, ako aj špecifické prostriedky ochrany, či už na odstránenie diskriminácie alebo jej predchádzanie, sú obsiahnuté v špeciálnych právnych predpisoch ako napríklad Zákonník práce, na ktoré antidiskriminačný zákon odkazuje (§ 3 ods.1, 2, § 5, § 6 v spojení s poznámkou č. 1).

Z obsahu žalobného návrhu, ako aj z obsahu jednotlivých podaní žalobkyne, je zrejmé, že okrem iných skutkových a právnych okolností svoje nároky z neplatnej výpovede opiera o tvrdenie, že zo strany zamestnávateľa došlo k priamej diskriminácii žalobkyne z dôvodu jej pohlavia, ktorého sa mal dopustiť tím, že pri realizácii organizačných opatrení postupoval odlišne (diskriminačne) v jej prípade a odlišne v prípade iného zamestnanca nachádzajúceho sa v obdobnej situácii ako žalobkyňa, čoho dôsledkom mala byť neplatná výpoveď. Uvedenú skutočnosť nemožno prehliadnúť aj keď ide o pracovnoprávny spor a v prerokovávanej veci bola časť neplatných nárokov vylúčená na samostatné konanie (ktorých sa táto časť tvrdení netýkala). Súd je povinný preskúmať všetky žalobcom tvrdené dôvody neplatnosti podanej výpovede, najmä ak budú rozhodujúce z hľadiska rozsahu priznania náhrady mzdy tak, ako je tomu v prerokovávanej veci (pozri rozsudok ESLP C-271/91 vo veci M. H. Marshall v Southampton and South West Hampshire Area Health Authority).

Je nesporné, že ak k prepusteniu došlo v dôsledku diskriminácie zo strany zamestnávateľa, je prostriedkom na odstránenie protiprávneho stavu reštitučná žaloba v zmysle § 9 ods. 2 antidiskriminačného zákona, ktorou sa žalobca domáha napravenia protiprávneho stavu (diskriminácie) a odstránenia následkov protiprávneho konania. V takomto prípade bude mať žaloba o určenie neplatnosti výpovede a náhradu mzdy charakter reštitučnej žaloby v zmysle § 9 ods.2 antidiskriminačného zákona a pôjde o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania. Súdu teda nič nebráni, aby okrem skú-

mania procesných a hmotnoprávných podmienok platnosti výpovede vyplývajúcich zo Zákonníka práce, preskúmal aj diskriminačný charakter podanej výpovede.

Na základe uvedeného dovolací súd konštatuje, že pokiaľ odvolací súd nenariadil vo veci pojednávanie na prerokovanie odvolania žalovaného, porušil tým § 214 ods. 1 písm. c) OSP, odňal účastníkovi možnosť konať pred súdom a tak konanie zafašil vadou v zmysle § 237 písm. f) OSP. Vzhľadom na to, že ide o tak závažnú vadu konania, ktorá zakladá dôvod zrušenia napadnutého rozhodnutia, dovolací súd neskúmal opodstatnenosť ďalších dovolacích námietok vznesených dovolateľom.

Z týchto dôvodov Najvyšší súd SR dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v potvrdzujúcej časti zrušil a vec mu v tomto rozsahu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 2 OSP).

Vzhľadom na to, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu obsahuje dve výrokové časti, a to okrem potvrdzujúceho výroku aj výrok o zamietnutí návrhu žalobkyne a vedľajšieho účastníka na opravu odôvodnenia medzitémneho rozsudku a žalovaný v dovolaní výslovne uviedol, že napáda rozsudok odvolacieho súdu v celom rozsahu a žiadal napadnutý rozsudok zrušiť ako celok, bolo potrebné zaoberať sa prípustnosťou podaného dovolania aj v tejto časti.

Dovolací súd uvádza, že treba rozlišovať dve stránky prípustnosti dovolania, a to stránku objektívnu a subjektívnu. Objektívna stránka sa nevzťahuje na osobu konkrétneho dovolateľa a zohľadňuje (len) vecný aspekt tohto opravného prostriedku – či smeruje proti rozhodnutiu vykazujúcemu zákonné znaky rozhodnutia, proti ktorému je dovolanie prípustné (objektívna prípustnosť dovolania je vymedzená ustanoveniami § 236 až § 239 OSP). Subjektívna stránka prípustnosti dovolania sa naopak viaže na osobu konkrétneho dovolateľa a zohľadňuje osobný aspekt toho, kto podáva dovolanie – či je u neho daný dôvod, ktorý ho oprávňuje podať dovolanie. Pri skúmaní subjektívnej stránky prípustnosti dovolania treba vziať na zreteľ, či dovolateľ bol negatívne dotknutý napadnutým rozhodnutím (pozri aj R 50/1999).

Výrokom rozsudku odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd zamietol návrh žalobkyne a vedľajšieho účastníka na opravu odôvodnenia medzitémneho rozsudku, nebolo z procesného hľadiska negatívne zasiahnuté do právneho postavenia žalovaného (vzhľadom k tomu, že jeho postavenie sa nezmenilo a nešlo o jeho procesný návrh), preto dovolanie voči tomuto výroku mohlo byť subjektívne prípustné len vtedy, ak by ho podala žalobkyňa alebo vedľajší účastník.

Z týchto dôvodov bolo dovolanie žalovaného v tejto časti podané tým, kto nie je subjektívne oprávnený podať dovolanie a preto ho dovolací súd odmietol podľa § 243b ods. 5 OSP v spojení s § 218 ods. 1 písm. b) OSP.

Poznámka:

Zákonom č. 388/2011 Z. z., ktorým bol s účinnosťou od 1. januára 2012 novelizovaný Občiansky súdny poriadok, bol rozšírený okruh vecí, v ktorých odvolací súd

nariadi vždy pojednávanie, a to o veci súvisiace s porušením zásady rovnakého zaobchádzania podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov. Ak odvolací súd v prípade takýchto vecí nenariadi na prerokovanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej pojednávanie, jeho postup má za následok vadu konania podľa § 237 písm. f) OSP.

OBCHODNÉ PRÁVO

27.

Dôkazné prostriedky

Ustanovenie znalca

Zmluva o dielo

§ 125, § 127 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku
§ 536 Obchodného zákonníka

Pri znaleckom dokazovaní o cene diela zo zmluvy o dielo, znalec nie je oprávnený vypočítať cenu spoločom, ktorý uzná za vyhovujúci.

Pri výpočte znalec musí rešpektovať dohodu účastníkov obsiahnutú v platnej zmluve.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obo 11/2013.

Skutkový stav:

S *Krajský súd v T. rozsudkom z 8. apríla 2005 uložil žalovaným v prvom a druhom rade povinnosť zaplatiť žalobcovi spoločne a nerozdielne 3 160 260,10 Sk (104 901,42 eur) so 17,6 % úrokom z omeškania od 24. februára 2000 až do zaplatenia, zmluvnú pokutu vo výške 0,1 % denne zo sumy 3 130 260,10 Sk od 24. februára 2000 do zaplatenia a na trovách konania 308 015 Sk.*

S *Najvyšší súd SR ako súd odvolací vec v časti, ktorou sa žalobe vyhovel, preskúmal a rozhodol rozsudkom zo 14. júna 2007, č. k. 6 Obo 306/2005-616 tak, že rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdil.*

S *Najvyšší súd SR ako súd dovolací, uznesením zo 28. januára 2010, č. k. 1 M Obo V 11/2008-712 rozsudok odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa a nové konanie.*

Dovolací súd vo svojom rozhodnutí uviedol, že z obsahu spisu sa zatiaľ nedá zistiť, či sa účastníci v zmluve o dielo z 12. marca 1996 (ďalej len „zmluva“) skutočne dohodli na cene 5 298 435 Sk (cena uvedená na fo-

tokópii na č. l. 129 a nasl. a rukou napísaná) a dohodu o nej aj potvrdili podpisom zmluvy. V spise nie je založený originál zmluvy, súdy nezistovali, aké znenie zmluvy účastníci podpísali) najmä či bola v podpísanej zmluve uvedená konkrétna cena), prečo majú založené fotokópie rôzne znenie, prípadne, ktoré znenie je autentické. Ďalej uviedol, že v zmluve je nejasný zmysel vety, v ktorej sa uvádza, že: „Cenové ponuky budú vyhotovené tak, že práce a montážne práce budú ocenené podľa zoznamu orientačných cien..“ Podľa dovolacieho súdu, ak podľa predchádzajúcich ustanovení cena bola stanovená na základe cenovej ponuky a podľa poslednej vety čl. III/1 je cenová ponuka neoddeliteľnou súčasťou tejto zmluvy, znamená to, že cenová ponuka, ktorá bola podkladom pre stanovenie ceny, existovala a bola odsúhlasená už v čase uzavretia zmluvy. Nie je jasné, aké ďalšie práce sa majú po uzavretí zmluvy v budúcnosti oceňovať a aké ponuky sa majú vyhotovovať, ani ako to prípadne ovplyvní už dohodnutú cenu diela.

Podľa dovolacieho súdu o pevne stanovenej cene diela by išlo aj vtedy, ak by konkrétna suma nebola priamo v zmluve uvedená. Za predpokladu, že v čase podpisu bola vypracovaná cenová ponuka a pred podpisom zmluvy bola k dispozícii aj pre objednávateľa, bola pevná cena v zmluve dohodnutá s odkazom na cenovú ponuku, ak z nej cena skutočne vyplýva. Z obsahu spisu však nie je možný priebeh uzatvárania zmluvy, čo mali účastníci k dispozícii, príp. kde je originál. Ďalej uviedol, že súčet cien na dokladoch v obale, označených ako príloha k Zmluve o dielo 127-95/001 predstavuje sumu uvedenú ako cena diela na žalovanými predloženej fotokópii zmluvy a to 5,298.435 Sk bez 6 % DPH. Pri splnení týchto predpokladov by bol objednávateľ povinný takúto dohodnutú cenu zaplatiť a nie je dôvod znalecky skúmať, či je takáto cenová ponuka v súlade s cenníkom.

Tieto výhrady sa nevzťahujú na dielo dodané na základe dodatku č. 1 a dodatku č. 2 k zmluve o dielo. V uvedených dodatkoch je celkom jednoznačne uvedený ich predmet a dohodnutá cena a to v dodatku č. 1 – 4 270 494,70 Sk a 2 732 675,30 Sk, v dodatku č. – 3 445 260 Sk a 13 923 874 Sk. Ide nepochybne o pevne dohodnutú cenu diela, ktorú sú žalovaní povinní zaplatiť, takže bez ohľadu na to bude skutkový záver o spôsobe určenia ceny diela v pôvodnej zmluve o dielo, nebude to mať vplyv na cenu dohodnutú v dodatkoch a nebude treba ich znalecké posúdenie.

Dovolací súd konštatoval, že znalecké dokazovanie o cene diela bolo predčasné a znalecké posudky znalcov Ing. Ch. a Ing. V. hodnotil ako nedostatočné.

S *Krajský súd v T. napadnutým rozsudkom uložil žalovaným v prvom a druhom rade povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcovi 104 901,42 eur so 17,6 % úrokom z omeškania od 24. februára 2000 až do zaplatenia, zmluvnú pokutu vo výške 0,1 % denne zo sumy 104 901,42 eur od 24. februára 2000 až do zaplatenia a 18 053,92 eur, z toho 13.703,52 eur náhrada trov konania právneho zastúpenia.*

Rozhodol tak s odôvodnením, že v novom konaní opäť vypočul účastníkov konania, ďalej vypočul svedkov L. F. a Ing. P. K. a vykonal dokazovanie znaleckou spoločnosťou C., spol. s r. o. Súd poukázal na výpoveď svedkyne L. F., ktorá uviedla, že na základe objednávky žalobcu vypracovala cenové ponuky diela, nepamätá si už, z akého dôvodu išlo o viac čiastkových rozpočtov, o dohodách medzi zmluvnými stranami nebola informovaná. Nebola na ňu vznesená požiadavka týkajúca sa konkrétnej ceny diela, sama zvažovala, či sa všetky práce dajú oceniť podľa cenníka ODIS, alebo treba vykonať individuálnu kalkuláciu, taktiež podľa cenníka ODIS. Cena materiálu jej bola oznámená, túto zahrnula do cenovej ponuky bez úprav, nakoľko do rozpočtov sa cena dáva bez obstarávacích nákladov a DPH. Z výpovede svedka Ing. P. K. vyplýva, že ako riaditeľ žalovaného v druhom rade pôsobiaci do apríla 1997, podpisoval prvotnú zmluvu o dielo so žalobcom. V prípade žalobcu išlo o subdodávateľa stavby väčšieho rozsahu pre N. G., ktorej projekt bol precízne spracovaný, a preto cenu diela pre jednotlivých subdodávateľov bolo možné stanoviť vopred. Nepamätá si, či cena predmetného diela bola stanovená ako cena pevná, nepozná dôvod, pre ktorý by do zmluvy cena uvedená nebola, avšak má za to, že v čase podpísania zmluvy, cena musela byť jednoznačne stanovená, známa musela byť minimálne cena orientačná.

Súd ďalej poukázal na závery znaleckého posudku znalca C., spol. s r. o., č. 5/2012 v spojení s doplňujúcim písomným stanoviskom a vyjadrením na pojednávaní podľa ktorého fakturácia diela bola vykonaná v súlade so zmluvou o dielo a jej dodatkami a v súlade s cenovými ponukami, pričom obstarávacia prirážka nebola predmetom kalkulácii, na základe ktorých bola robená fakturácia. Cenník ODIS, prípadne jeho kalkulačný vzorec nebolo možné použiť na určenie ceny výrobku, v danom prípade okien, nakoľko cenník určuje cenu hlavnej stavebnej a pridruženej výroby z pohľadu ceny práce. Okno ako zámočnícky výrobok vstupuje do ceny diela s konkrétnou cenou, dohoda o cene obsiahnutá v zmluve sa preto nemohla týkať ceny výroby okien. Ich výroba sa riadi kalkuláciami s inými vstupmi ako je stavebná výroba, z ktorých znalci neboli známe nepriame režijné náklady, ktoré sú individuálne, nezávislé od nákladov na výrobné miesto, mechanizmy a pod., ich výšku 196 % však považuje za primeranú vzhľadom na poznatky o režijných nákladoch zámočníckych výrobkov. Podľa posudku č. 109/2012 vypracovaného Ú. s. e., s. r. o., predloženého žalovaným v druhom rade, cena diela nebola žalobcom vyfakturovaná v súlade s cenovými ponukami a cenové ponuky nevychádzali z cenníka ODIS 1995, 1996, niektoré z obstarávacích faktúr neobsahovali presný položkový súpis dodaného materiálu, preto nebolo možné zodpovedať otázku, či cena nosného materiálu pre montážne práce bola určená bez prirážky obstarania. Rozdiel medzi vyfakturovanou cenou diela a cenou určenou podľa cenníka ODIS je podľa tohto posudku 7 028 345,09 Sk bez DPH, resp. 7 333 074,52 Sk bez DPH. Keďže závery uvedeného znaleckého posudku sú v priamom rozpore so závermi predchádzajúcich troch znaleckých posudkov vypracovaných vo veci, na základe rozhodnutia súdu a neposkytujú obraz o tom, v čom

by mala nesprávnosť fakturácie spočívať, hoci zadávateľ otázku znalci v tomto smere zadal, ako ani o tom, aké doklady týkajúce sa sporu boli znalci zadávateľom zainteresovaným na výsledku sporu poskytnuté, súd toľto listinnému dôkazu neprisúdil dôkaznú silu prevyšujúcu hodnovernosť posudku C., s. r. o. a z toho istého dôvodu nevyhovet návrhu žalovaného v druhom rade na doplnenie dokazovania výsluchom Ing. J. N. – zástupcu Ú. s. e., s. r. o.

Vzhľadom na rozpornosť výpovedí účastníkov konania (podľa žalobcu bola dohodnutá pevná cena diela a podľa žalovaných bol dohodnutý iba spôsob určenia ceny), súd uzavrel, že cena diela nebola dohodnutá ako pevná cena diela (s výnimkou častí diela, ktoré boli predmetom dodatku č. 1 a 2), a keďže žalobca nepreukázal existenciu cenovej ponuky potvrdennej objednávateľom, z ktorej by bolo možné bez pochybností určiť, že bola neoddeliteľnou súčasťou zmluvy tak, ako je uvedené v článku III bode 1 zmluvy. Tvrdenia žalobcu spochybňuje už formulácia článku III, odhliadnuc od skutočností, že nebol objasnený dôvod absencie ceny diela v texte zmluvy, ktorý obsahuje údaj o ničím nekonkretizovanej cenovej ponuke, ale aj o viacerých cenových ponukách, ako aj o budúcom spôsobe ich vyhotovenia. Súd tak vychádzal zo záveru, že zmluvnými stranami bol v súlade s § 546 ods. 1 OBZ určený spôsob stanovenia ceny diela – práce a montážne práce ocenené podľa zoznamu smerných orientačných cien O., s. r. o., Ž. pre rok 1995 a 1996, nosný materiál – ocenený podľa obstarávacích faktúr dodávateľa bez prirážky obstarania, a v prípade prác neuvedených v cenníku ODIS sa pri výpočte jednotkovej ceny bude používať kalkulačný vzorec uvedený v cenníku ODIS 1995. Takto dohodnutý spôsob určenia ceny diela mal súd preukázaný závermi troch znaleckých posudkov, napriek už uvedeným nedostatkom dvoch z nich a dovolacím súdom konštatovanej predčasnosti znaleckého dokazovania. Súd vychádzal zo znaleckých posudkov, najmä posudku spoločnosti CE-NEKON, ako aj z výpovede svedkyne L. F. a mal za preukázané, že cena nosného materiálu účtovaná žalobcovi jeho subdodávateľmi bola objednávateľovi diela fakturovaná bez navýšenia o prirážku obstarania v súlade so zmluvným dojednaním, ktorú skutočnosť nespochybňuje prípadná absencia položkového súpisu dodaného materiálu v dodávateľských faktúrach, vystavených spoločnosťou H., s. r. o.

Za nedôvodnú a odporujúcu výsledkom znaleckého dokazovania považoval súd námietku žalovaných k spôsobu fakturácie žalobcom, ktorý žalovaní považovali za fakturáciu 100 % ceny diela a nerealizovanou možnosťou uplatniť zádržné právo na 10 % fakturovanej ceny. Správnosť fakturácie priamo 90 % z ceny predmetu zmluvy a uplatnenia nároku na zaplatenie zostávajúcich 10 % z ceny diela po odstránení vád a nedorobkov diela konečnou faktúrou vyplýva z článku IV. Bod 2 zmluvy o dielo. Z uvedených dôvodov súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

Žalovaní v prvom a druhom rade podali proti toľto rozhodnutiu odvolania.

Žalovaný v prvom rade žiadal napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Podľa jeho názoru rozhodnutie je nesprávne a konanie je postihnuté vadami v oblasti dôkazov aj interpretácie svedkov, súd vychádzal z nedostatočne a nesprávne zisteného skutkového stavu. Poukázal na zápisnicu z pojednávania (bez uvedenia dátumu pojednávania), na ktorom bola vypočutá svedkyňa L. F., ktorá na otázku žalovaného v prvom rade ako pri vyhodnocovaní cenovej ponuky pri špecifikácii č. 767/1 dospela k čiastke 2 897 240 Sk uviedla, že tento výsledok spočítala na základe projektovej dokumentácie. Nepamätá si už presne, musela mať nejaké podklady, z ktorých túto sumu zostavila. Po nahliadnutí do špecifikácie č. 767/1 svedkyňa uviedla, že v prípade čiastky 2 897 240 Sk ide o cenu materiálu. Ide o cenu výrobku, ktorá bola stanovená podľa kalkulácie v súlade s cenníkom ODIS. Nevie, či podrobnejšiu kalkuláciu tejto čiastky odovzdala aj žalobcovi. Nevie, prečo práve táto položka nie je v cenovej ponuke rozkalkulovaná, nepamätá sa. Ďalej uviedol, že takýchto nerozkalkulovaných položiek podľa kalkulačného vzorca ODIS je za celé dielo osem a sú v hodnote 33 907 683 Sk z celkového rozpočtu 35 461 447 Sk. Podrobný prehľad týchto položiek je uvedený v dokumente „Rekapitulácia rozpočtových nákladov“ a je založený v spise, no súd prvého stupňa sa s týmto dokladom vôbec nezaoberal, okrem toho v tomto dokumente je jasne a presne uvedený kalkulačný vzorec ODIS aj s vysvetlením jednotlivých technických názvov. Správnosť použitého kalkulačného vzorca potvrdila spoločnosť O., s. r. o., Ž. listom z 22. augusta 2011 a ani k tomuto dôkazu súd neprihliadol.

K výpovedi svedka Ing. P. K. uviedol, že je účelová, nepravdivá a zavádzajúca. V spise sú založené dva dodatky k základnej zmluve o dielo, ktoré podpisoval svedok. Tak isto aj ostatné tvrdenia o tom, že projekty boli precízne spracované pre celé dielo, sú nepravdivé, keďže projekty boli dodávané projekčnou kanceláriou priebežne, ako ich dodávala projektová kancelária A. B., na čo veľakrát poukazoval žalovaný. Uviedol, že svedok Ing. P. K. podpísal za celé dielo u subdodávateľov celkovo 22 dodatkov, pričom tieto dodatky boli robené postupne ako prichádzala projektovej dokumentácia. Zdôraznil, že sám investor viackrát požadoval od žalobcu kalkuláciu podľa kalkulačného vzorca ODIS, naposledy na kontrolnom dni 27. marca 1997, na ktorom bol prítomný aj zástupca spoločnosti A. S., Ing. L., požadoval SDI – stavebný dozor investora Ing. G. špecifikáciu cien okien a požadoval to do 4. apríla 1997. Žalovaný žiadal viackrát, aby bol vypočutý ako svedok Ing. G., ktorý pri rokovaniach zastupoval investora N. G., a. s.

Žalovaný v prvom rade namieta aj voči záverom znaleckého posudku spoločnosti C., spol. s r. o. č. 5/2012. Podľa jeho názoru posudok nemá žiadnu výpovednú hodnotu a nezodpovedal ani jednu otázku súdu. Je to preto, lebo spoločnosť C., spol. s r. o. je priamym konkurentom na trhu v oblasti oceňovania stavieb a tvorby spoločnosti O. a podľa jeho názoru nemožno použiť kalkulačný vzorec ODIS na vykalkulovanie predmetu zmluvy o dielo. Vo výpovedi uviedol, že vo výpočte žalobcu zistil chybu v nepriamych nákladoch, ktoré sú

väčšie o 138 % v neprospech žalovaných. Z neznámych príčin však nevykonal prepočet, zrejme aby nezistil finančný rozdiel.

Ďalší znalecký posudok, ktorý si objednal žalovaný v prvom rade, a ktorý vykonal Ú. s. e., s. r. o., B. obsahuje odpovede na všetky otázky súdu. Súd však naň vôbec neprihliadol a ani nebol ochotný vypočuť Ing. J. N. ako zástupcu Ú. s. e., s. r. o., hoci to žalovaní navrhovali. Ďalej uviedol, že podľa vyjadrenia žalobcu existuje aj dodatok č. 3, ktorý má zjavnú prepojenosť na výrobky uvedené v základnej zmluve a vrhajú svetlo aj na problematiku pevnej ceny a tento súd nepreskúmal a ani sa ním nezaoberal.

Žalovaný v druhom rade v odvolaní žiadal napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, lebo súd prvého stupňa nevykonal navrhnuté dôkazy, potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností, dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam a rozhodnutie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

Žalovaný v druhom rade uviedol, že s ohľadom na znenie zmluvy a na vykonané dokazovanie je jednoznačné, že zmluvnými stranami nebola dohodnutá pevná cena (s výnimkou častí diela, ktoré boli predmetom dodatkov č. 1 a 2). V konaní sa nepreukázala existencia takej cenovej ponuky potvrdennej objednávateľom, z ktorej by bolo možné bez pochybností určiť, že bola neoddeliteľnou súčasťou zmluvy tak, ako je to uvedené v článku III., v bode 1 zmluvy. Súd správne vychádzal zo záverov, že zmluvnými stranami bol v súlade s § 546 ods. 1 OBZ určený spôsob stanovenia ceny diela nasledovne:

1. Práce a montážne práce budú ocenené podľa zoznamu smerných orientačných cien O., s. r. o., Ž. pre rok 1995 a 1996.
2. Nosný materiál pre montážne práce bude ocenený podľa obstarávacích faktúr dodávateľa bez prirážky obstarania.
3. Práce uvedené v cenníku ODIS sa pri výpočte jednotlivých cien bude používať kalkulačný vzorec uvedený v cenníku ODIS 1995.

Súd prvého stupňa napriek tomu, že vo svojom rozhodnutí správne ustálil spôsob určenia ceny diela, napokon ho nerešpektoval, na práce uvedené v cenníku ODIS sa pri výpočte jednotkových cien nepoužil kalkulačný vzorec uvedený v cenníku ODIS 1995, ale použila sa individuálna kalkulácia žalobcu, ktorá sa neopierala o spôsob výpočtu ceny určenej v zmluve.

Súd sa pri rozhodnutí opieral o znalecký posudok znaleckej organizácie C., spol. s r. o., ktorý nerešpektoval znenie zmluvy o dielo ako jediný posudok toto znenie rešpektoval posudok Ú. s. e., s. r. o., ktorý si dali vypracovať žalovaní. Podľa záverov tohto posudku cena diela nebola žalobcom vyfakturovaná v súlade s cenovými ponukami a cenové ponuky nevychádzali z cenníka ODIS 1995, 1996, niektoré z obstarávacích faktúr neobsahovali presný položkový súpis dodaného materiálu, preto nebolo možné zodpovedať na otázku, či cena nosného materiálu pre montážne práce bola určená bez prirážky obstarania. Rozdiel medzi vyfakturovanou cenou diela a cenou určenou podľa cenníka ODIS je podľa tohto

posudku 7 028 345,09 Sk bez DPH. Tento listinný dôkaz nechal súd bez povšimnutia a nevyhovel ani návrhu žalovaných, aby bolo doplnené dokazovanie výsluchom Ing. J. N., zástupcu Ú. s. e., s r. o. Pritom súd prvého stupňa sám dospel k názoru, že závery znaleckého posudku vypracovaného Ú. s. e., s r. o. sú v priamom rozpore so závermi posudku, vypracovaného spoločnosťou C., spol. s r.o. a už tento fakt mal byť dôvodom na vypočítanie znalca znaleckej organizácie Ú. s. e., s r. o. Znalecký posudok zabezpečený žalovaným je odborným posudkom a mal slúžiť ako listinný dôkaz, ktorý objasňuje skutočnosti, ktoré nie sú súdu zrejme z jeho činnosti. Týmto postupom súd neúplne zistil skutkový stav veci.

Podľa žalovaného v druhom rade súd opätovne nezohľadnil dohodnutý spôsob určenia ceny diela. Ďalej uviedol, že za nedôvodnú a odporujúcu výsledkom znaleckého dokazovania považoval súd námietku žalovaných, ktorá sa týkala spôsobu fakturácie žalobcom, ktorú fakturáciu žalovaní považovali za fakturáciu 100 % ceny diela s nerealizovanou možnosťou objednávateľa uplatniť zádržné právo na 10% vyfakturovanej ceny. Správnosť fakturácie priamo 90 % z ceny predmetu zmluvy a uplatnenia nároku na zaplatenie zostávajúcich 10 % z ceny diela po odstránení väd a nedorobkov diela konečnou faktúrou (fa č. 20000205/ vyplýva z ustanovenia čl. IV. bod 2 zmluvy o dielo. S týmto záverom súdu odvolateľ nesúhlasí.

Podľa gramatického výkladu článku IV. Bodu 2 zmluvy: a/ platby za jednotlivé činnosti sa uskutočnia na základe predložených faktúr do celkovej výšky 90 % z ceny predmetu zmluvy. Slovom platby sa rozumie platba objednávateľa dodávateľovi za vykonané práce. Opačným spôsobom platby neprebíhali. To znamená, že na základe predloženej faktúry dodávateľom je objednávateľ oprávnený vykonať platbu len do výšky 90 % fakturovanej ceny predmetu zmluvy.

b/ objednávateľ (žalovaný) mal zádržné právo na 10 % z ceny fakturovanej dodávateľom až do odstránenia prípadných väd a nedorobkov zistených pri protokolárnom preberaní diela, alebo časti diela objednávateľom.

Dodávateľ bol povinný vystaviť faktúry za vykonané dielo v celom rozsahu, tak ako dielo vykonával a tak to aj robil, pretože faktúry sú vystavené na celú sumu dodávky a montáž, príp. iné plnenie, v žiadnej faktúre sa nevykytuje poznámka, fakturujeme 90 % ceny plnenia. Žalovaný bol spokojný s kvalitou práce žalobcu, a preto nikdy nesiahol k inštitútu zádržného práva.

Žalobca vo vyjadrení k odvolaniám žalovaných v prvom a druhom rade žiada napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdiť. Uviedol, že napriek tomu, že žalobe bolo vyhovené, nestotožňuje sa s názorom súdu, že žalobca nepreukázal dohodu o cene diela ako pevnej ceny. S vyhodnotením dôkazov, ktorými preukazoval žalobca dohodu o pevnej cene sa súd ani v jednom z odôvodnení svojich rozsudkov nevysporiadal. Žalovaný v druhom rade svojím podpisom potvrdil, že uzaviera cenu diela ako pevnú, na základe cenovej ponuky, ktorá tvorila neoddeliteľnú súčasť zmluvy, čo rovnako potvrdil svojím podpisom, pričom rozsiahle vypracovaná cenová ponuka, ktorá bola prílohou a neoddeliteľnou

súčasťou zmluvy, bola jediná a túto zhodne predložili všetci účastníci zmluvy o dielo, nie je teda ani prakticky, ani právne nahraditeľná inou cenovou ponukou. Je nesporné, že žalovaným bola cena známa, pretože ju vlastnoručne vpísali do svojho výtlačku originálu zmluvy o dielo, ktorej kópiu so skutočne dohodnutou cenou predložili súdu. Pevne dohodnutá cena predstavuje čiastku 5 298 435 Sk. Žalovaný v druhom rade pevne dohodnutú cenu fakturovanú žalobcom v rozsahu 90 % aj zaplatil, čím uznal aj záväzok čo do dôvodu aj výšky. Pevnou cenou boli dohodnuté práce na diele, ktoré boli predmetom dodatku č. 1 a 2.

S Najvyšší súd SR ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 OSP) prerokoval odvolanie podľa § 212 ods. 1 OSP bez nariadenia pojednávania v zmysle ustanovenia § 214 ods. 2 OSP a po preskúmaní napadnutého rozhodnutia ako aj konania, ktoré mu predchádzalo, dospel k záveru, že odvolania sú opodstatnené.

Z odôvodnenia:

Predmetom konania je zaplatenie sumy 108 762,40 eur z titulu uhradenia časti ceny za dielo, ktorá doteraz nebola žalobcovi uhradená. V konaní bolo preukázané, že žalobca a žalovaný v druhom rade uzavreli 12. marca 1996 zmluvu o dielo č. 127-95/001 (ďalej len zmluva) s dodatkami, pre dielo „Rekonštrukcia a nadstavba administratívnej budovy N., a. s., G. Predmetom zmluvy bola výroba, dodávka a montáž hliníkových presklených konštrukcií. V čl. III/1 zmluvné strany dohodli, že: „cena diela je stanovená dohodou, ako pevná cena odsúhlasená na základe cenovej ponuky.“

Napriek rozsiahlemu dokazovaniu sa v konaní nepodarilo jednoznačne preukázať konkrétnu sumu, ktorú zmluvné strany dohodli ako cenu za predmet zmluvy.

Dovolací súd vo svojom zrušujúcom rozhodnutí vyslovil okrem iného názor, že o pevne stanovenú cenu diela by išlo aj v prípade, ak by konkrétna cena nebola priamo v zmluve uvedená, avšak v čase podpisu zmluvy by bola vypracovaná cenová ponuka a táto by bola pred podpisom k dispozícii aj pre objednávateľa, potom by bola pevná cena v zmluve dohodnutá odkazom na cenovú ponuku, čo naznačuje posledná veta v čl. III/1 zmluvy.

Súd prvého stupňa na pojednávaní 1. júla 2011 vypočul ako svedkyňu Ľ. F., ktorá uviedla, že mala za úlohu spracovať cenovú ponuku na fasádu podľa priloženej dokumentácie a bolo na nej, aby zvážila, či sa všetky práce dajú oceniť podľa cenníka ODIS, alebo je potrebné vykonať individuálnu kalkuláciu... ďalej uviedla, že ona vyhotovila cenové ponuky, ktoré potom odovzdala Ing. L., zástupcovi firmy A. S.

Z uvedenej svedeckej výpovede je zrejme, že žalobca mal k dispozícii cenovú ponuku, ktoré vypracovala Ľ. F., pritom z doteraz vykonaného dokazovania nie je zrejme, či boli predložené na odsúhlasenie objednávateľovi, ak áno, kedy a či práve na tieto cenové ponuky neodkazuje posledná veta čl. III/1. Súdu prvého stupňa treba vytknúť, že sa dôsledne neriadil uvedeným záväzným právnym názorom dovolacieho súdu, vysloveným v zrušujúcom uznesení, ktoré vydal v tejto veci. Predo-

všetkým však nechal bez povšimnutia ďalšie usmerne- nie dovolacieho súdu, podľa ktorého bez zadováženia skutkových okolností pre záver o tom, aká bola dohoda účastníkov o cene diela, alebo o spôsobe jej určenia, je znalecké dokazovanie predčasné, pretože až z uvedeného záveru môže vyplynúť prípadná potreba znaleckého skúmania.

Súd prvého stupňa napriek tomu, že neskúmal ďalej, ako sa zmluvné strany dohodli, pokiaľ ide o cenové ponuky vypracované svedkyňou L. F., nariadil ďalšie znalecké dokazovanie. Treba súhlasiť so žalovaným v druhom rade, že znalecká organizácia C., spol. s r.o., ktorá vypracovala znalecký posudok číslo 5/2012, odpoveďou na otázku č.1 v znaleckom posudku, že kalkulačný vzorec ODIS nebolo možné použiť na kalkuláciu výrobu, nerešpektovala zmluvnými stranami dohodnuté zmluvné podmienky. Znalec v prerokovávanej veci nebol oprávnený vypočítať cenu diela spôsobom, ktorý on uzná za vyhovujúci, ale mal rešpektovať dohodu účastníkov, obsiahnutú v platnej zmluve. Pokiaľ tak neurobil, závery tohto posudku nemôžu byť podkladom pre rozhodnutie súdu. A to tým skôr, ak žalovanými doložený do spisu listinný dôkaz a to znalecký posudok, vypracovaný Ú. s. e., s r. o. obsahuje výpočet ceny diela podľa cenníka a kalkulačného vzorca ODIS 1995, 1996. Tento rozpor nebolo možné nechať bez povšimnutia, vôbec sa ním nezaoberať a nevyvetliť, ako to urobil súd prvého stupňa. Pri hodnotení dôkazov vychádzať z posledného znaleckého posudku (č. 5/2012) a odkázať na predchádzajúce znalecké posudky, vypracované v tomto konaní, ktoré však dovolací súd vyhodnotil ako nedostatočné pre rozhodnutia vo veci, je nedostatočné zistenie skutkového stavu a rozhodnutie takto vydané, je v rozpore s ustanoveniami procesného práva.

Tento nesprávny postup súdu prvého stupňa mal za následok, že skutkové okolnosti, z ktorých vychádzal súd prvého stupňa pri rozhodovaní, sú nedostatočné a opäť nemôžu byť podkladom pre rozhodnutie vo veci. Odvolací súd preto napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa podľa ustanovenia § 221 ods.1 písm. h) OSP uznesením sp. zn. 5 Obo 11/2013 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Poznámka:

Znalecký posudok je jedným z dôkazných prostriedkov, ktorým možno zistiť stav veci. Súd nariadi znalecké dokazovanie, ak rozhodnutie závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti. Zákon nestanovuje predpoklady pre nariadenie vypracovania revízného znaleckého posudku a ponecháva to na úvahu súdu, vypracovanie revízného znaleckého posudku bude prichádzať do úvahy najmä vtedy, keď súd bude mať pochybnosti o správnosti už vypracovaného znaleckého posudku. Tieto pochybnosti môžu byť vyvolané aj predložením listinného dôkazu – posudku znalca, vypracovaného mimo konania, bude však vždy záležať na konkrétnej situácii a na úvahe súdu, či (spravidla po vypočutí ustanoveného znalca) bude mať pochybnosti za odstránené. Znalecký posudok predložený účastníkom konania, ktorý bol vypracovaný pred začatím konania, je spôsobilým dôkazným prostriedkom ako listinný dôkaz.

Vedľajší účastník

Právny záujem na výsledku sporu

§ 93 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku

Pojem „právny záujem na výsledku sporu“ vedľajšieho účastníka (podľa § 93 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku účinného v rozhodnom čase) je určený úvahou súdu, na základe aplikácie a výkladu konkrétneho prípadu. Právny záujem tretej osoby (vedľajšieho účastníka) treba riešiť podľa hmotného práva. Základnou podmienkou vedľajšieho účastníka je podpora hlavného účastníka konania, na ktorého stranu pristúpil v konaní vedľajší účastník.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 M Obdo V 1/2012 – upravené pre publikačné účely.

Skutkový stav:

S Krajský súd v B., ako súd prvostupňový, uznesením č. k. 17 Cb 122/2003-291 zo 4. februára 2008, nepripustil, aby do konania ako vedľajší účastník na strane žalovaného vstúpila Slovenská republika – MH SR

V dôvodoch svojho rozhodnutia uviedol, že Slovenská republika – MH SR v priebehu súdneho konania navrhla svoje pristúpenie do konania, ako vedľajší účastník na strane žalovaného. Návrh na pristúpenie odôvodnila tým, že bola a je vlastníkom akcií T., a. s., ktorých vlastníctvo si prisvojujú žalobcovia; že je sporná otázka, či žalobcovia sú, resp. boli, v rozhodnom čase riadnymi akcionármi spoločnosti T., a. s., keď mal žalovaný splniť svoje evidenčné povinnosti, a preto, ak má súd rozhodovať o priznaní akýchkoľvek akcionárskych práv žalobcom, musí v prvom rade posúdiť otázku, či sa žalobcovia akcionármi skutočne stali a či sú nimi aj naďalej.

S Žalovaný vo vyjadrení k návrhu na vstup vedľajšieho účastníka na strane žalovaného uviedol, že v tejto právnej veci treba skúmať nielen právne vzťahy založené zrušujúcim rozsudkom Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Sž 143/01, ale aj to, či sa žalobcovia vôbec stali akcionármi spoločnosti T., a. s., a to najmä s ohľadom na právnu skutočnosť, že v zmysle rozsudku Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 M Obdo 5/2005 z 28. júna 2006, ktorý do konania predložila Slovenská republika – MH SR, žalobcovia nenadobudli akcie spoločnosti T., a. s., v dôsledku čoho nie sú aktívne legitimovaní domáhať sa ochrany akcionárskych práv.

Riešenie tejto prejudiciálnej otázky, ako aj výsledok tohto konania, sa priamo dotýka práv Slovenskej republiky – MH SR, t. j. subjektu, ktorý v súčasnosti akcionárske práva k dotknutým akciám vykonáva, a pre ktorý výsledok konania bude znamenať spochybenie alebo

potvrdenie jeho postavenia, ako akcionára spoločnosti T., a. s., a preto jeho právny záujem na výsledku tohto konania je absolútne nespochybniteľný.

Prvostupňový súd preskúmal návrh na pristúpenie vedľajšieho účastníka na strane žalovaného v zmysle ustanovenia § 93 OSP a ozrejmil, že predpokladom účasti vedľajšieho účastníka je predovšetkým vôľa vystupovať v konaní ako vedľajší účastník a existencia právneho záujmu na výsledku konania, t. j. že jeho právne postavenie bude výsledkom sporu ovplyvnené. Pokladal za potrebné riešiť otázku, či Slovenská republika – MH SR má právny záujem na výsledku sporu, podľa hmotného práva.

Na základe vykonaného dokazovania ustálil, že predmetom tohto konania je oprava chybného zápisu v evidencii žalovaného, vykonaná žalovaným 9. decembra 1998, v rozpore so zákonom na základe nulitného aktu MF SR č. 043/1998/SAN z 9. decembra 1998, ktorý bol zrušený súdnym rozhodnutím a vo veci tohto zrušeného rozhodnutia nové rozhodnutie vydané nebolo. Opravu chybného zápisu žalovanému ukladá zákon. Ďalej zhodnotil vyjadrenie žalobcov k návrhu na vstup vedľajšieho účastníka, ktorí poukázali na skutočnosť, že otázka platnosti a zákonnosti exekúcie, v ktorej žalobcovia nadobudli spolu 647 akcií obchodnej spoločnosti T., a. s., B., bola vyriešená, a to nálezom Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 159/2007-37 z 11. decembra 2007, z ktorého vyplýva, že sťažovateľ predmetné akcie nadobudol, a že ich nadobudol v exekúci.

Súd prvého stupňa skonštatoval, že v zmysle uvedeného nálezu Ústavného súdu SR nemôže byť v predmetnom konaní (17 Cb 122/2003) otázka vlastníctva k akciám spoločnosti T., a. s., riešená ako predbežná otázka, ktorej zodpovedanie by malo zásadný význam pre rozhodnutie o petite žaloby ako takom, ako aj pre právne postavenie vedľajšieho účastníka. Zdôraznil, že predpokladom účasti vedľajšieho účastníka je existencia právneho záujmu na výsledku konania, tzn. že jeho právne postavenie bude výsledkom sporu ovplyvnené. V tejto súvislosti uviedol, že v predmetnom konaní žiadajú žalobcovia nahradiť prejav vôle žalovaného tak, že žalovaný opravuje chybné zápisy v evidencii zaknihovaných akcií T., a. s., a keďže toho času majú akcie podobu listinných cenných papierov, výsledok tohto konania sa navrhovateľa na vstup do konania, ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, nijako nedotkne.

Z týchto dôvodov návrhu na pristúpenie vedľajšieho účastníka do konania v zmysle § 93 OSP nevyhovelo.

S Najvyšší súd SR, ako súd odvolací, uznesením č. k. 6 Obo 77/2008-346 z 29. mája 2008, ktorý nadobudol právoplatnosť 25. júna 2008, na odvolanie žalovaného a Slovenskej republiky – MH SR, uznesenie súdu prvého stupňa ako vecne správne potvrdil podľa § 219 OSP.

Stotožňujúc sa s právnym názorom prvostupňového súdu konštatoval, že nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 159/07-37 z 11.12.2007 potvrdil zákonnosť nadobudnutia akcií T., a. s., žalobcom v VII. rade – T., spol. s r. o. (terajší žalobca v piatom rade), ale týmto nálezom bola potvrdená aj zákonnosť nadobudnutia akcií a. s., T., Bratislava, žalobcami v prvom až štvrtom rade (te-

rajší žalobcovia v prvom až štvrtom rade). Keďže otázka platnosti a zákonnosti exekúcie, v ktorej žalobcovia v prvom až štvrtom rade (terajší žalobcovia v prvom až štvrtom rade) nadobudli 647 akcií obchodnej spoločnosti T., a. s., B., bola uvedeným nálezom ústavného súdu vyriešená, nie je, podľa odvolacieho súdu, dôvod na jej opätovné riešenie. Ďalej uviedol, že ak odvolateľ Slovenská republika – MH SR je názoru, že otázku vlastníctva k akciám spoločnosti T., a. s., nemôže súd prvého stupňa riešiť ako prejudiciálnu otázku a o vlastníctve môže rozhodnúť len Krajský súd v K. v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cb 1272/2002, potom sám popiera svoj právny záujem na výsledku konania. Za irelevantnú označil odvolací súd aj námietku odvolateľa – Slovenskej republiky – MH SR, týkajúcu sa obsahu rozhodnutia Ústavného súdu ČR č. ÚS 553/03 o posudzovaní otázky právneho záujmu, dôvodiac nezáväznosťou rozhodnutí Ústavného súdu ČR na území SR.

S Generálny prokurátor SR podal na základe podnetu Slovenskej republiky – MH SR v zákonom ustanovenej lehote podľa § 243e ods. 1 OSP *mimoriadne dovolanie proti uzneseniu Najvyššieho súdu SR, ako súdu odvolacieho, č. k. 6 Obo 77/2008-346 z 29. mája 2008, právoplatnému 25. júna 2008, ktorým potvrdil odvolaním napadnuté uznesenie Krajského súdu v B., ako súdu prvostupňového, č. k. 17 Cb 122/2003-291 zo 4. februára 2008. Toto právoplatné potvrdzujúce uznesenie odvolacieho súdu napáda v celom rozsahu z dôvodu uvedeného v § 243f ods. 1 písm. c) OSP tvrdiac, že spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.*

Nesprávne právne posúdenie veci vzhľadom generálny prokurátor v tom, že súdy (prvostupňový i odvolací, keďže odvolací potvrdil prvostupňové rozhodnutie) nesprávne právne posúdili otázku splnenia zákonných podmienok ustanovených v § 93 OSP na vstup Slovenskej republiky – MH SR do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného.

Generálny prokurátor sa mimoriadnym dovolaním domáha zmeny napadnutého uznesenia odvolacieho súdu tak, že vstup Slovenskej republiky – MH SR, ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, pripustí.

Na zdôvodnenie mimoriadneho dovolania uviedol, že oboma rozhodnutiami bol porušený zákon, keďže konajúce súdy sa v prerokovávanej veci dôsledne neriadili zákonnými ustanoveniami § 1, § 2, § 3, § 93 ods. 1, ods. 2, ods. 3, § 135 ods. 1 druhá veta, § 159 ods. 2 OSP, a podanie mimoriadneho dovolania vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov účastníkov konania, ktorú nemožno dosiahnuť inými právnymi prostriedkami.

Konajúcim súdom vytkol, že súhlasne s vyjadrením žalobcov v I. až VII. rade (terajší žalobcovia v prvom až piatom rade) odôvodnili nedostatok podmienok na vstup vedľajšieho účastníka do konania právnym názorom vysloveným v náleze ústavného súdu č. k. II. ÚS 159/07-37 z 11. decembra 2007, podľa ktorého sťažovateľ – spoločnosť T., s. r. o., nadobudol akcie spoločnosti T., a. s., v exekučnom konaní a zákonnosť priebehu exekúcie už nemôže posudzovať súd ako prejudiciálnu otáz-

ku v inom konaní. Tento názor považovali oba konajúce súdy za záväzný. Upozornil však na to, že uvedený nález je pre všeobecné súdy záväzný len pri hodnotení konkrétnej individuálne určenej skutkovej okolnosti (porušenie základného práva) vo vzťahu k sťažovateľovi. Nie je záväzný pre konanie medzi žalobcom a žalovaným. Odvolací súd takto priznal právnym názorom ústavného súdu všeobecnú právnú záväznosť, t. j. stotožnil ich so všeobecne záväzným právnym predpisom. Na margo toho ozrejmil, že právny názor vyjadrený v predmetnom náleze má pre dané konanie rovnakú právnú váhu, ako má v systéme písaného práva judikatúra súdov, t. j. súd môže prihliadnuť na jeho autoritu a presvedčivosť, avšak nie je ním viazaný, a v prípade, ak je tento právny názor v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom, nesmie ho aplikovať. Je toho názoru, že ak odvolací súd v odôvodnení rozhodnutia poukázal na predmetný nález, mohol tak urobiť iba podporne, z dôvodu stotožnenia sa s jeho správnosťou, nie však považujúc ho za záväzný prostredníctvom ustanovenia § 135 ods. 1 OSP. Zostáva preto posúdiť, či právny názor vyjadrený v citovanom náleze ústavného súdu bolo možné vziať do úvahy aspoň podporne pri právnom hodnotení skutkového stavu odvolacím súdom, ako aj to, či tento právny názor nie je v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, ktorými je všeobecný súd viazaný.

Podľa generálneho prokurátora nemožno právny názor ústavného súdu považovať v danom prípade ani za judikatúru, ktorá je hodná referencie pre svoju správnosť a presvedčivosť, keďže je v zjavnom rozpore s objektívnym právom. Ústavný súd v citovanom náleze uvádza, že otázku zákonnosti nadobudnutia akcií v exekúcii môže posudzovať iba exekučný súd v rámci exekučného konania (príp. súd vyššej inštancie v rámci konania o opravnom prostriedku), a že túto otázku súd v inom sporovom konaní posudzovať nemôže. Uvedené je podľa neho dôsledkom zásady zákazu návratu do predošlého stavu v exekučnom konaní. Tento právny názor označil generálny prokurátor za nesprávny. Právnym následkom exekučného konania môže byť vznik, zmena alebo zánik hmotnoprávneho vzťahu (konštitutívny účinok). Ide o zmenu subjektu práva, ktorá nastáva tak, že exekvované právo objektívne zaniká a súčasne sa prikazuje oprávnenému (napr. prikázanie pohľadávky) alebo sa predáva tretej osobe (napr. dražba veci).

Právnou skutočnosťou spôsobujúcou vznik, zmenu alebo zánik práva je úkon súdneho exekútora (napr. dražba, predaj cenných papierov), ktorý väčšinou nie je podmienený žiadnym rozhodnutím exekučného súdu (výnimkou je uznesenie o schválení príklepu). Posúdenie otázky, či zmena subjektu práva po vykonanej exekúcii nastala, nemôže byť v určitých prípadoch vôbec riešená exekučným súdom, ale (práve naopak) táto otázka je vždy v právomoci všeobecného súdu v sporovom konaní, ktorý ju posudzuje ako každú inú právnú skutočnosť. Rozhodnutie má deklaratórne účinky. Uvedená právomoc všeobecných súdov v sporovom konaní nie je v rozpore so zásadou zákazu návratu do pôvodného stavu, ktorou sa exekučné konania riadi. Zákaz návratu do predošlého stavu (*restitutio in integrum*) je zákazom reštitučnej žaloby po vykonaní exekúcie. Cieľom

reštitučnej žaloby je dosiahnutie zmeny práva do pôvodného stavu, t. j. dosiahnutie rozsudku s konštitutívnym účinkom. Žaloby reivindikačné alebo určovacie však nie sú po skončení exekúcie vylúčené. V konkrétnej exekúcii došlo k predaju akcií štátu, napriek tomu, že tento majetok bol z exekúcie vylúčený. Takýto predaj akcií nemohol spôsobiť žiadne právne účinky. Všeobecný súd je preto oprávnený posúdiť, že k zmene subjektu práva v exekúcii nedošlo, a to aj v rámci riešenia predbežnej otázky. Daný prípad teda neodporuje zákazu návratu do pôvodného stavu, keďže nie je splnený základný predpoklad, že zmena stavu (práva) exekúciou nastala.

Na margo nálezu ústavného súdu č. k. II. ÚS 159/07-37 z 11. decembra 2007 o prerokovaní sťažnosti spoločnosti T., s. r. o. ešte generálny prokurátor poznamenal, že týmto nálezhom došlo k zrušeniu rozsudku Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 M Obdo 5/2005 z 28. júna 2006 a vec bola Najvyššiemu súdu SR vrátená na ďalšie konanie a rozhodnutie. V ďalšom konaní vydal Najvyšší súd SR rozsudok z 28. mája 2008, ktorým rozhodol zhodne so svojím skorším zrušeným rozsudkom z 28. júna 2006 a nález ústavného súdu odmietol aplikovať, súdiac, že tento nález „je v zjavnom rozpore s ústavou“. Poukázal aj na to, že identický názor k problematike záväznosti citovaného nálezu ústavného súdu zaujal najvyšší súd aj v rozhodnutí sp. zn. 6 M Obdo 3/2009 z 20. mája 2009.

V mimoriadnom dovolaní generálny prokurátor ďalej uviedol, že predmetom konania vo veci je uloženie povinnosti žalovanému, aby zaevidoval cenné papiere v súlade s návrhom. Zo stavu zápisu vlastníctva sporných 647 kusov akcií spoločnosti T., a. s., v evidencii žalovaného v čase podania návrhu na začatie konania je zrejmé, že ako vlastníka akcií bola zapísaná Slovenská republika – MH SR. Prezentoval preto nesúhlas s právnym názorom konajúcich súdov, že Slovenská republika – MH SR by na výsledku konania neosvedčila právny záujem vzhľadom na právny názor ústavného súdu. Dôvodil pritom tým, že rozhodnutím súdu o veci samej v zmysle petitu návrhu by došlo k situácii, že namiesto doterajšieho zapísaného vlastníka sporných akcií by boli zapísaní žalobcovia v prvom až siedmom rade (terajší žalobcovia v prvom až piatom rade), ktorí by takýmto zápisom nadobudli plné akcionárske práva k spoločnosti, ktorá je v zmysle § 10 ods. 2 písm. i) zákona č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby prirodzeným monopolom.

Podľa názoru generálneho prokurátora, súd prvého stupňa pochybil, keď návrh na vstup vedľajšieho účastníka do konania zamietol s odvolaním sa na právny názor ústavného súdu vyslovený v odôvodnení nálezu vydaného v konaní o ústavnej sťažnosti smerujúcej proti postupu súdu v inej veci. Mal za to, že takýto právny názor, hoc vyslovený ústavným súdom, nie je pre všeobecné súdy právne záväzný, čo možno vyvodiť z § 135 ods. 1 OSP.

Na margo odvolacieho súdu vyriekol, že tento správne poukázal v potvrdzujúcom uznesení na skutočnosť, že o vlastníctve sporných akcií meritórne koná Krajský súd v K. Len tento súd v uvedenom konaní môže rozhodnúť o vlastníctve sporných akcií. Upozornil však, že v čase rozhodovania súdu prvého stupňa, i odvolacieho

súdu, o návrhu na vstup vedľajšieho účastníka do konania, sa rozhodnutie Krajského súdu v K. v súdnom spise nenachádzalo.

Bez ohľadu na význam a kvalitu právneho názoru ústavného súdu v citovanom náleze, generálny prokurátor zdôraznil, že nemožno opomenúť práve skutočnosť, že posledným zapísaným vlastníkom sporných akcií bola Slovenská republika – MH SR, a tento právny a skutkový stav vyplýval z evidencie žalovaného v čase podania návrhu na začatie konania. Túto skutočnosť vyhodnotil generálny prokurátor ako opodstatňujúcu právny záujem zapísaného vlastníka akcií na výsledku sporu, pretože výrok meritórneho rozhodnutia o veci má pre existujúce právne postavenie doterajšieho vlastníka akcií zásadný právny význam z hľadiska jeho akcionárskych práv k spoločnosti T., a. s., vykonávaných podľa príslušných ustanovení Obchodného zákonníka. Z tohto faktu vyvodil tak právny záujem na výsledku konania, ako aj dôvodnosť jeho vstupu ako vedľajšieho účastníka do konania na strane žalovaného.

K mimoriadnemu dovolaniu sa vyjadrili žalobcovia v prvom až piatom rade, žalovaný, vedľajší účastník na strane žalovaného (T., a. s., B.) a navrhovateľ vstupu do konania ako vedľajší účastník na strane žalovaného a zároveň navrhovateľ podnetu na podanie mimoriadneho dovolania (Slovenská republika – MH SR).

Žalobca v prvom rade (B., a. s., H.) podal vyjadrenie k mimoriadnemu dovolaniu. Navrhol odmietnuť mimoriadne dovolanie ako neprípustné z dôvodu, že neboli splnené podmienky a predpoklady odôvodňujúce podanie mimoriadneho dovolania podľa § 218 ods. 1 písm. c) v spojení s § 243b ods. 5 OSP. Text vyjadrenia žalobcu v prvom rade k mimoriadnemu dovolaniu je identický s textom vyjadrenia k mimoriadnemu dovolaniu podaným žalobcom v piatom rade.

Žalobca v piatom rade (T. spoločnosť s ručením obmedzeným V./T.) podal vyjadrenie k mimoriadnemu dovolaniu a navrhol odmietnuť mimoriadne dovolanie ako neprípustné z dôvodu, že neboli splnené podmienky a predpoklady odôvodňujúce jeho podanie podľa § 218 ods. 1 písm. c) v spojení s § 243b ods. 5 OSP. Text jeho vyjadrenia k mimoriadnemu dovolaniu je pritom totožný s textom vyjadrenia k mimoriadnemu dovolaniu podaným žalobcom v prvom rade.

Žalovaný (C. d. c. p. SR, a. s., B.) sa vyjadril k mimoriadnemu dovolaniu a navrhol vyhovieť mu a povoliť vstup Slovenskej republiky – MH SR do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného.

Vedľajší účastník na strane žalovaného (T., a. s., B.) zaslal vyjadrenie k mimoriadnemu dovolaniu, v ktorom vyslovil súhlas s jeho obsahom a navrhol vyhovieť mu.

Slovenská republika – MH SR sa k mimoriadnemu dovolaniu vyjadrila súhlasiac s obsahom mimoriadneho dovolania, navrhla dovolaciemu súdu, aby pripustil jej vstup do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného.

Žalobcovia v druhom, treťom a štvrtom rade nepodali vyjadrenie k mimoriadnemu dovolaniu.

S Najvyšší súd SR, ako súd dovolací (§ 10a ods. 4 OSP), po zistení, že boli splnené podmienky na podanie mimoriadneho dovolania podľa § 243e, § 243f, § 243g, § 243h OSP, preskúmal potvrdzujúce uznesenie odvolacieho súdu, ako aj naň nadväzujúce uznesenie súdu prvého stupňa, ktoré mu predchádzalo, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 v spojení s § 243i ods. 2 OSP) v napadnutom rozsahu podľa § 242 ods. 1 OSP v spojení s § 243i ods. 2 OSP, a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je dôvodné.

Dovolací súd pri tomto preskúmaní zistil, že závery generálneho prokurátora vyplývajú z obsahu spisu a aj po právnej stránke sú správne. Dostatočne nimi preukázal, že napadnutými rozhodnutiami prvostupňového aj odvolacieho súdu bol porušený zákon nedôsledným riadením sa týchto súdov zákonnými ustanoveniami § 1, § 2, § 3, § 93 ods. 1, 2 a 3, § 135 ods. 1 druhá veta, § 159 ods. 2 OSP. Boli tak splnené zákonné predpoklady pre dôvodné podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom obsiahnuté v ustanovení § 243f ods. 1 písm. c) OSP v spojení s ustanovením § 243e ods. 1 OSP.

Z odôvodnenia:

Podľa § 243e ods. 1 OSP, ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nemožno dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie.

Podľa § 243f ods. 1 OSP môže byť mimoriadne dovolanie podané iba z dôvodov, že: a) v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 OSP, b) konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c) rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný rozsahom mimoriadneho dovolania, ale i v mimoriadnom dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 243i ods. 2 v spojení s § 242 ods. 1 OSP) sa zaoberá vadami uvedenými v § 237 OSP a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Mimoriadne dovolanie ako dovolacie dôvody uvádza ustanovenie § 243f ods. 1 písm. c) OSP tvrdiac, že obe rozhodnutia súdov nižších stupňov spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci.

Súhlasne s názorom generálneho prokurátora treba v danom prípade konštatovať, že zo strany prvostupňového súdu došlo v jeho rozhodnutí k nesprávnej právnej posúdeniu veci v tom, že právnu normu správne určenú nesprávne vyložil (§ 93 OSP) a na daný skutkový stav nesprávne aplikoval. Tým, že odvolací súd rozhodnutie prvostupňového súdu potvrdil, spočíva aj jeho rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení veci.

Z obsahu spisu vyplýva, že Slovenská republika – MH SR navrhlo svoj vstup do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného podaním z 10. mája 2007. Dôvodilo tým, že bolo a je vlastníkom akcií T., a. s., ktorých vlastníctvo si prisvojujú žalobcovia. Ďalej tým, že je sporná otázka, či žalobcovia sú, resp. boli, v rozhodnom čase riadnymi akcionármi spoločnosti T., a. s., keď mal žalovaný splniť svoje evidenčné povinnosti. Mal za to, že ak má súd rozhodovať o priznaní akýchkoľvek akcionárskych práv žalobcom, mal by predovšetkým posúdiť otázku, či sa žalobcovia akcionármi skutočne stali a či sú nimi aj naďalej.

Tomuto návrhu prvostupňový súd nevyhovel, keď uznesením č. k. 17 Cb 122/2003-291 zo 4. februára 2008 nepripustil, aby do konania ako vedľajší účastník na strane žalovaného vstúpila Slovenská republika – MH SR. K uvedenému záveru dospel aplikáciou ustanovenia § 93 OSP na zistený skutkový stav, v rámci skúmania ktorého riešil otázku, či Slovenská republika – MH SR má právny záujem na výsledku sporu, podľa hmotného práva. Poukázal na predmet tohto súdneho konania, ktorým je oprava chybného zápisu v evidencii žalovaného, vykonaná žalovaným 9. decembra 1998, v rozpore so zákonom na základe nulitného aktu MF SR č. 043/1998/SAN z 9. decembra 1998, ktorý bol zrušený súdnym rozhodnutím a vo veci tohto zrušeného rozhodnutia nové rozhodnutie vydané nebolo. Vzal do úvahy aj vyjadrenie žalobcov k návrhu na vstup vedľajšieho účastníka, ktorí poukázali na to, že otázka platnosti a zákonnosti exekúcie, v ktorej žalobcovia nadobudli spolu 647 akcií spoločnosti T., a. s., B., bola vyriešená, a to nálezom ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 159/07-37, z ktorého vyplýva, že sťažovateľ predmetné akcie nadobudol, a že ich nadobudol v exekúcii.

Na základe takto zisteného skutkového stavu súd konštatoval, že v zmysle uvedeného nálezu ústavného súdu nemôže byť v predmetnom konaní otázka vlastníctva k akciám spoločnosti T., a. s., riešená ako predbežná otázka, ktorej zodpovedanie by malo zásadný význam pre rozhodnutie o petite žaloby ako takom, ako aj pre právne postavenie vedľajšieho účastníka. Podľa názoru prvostupňového súdu nebol v danom prípade splnený predpoklad účasti vedľajšieho účastníka, a to existencia právneho záujmu na výsledku konania, t. j. že jeho právne postavenie bude výsledkom sporu ovplyvnené. Takto prezentovaný názor zdôvodnil tvrdením, že v predmetnom konaní žiadajú žalobcovia nahradiť prejav vôle žalovaného tak, že žalovaný opravuje chybné zápisy v evidencii zaknihovaných akcií T., a. s., a keďže toho času majú akcie podobu listinných cenných papierov, výsledok tohto konania sa navrhovateľa na vstup do konania, ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, nijako nedotkne.

Odvolačný súd, rozhodujúc o odvolaní žalovaného a Slovenskej republiky – MH SR, proti uzneseniu prvostupňového súdu, ktorým bol zamietnutý návrh Slovenskej republiky – MH SR na jej pripustenie do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa ako vecne správne podľa § 219 OSP. Pokladal za správny záver prvostupňového súdu a na zdôraznenie jeho správnosti uviedol, že nález

ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 159/07-37 potvrdil nielen zákonnosť nadobudnutia akcií T., a. s., žalobcom v siedmom rade – T., spol. s r.o. (terajším žalobcom v piatom rade), ale týmto nálezom bola potvrdená aj zákonnosť nadobudnutia akcií a. s., T., B., žalobcami v prvom až šiestom rade (terajšími žalobcami v prvom až štvrtom rade). Keďže otázka platnosti a zákonnosti exekúcie, v ktorej žalobcovia v prvom až šiestom rade (terajší žalobcovia v prvom až štvrtom rade) nadobudli 647 akcií spoločnosti T., a. s., B., bola týmto nálezom vyriešená, nevidel odvolací súd dôvod na jej opätovné riešenie.

Treba prisvedčiť názoru generálneho prokurátora, že súdy (prvostupňový aj odvolací, keďže odvolací potvrdil prvostupňové rozhodnutie) nesprávne právne posúdili otázku splnenia zákonných podmienok ustanovených v § 93 OSP na vstup Slovenskej republiky – MH SR do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného.

Na pripustenie vedľajšieho účastníctva kladie ustanovenie § 93 OSP požiadavky spočívajúce v splnení niekoľkých osobitných podmienok. Súd prvého stupňa, ako aj súd odvolací, keďže uznesenie prvostupňového súdu potvrdil dôvodiac jeho vecnou správnosťou, sa nedôsledne zaoberali skúmaním všetkých podmienok prípustnosti vedľajšieho účastníctva.

V sporovom konaní je prípustné, aby účastníkov konania podporil vedľajší účastník, resp. vedľajší účastníci, ktorí sa na konaní, okrem osobitných podmienok uvedených v § 93 OSP, môžu zúčastniť iba v prípade, ak spĺňajú ostatné pojmové znaky účastníkov vrátane spôsobilosti byť účastníkom konania a procesnej spôsobilosti.

Osobitnými podmienkami účasti vedľajšieho účastníka (podmienkami prípustnosti) v spore sú:

a) Podnet vedľajšieho účastníka alebo výzva niektorého z účastníkov na vstup vedľajšieho účastníka do konania, ktorý sa musí urobiť prostredníctvom súdu – v danom prípade bola prvá osobitná podmienka splnená, pretože išlo o podnet Slovenskej republiky – MH SR na jej vstup do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného. S jej vstupom do konania vyjadril súhlas aj žalovaný.

b) Označenie účastníka, ktorého vedľajší účastník mieni v konaní podporovať – Slovenská republika – MH SR označila žalovaného, ako účastníka konania, na ktorého stranu hodlá pristúpiť ako vedľajší účastník. Diskutabilnou a doteraz nezistenou však zostáva podpora žalovaného v konaní týmto vedľajším účastníkom. Bude úlohou prvostupňového súdu vysporiadať sa s preukázaním splnenia tejto podmienky prípustnosti vedľajšieho účastníctva, keďže kardinálnou podmienkou vedľajšieho účastníctva je práve podpora účastníka konania, v danom prípade žalovaného, na stranu ktorého mieni pristúpiť za účelom podpory jeho víťazstva v konaní.

c) Uvedenie právneho záujmu na výsledku konania, ktorým je predovšetkým záujem na úspechu tej spornej strany, ku ktorej mieni vedľajší účastník pristúpiť – splnenie tejto osobitnej podmienky účasti vedľajšieho účastníka v spore nebolo dostatočne skúmané a preukázané ani prvostupňovým, ani odvolacím súdom.

Právny záujem na výsledku konania je pritom kľúčovým pojmom vedľajšieho účastníctva. Musí ísť o právny záujem, nestačí len faktický záujem na tomto výsledku. Tento právny záujem je daný, ak sa výsledok konania dotkne hmotnoprávného postavenia vedľajšieho účastníka, jeho práv a povinností v konkrétnom hmotnoprávnom vzťahu. Z toho vyplýva, že otázku, kedy ide o právny záujem tretej osoby, treba riešiť podľa hmotného práva. Pojem „právny záujem na výsledku sporu“ nie je v Občianskom súdnom poriadku bližšie špecifikovaný, pretože zákonodarca ponecháva na úvahe súdu v každom konkrétnom prípade, ako ho vyloží a aplikuje. Hlavným účelom a zmyslom vedľajšieho účastníctva je pomoc v spore jednému z účastníkov konania. Zmyslom tohto inštitútu je teda posilniť v konkrétnom konaní postavenie toho účastníka, na ktorého strane vedľajší účastník vystupuje, samozrejme za predpokladu, že vedľajší účastník má právny záujem na výsledku sporu. Inými slovami povedené, ide o právny záujem na víťazstve toho účastníka, ktorého vedľajší účastník podporuje. Inštitút vedľajšieho účastníctva teda neslúži len k ochrane záujmov tretej osoby (vedľajšieho účastníka), ale zároveň aj k ochrane záujmov hlavného účastníka konania, na ktorého stranu vedľajší účastník v konaní pristúpil. Pokiaľ § 93 ods. 1 OSP hovorí o právnom záujme na výsledku sporu (na víťazstve podporovaného účastníka), nestačí iba záujem morálny, ani záujem majetkový, ale musí ísť o existujúci právny záujem tretej osoby na výsledku sporu s priamym dopadom do hmotného práva.

d) Rozhodnutie o prípustnosti vedľajšieho účastníka, ak niektorý z účastníkov urobí sporným túto vedľajšiu účasť, spravidla tvrdiac, že na vstup vedľajšieho účastníka nie je splnená podmienka právneho záujmu na výsledku konania. Ak však taký návrh nie je, potom sa o prípustnosti vedľajšieho účastníctva nerozhoduje a súd koná s vedľajším účastníkom bez ďalšieho procesného úkonu – v danom prípade musí byť vydané uznesenie o prípustnosti, resp. neprípustnosti, vedľajšieho účastníka, pretože žalobcovia urobili spornou túto vedľajšiu účasť, žiadajúc neprípustenie Slovenskej republiky – MH SR, do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného.

e) Negatívnou podmienkou vedľajšieho účastníctva je to, že nejde o konanie o rozvod, o neplatnosť manželstva alebo o určenie, či tu manželstvo je, alebo nie je – vzhľadom na predmet konania v súdnej veci je zjrejmé splnenie negatívnej podmienky vedľajšieho účastníctva.

Na margo odôvodnení rozhodnutí oboch konajúcich súdov nižších stupňov generálny prokurátor správne argumentoval nezáväznosťou nálezu ústavného súdu č. k. II. ÚS 159/07-37, pre toto konanie v zmysle § 135 ods. 1 OSP dôvodiac, že uvedený nález je pre všeobecné súdy záväzný len pri hodnotení konkrétnej individuálne určenej skutkovej okolnosti (porušenie základného práva) vo vzťahu k sťažovateľovi (T., s. r. o.). Náležite podotkol, že tento názor, ktorým súdy odôvodnili nedostatok podmienok na vstup vedľajšieho účastníka do konania, nekriticky prevzali z vyjadrení žalobcov. Z tohto hľadiska bude preto potrebné v ďalšom konaní posúdiť, či právny názor vyjadrený v citovanom náleze ústavného súdu je možné

vziať do úvahy aspoň podporne pri právnom hodnotení skutkového stavu, s prihliadnutím na odmietanie jeho aplikácie z dôvodu zjavného rozporu s ústavou najvyšším súdom v rozhodnutiach citovaných v mimoriadnom dovolaní.

Pri osvedčovaní jednej z podmienok prípustnosti vedľajšieho účastníctva, t. j. zisťovaní právneho záujmu Slovenskej republiky – MH SR na výsledku konania, nemôže bez povšimnutia zostať predovšetkým tá skutočnosť, že posledným zapísaným vlastníkom sporných akcií bol práve navrhovateľ svojho vstupu do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, t. j. Slovenská republika – MH SR. Tento právny a skutkový stav je zjavný z evidencie žalovaného v čase podania návrhu na začatie konania. Výrok meritórneho rozhodnutia v prerokovávanej veci bude mať totiž pre existujúce právne postavenie doterajšieho vlastníka akcií primárny právny význam z hľadiska jeho akcionárskych práv k spoločnosti T., a. s., B.

Napokon bude žiaduce, aby prvostupňový súd v rámci ďalšieho rozhodovania o dôvodnosti vstupu Slovenskej republiky – MH SR do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, bral zreteľ aj na významný nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 60/2010-66 z 20. januára 2011, ktorým ústavný súd rozhodol o tom, že neprípustenie Slovenskej republiky – MH SR do konania ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného v konaní 3 Obo 2/2007 z 21. mája 2008, bolo porušením základného práva MH SR na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Všetky opísané skutočnosti zakladajú opodstatnenosť podania mimoriadneho dovolania v zmysle ustanovenia § 243e OSP v spojení s ustanoveniami § 243f ods. 1 písm. c) OSP. Majúc na zreteli ozrejmenie uvedených skutočností, bude žiaduce, aby sa súd prvého stupňa vysporiadal s vytknutými nedostatkami.

Napriek preukázanej dôvodnosti mimoriadneho dovolania, dovolací súd nevyhovel petitu mimoriadneho dovolania požadujúceho zmenu napadnutého uznesenia odvolacieho súdu tak, že vstup Slovenskej republiky – MH SR, ako vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, pripúšťa. Aplikáciu ustanovenia § 243b ods. 2 druhá veta, v spojení s § 243i ods. 2 OSP, t. j. zmenu napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu nebolo možné realizovať, pretože nesprávnosť mimoriadnym dovolaním napadnutého rozhodnutia nespočívala len v nesprávnom právnom posúdení správne zisteného skutkového stavu, ale v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia nebol dostatočne zistený skutkový stav (§ 243b ods. 2 prvá veta v spojení s § 243i ods. 2 OSP). Preto dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, a keďže malo aj rozhodnutie súdu prvého stupňa vady, pre ktoré sa zrušilo rozhodnutie odvolacieho súdu, zrušil dovolací súd aj toto prvostupňové rozhodnutie a vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie v súlade s § 243b ods. 3 v spojení s § 243i ods. 2 OSP.

Na základe uvedených dôvodov dovolací súd zrušil napadnuté uznesenia oboch súdov nižších stupňov podľa § 243b ods. 2 prvá veta, ods. 3 prvá veta OSP a § 243b ods. 4 za bodkočiarkou OSP v spojení s § 243i ods. 2 OSP a v zmysle § 243b ods. 3 druhá veta OSP v nadväznosti na § 243i ods. 2 OSP vec vrátil na ďalšie konanie súdu prvého stupňa, ktorý spravujúc sa viazanosťou právneho názoru dovolacieho súdu (§ 243d ods. 1 druhá veta OSP), bude v zmysle § 243d ods. 1 prvá veta OSP v spojení s § 243i ods. 2 OSP konať o veci ďalej. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 tretia veta OSP).

Poznámka:

Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 93 umožňuje, aby sa v sporovom konaní zúčastnil na strane účastníka konania (žalobcu alebo žalovaného) vedľajší účastník, ktorý preukáže, že má na výsledku sporu právny záujem. Občiansky súdny poriadok ustanovuje splnenie predpokladov vyžadovaných pre účasť vedľajšieho účastníka v konaní buď na strane žalobcu alebo žalovaného. Sporným sa môže javiť iba predpoklad preukázania právneho záujmu na výsledku sporu, pričom túto povinnosť preukázal tento predpoklad má vedľajší účastník.

TRESTNÉ PRÁVO**29.****Súhrnný trest, upustenie od uloženia súhrnného trestu a fikcia neodsúdenia****§ 40 a § 44 Trestného zákona****§ 42 Trestného zákona**

I. Ak sa upustilo od uloženia súhrnného trestu a neskôr vyjde najavo ďalšia časť súhrnu zbiehajúcej sa trestnej činnosti, treba (v tomto, v poradí už treťom konaní) spolu s uložením súhrnného trestu za celý súhrn zbiehajúcej sa trestnej činnosti zrušiť tak výrok o predchádzajúcom treste v prvom súdnom rozhodnutí (rozsudku, trestnom rozkaze), ako aj výrok o upustení od uloženia súhrnného trestu v druhom súdnom rozhodnutí. Upustenie od uloženia súhrnného trestu (alebo ďalšieho trestu) podľa § 44 Trestného zákona totiž, na rozdiel od upustenia od potrestania podľa § 40 Trestného zákona, nemá za následok fikciu neodsúdenia. Aj upustenie od uloženia súhrnného trestu je takým výrokom o treste, ktorý treba pri ukladaní súhrnného trestu zrušiť.

II. Ak bol páchatel' odsúdený viacerými rozhodnutiami za trestné činy spáchané skôr, ako bolo sú-

dom prvého stupňa vyhlásené prvé z nich, súd musí zrušiť výroky o treste vo všetkých predchádzajúcich rozhodnutiach, ktoré sú v pomere uvedenom v ustanovení § 42 ods. 1 Trestného zákona a páchatel'ovi uložiť súhrnný trest za celú zbiehajúcu sa trestnú činnosť (t. j. za všetky trestné činy spáchané vo viacčinnom súbahu).

Rozsudok Krajského súdu v Žiline, sp. zn. 1 To 37/2010.

Skutkový stav:

S Krajský súd v Ž. označeným rozsudkom na odvolanie obžalovaného V. B. podľa § 321 ods. 1 písm. c), d), ods. 3 Trestného poriadku (ďalej aj „TP“) zrušil rozsudok Okresného súdu M., sp. zn. 12 T 169/2007 vo výroku o treste. Na základe § 322 ods. 3 TP obžalovaného V. B. odsúdil podľa § 360 ods. 2 Trestného zákona (ďalej aj „TZ“), § 38 ods. 2 TZ, § 36 písm. j) TZ, § 37 písm. h) TZ, § 42 ods. 1 TZ na súhrnný trest odňatia slobody vo výmere 1 (jedného) roka. Podľa § 48 ods. 2 písm. a) TZ obžalovaného na výkon trestu odňatia slobody zaradil do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom strázenia.

Podľa § 42 ods. 2 TZ zrušil rozsudok Okresného súdu M., sp. zn. 4 T 54/2005 z 18. decembra 2007 vo výroku o treste, ktorým bol obžalovanému V. B. uložený trest odňatia slobody vo výmere 4 mesiace, so zaradením do I. (prvej) nápravno-výchovnej skupiny. Súčasne zrušil všetky ďalšie rozhodnutia na tento výrok obsahovo nadväzujúce, pokiaľ vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Zrušil aj trestný rozkaz Okresného súdu M., sp. zn. 12 T 74/2006 vo výroku (o treste), ktorým súd upustil od uloženia súhrnného trestu obžalovaného V. B.

Z odôvodnenia:

S Okresný súd M. rozsudkom, č. k. 12 T 169/2007-102 z 2. októbra 2009 obžalovaného V. B. uznal za vinného zo spáchania prečinu nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. a), b) TZ (v bode 1/ predmetného rozsudku), prečinu nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. b) TZ (v bode 2/ predmetného rozsudku) a prečinu vytržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a) TZ (v bode 3/ predmetného rozsudku) na skutkovom základe, ako je uvedené vo výrokovej časti predmetného rozsudku.

Za tieto prečiny bol obžalovaný podľa § 360 ods. 2 TZ s použitím § 36 písm. j), § 37 písm. h), § 38 ods. 2, § 42 ods. 1 TZ odsúdený na súhrnný trest odňatia slobody vo výmere 12 mesiacov nepodmienečne, na výkon ktorého bol podľa § 48 ods. 2 písm. a) TZ zaradený do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom strázenia. Okresný súd zároveň podľa § 42 ods. 2 TZ zrušil vo výroku o treste rozsudok Okresného súdu M., č. k. 4T/54/2005-121 z 18. decembra 2007, právoplatný 18. decembra 2007, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného zo spáchania trestného činu zanedbania povinnej výživy podľa § 213 ods. 1 TZ, účinného do 31. decembra 2005 a odsúdený na nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere 4 mesiace

so zaradením na jeho výkon do I. NVS. Súčasne sa zrušujú aj všetky ďalšie rozhodnutia na tento výrok obsahovo nadväzujúce, pokiaľ vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Podľa § 287 ods. 1 TP okresný súd obžalovanému uložil povinnosť nahradiť poškodenej M. Č. škodu vo výške 60,31 Eur (1 817 Sk).

S *Obžalovaný V. B. podal proti rozsudku okresného súdu riadne a včas odvolanie. Podanie odvolania dosiaľ v intenciách § 311 ods. 2 TP písomne neodôvodnil.*

S *Krajský súd na podklade odvolania podaného obžalovaným preskúmal v zmysle § 317 ods. 1 TP zákonnosť a odôvodnenosť napadnutého rozsudku v celom rozsahu, ako aj správnosť postupu konania, ktoré mu predchádzalo. Mal pritom na zreteli aj povinnosť prihliadnuť na všetky prípadné chyby, ktoré neboli odvolaním vytýkané, ak by odôvodňovali podanie dovolania podľa § 371 ods. 1 TP a zistil, že na základe odvolania pre chyby uvedené v ustanovení § 321 ods. 1 písm. c) a d) TP treba napadnutý rozsudok vo výroku o treste zrušiť.*

Predovšetkým treba uviesť, že súd prvého stupňa v merite veci rozhodol o vine obžalovaného správne.

Okresný súd v rámci procesného postupu rešpektoval a dodržal základné zásady trestného konania uvedené v § 2 TP, najmä však zásady zákonného procesu – § 2 ods. 7, voľného hodnotenia dôkazov – § 2 ods. 12 i rovnosti strán (kontradiktórnosti) – § 2 ods. 14, s výnimkou zásady náležitého zistenia skutkového stavu – § 2 ods. 10 pri hodnotení osoby obžalovaného v súvislosti s rozhodnutím o treste.

S *Súd prvého stupňa vo vykonanom dokazovaní na hlavnom pojednávaní, vyhodnotení a posúdení dôkazného stavu ustálil vo výroku o vine svojho rozsudku priebeh skutkového deja, zodpovedajúci všetkým vykonaným dôkazom. Výsledky vykonaného dokazovania v danom prípade vyznievajú jednoznačne a tvoria úplne ucelenú reťaz tak priamych, ako aj nepriamych dôkazov, z ktorých možno vyvodiť bezpečný záver, že obžalovaný spáchal skutky tak, ako je to uvedené vo výrokovej časti rozsudku súdu prvého stupňa.*

Právna kvalifikácia súdených skutkov ako prečinu nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. a), b) TZ (bod 1/ predmetného rozsudku), prečinu nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. b) TZ (v bode 2/ predmetného rozsudku) a prečinu výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a) TZ (bod 3/ predmetného rozsudku) aj podľa názoru krajského súdu, zodpovedá právnym úvahám súdu prvého stupňa v tomto smere a všetkým zákonným predpokladom na posúdenie prerokovávaných skutkov práve podľa uvedených zákonných ustanovení.

Záverov okresného súdu ohľadom skutkových zistení a viny, prezentované vo výrokovej časti rozsudku a vysvetlenie týchto záverov v odôvodnení napadnutého rozsudku, si krajský súd osvojil, a preto v zásade na odôvodnenie rozsudku súdu prvého stupňa v tejto časti odkazuje, a to až na nasledovné zistenia.

Krajský súd dáva do pozornosti okresnému súdu, že zákonnej požiadavke, aby súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol dôkazy, o ktoré oprel svoje skutkové zistenia (§ 168 ods. 1 prvá veta TP), nezodpovedá len demonštratívne odkázanie na niektoré z týchto dôkazov, ako to v druhom odseku odôvodnenia urobil okresný súd, keď konštatoval, že na hlavnom pojednávaní prečítal listinné dôkazy „najmä ...“.

V odôvodnení treba uviesť, ktorá časť skutku, ktorá okolnosť významná pre rozhodnutie, je konkrétnym vykonaným dôkazom preukázaná, čo je z vykonaného dôkazu relevantné pre skutkové zistenia a následne aj pre právne závery o kvalifikácii skutku.

V súvislosti s použiteľnosťou jednotlivých okresným súdom vykonaných dôkazov krajský súd pripomína, že trestné oznámenie, ktoré bolo súdom prvého stupňa na hlavnom pojednávaní prečítané, nemožno v konaní pred súdom použiť ako usvedčujúci dôkaz.

Trestné oznámenie je spravidla dostatočným podkladom na začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia, slúžiace aj prokurátorovi na to, aby mal relevantné informácie na preskúmanie zákonnosti a dôvodnosti vzneseného obvinenia. V ďalšom však trestné oznámenie nemôže slúžiť ako dôkazný prostriedok (ani ako listinný dôkaz) na preukazovanie viny páchatela.

Z predloženého spisu krajský súd zistil, že obžalovaný V. B. na hlavnom pojednávaní konanom 24. apríla 2009 po prednesení obžaloby a po poučení o jeho právach podľa § 257 ods. 1 písm. b) TP vyhlásil, že v bode 3/ sa cíti byť vinným. Následne prvostupňový súd postupom podľa § 257 ods. 6 TP vyhlásenie obžalovaného o vine zo žalovaného skutku konkretizovaného v bode 3/ obžaloby a napadnutého rozsudku prijal a podľa § 257 ods. 7 TP dokazovanie v rozsahu, v akom obžalovaný priznal spáchanie skutku uvedeného v bode 3/, právne kvalifikovaného ako prečin výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a) TZ, nevykonan.

Ku skutkom uvedeným v bode 1/ a 2/ krajský súd dodáva, že obžalovaný je usvedčovaný z týchto súdených prečinov nielen svojimi prvotnými výpoveďami z prípravného konania, ktorými sa k spáchaniu týchto skutkov priznal, ale i výpoveďami svedkyne poškodenej M. Č., ktorá tak na hlavnom pojednávaní, ako aj prípravnom konaní detailne popísala spôsob ich spáchania. Krajský súd nemá žiadne pochybnosti o vierohodnosti jej výpovedí. Skutočnosť, že medzi obžalovaným a poškodenou dochádzalo nielen ku verbálnym, ale aj fyzickým konfliktom, potvrdil aj sám obžalovaný, ktorý na hlavnom pojednávaní konanom 24. apríla 2009 uviedol: „...sme sa riadne pohádali, na druhý deň som sa jej ospravedlnil za hádku...“ (ku skutku v bode 1/), „...po tom dni ako som jej dal facku...“ (ku skutku v bode 2/). V podpornom vzťahu s výpoveďami poškodenej M. Č. je aj ďalší dôkaz – výpisy SMS správ (č. l. 83 – 84 spisu) zasielaných v inkriminovanom období obžalovaným poškodenej, ktoré nasvedčujú pravdivosti jej tvrdení a dokresľujú celkovú situáciu ohľadom vulgárneho správania sa obžalovaného voči poškodenej. V predmetných SMS správach deklarujúcich žiarlivosťou motivovaný nenávisťný postoj obžalovaného voči poškodenej sú v kontexte prevažne

plnom vulgarizmov obsiahnuté aj prejavy výhražného charakteru, konkrétne:

„S policajtov strach nemam a toto si urobila ti so mna a byt tebou tak sa bojim pojdem aj cez mrtvolu aby som ta dostal si ta odsedim budem mat pokoj v srdci“ (SMS z 2.11.2007),

„...nebudem mat pokoj dokym sa ti nepomstim...“ (SMS z 31.10.2007),

„Nechces zajtra zdochnut?“ (SMS z 31.10.2007).

Uvedené vykonané dôkazy, týkajúce sa žalovaných skutkov konkretizovaných v bode 1/ a 2/ predmetného rozsudku tvoria logickú reťaz, ktorá bezpečne vedie k záveru o vine obžalovaného zo spáchania žalovaných prečinov nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. a), b) TZ a podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. b) TZ (skutky uvedené v bode 1/ a 2/ predmetného rozsudku).

S *Odvolačí súd po preskúmaní výroku o treste dospel k záveru, že súhrnný trest tak, ako bol obžalovanému uložený rozsudkom súdu prvého stupňa, nie je v súlade so zákonom. Súd prvého stupňa pochybil, keď spolu s uložením súhrnného trestu za celý súhrn zbíhajúcej sa trestnej činnosti nezrušil aj výrok o treste obsiahnutý v trestnom rozkaze Okresného súdu M., sp. zn. 12 T 74/2006 zo 14. septembra 2009, ktorým súd upustil od uloženia súhrnného trestu obžalovanému V. B. Takýto postup je v rozpore nielen s ustanovením § 42 ods. 2 prvá veta TZ, ale aj s § 167 TP.*

Podľa § 42 ods. 2 prvá veta TZ spolu s uložením súhrnného trestu súd zruší výrok o treste uloženom páchatelovi skorším rozsudkom, ako aj všetky ďalšie rozhodnutia na tento výrok obsahovo nadväzujúce, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Z § 42 ods. 2 prvá veta TZ vyplýva, že súd je povinný uložiť páchatelovi súhrnný trest za všetky trestné činy, ktoré boli spáchané skôr, ako bol súdom prvého stupňa vyhlásený odsudzujúci rozsudok za iný trestný čin tohto páchatela. Ak bol páchatel odsúdený viacerými rozhodnutiami (rozsudkami, trestnými rozkazmi) za trestné činy spáchané skôr, ako bolo súdom prvého stupňa vyhlásené prvé z nich, súd musí zrušiť výroky o treste vo všetkých predchádzajúcich rozhodnutiach, ktoré sú v pomere uvedenom v ustanovení § 42 ods. 1 TZ a páchatelovi uložiť súhrnný trest za celú zbíhajúcu sa trestnú činnosť (t. j. za všetky trestné činy spáchané vo viacčinnom súbehu).

V danom prípade sa obžalovanému V. B. ukladal súhrnný trest okrem už uvedených trestných činov, ktoré boli predmetom tohto trestného konania, ako aj za nasledovné trestné činy spáchané vo viacčinnom súbehu:

– trestný čin zanedbania povinnej výživy podľa § 213 ods. 1 TZ, účinného do 31. decembra 2005, za ktorý bol odsúdený rozsudkom Okresného súdu M., č. k. 4 T 54/2005-121 z 18. decembra 2007 (právoplatným toho istého dňa) na trest odňatia slobody vo výmere 4 mesiace a

– pokračovací trestný čin úverového podvodu spáchaný v spolupáchateľstve podľa § 9 ods. 2, § 250a ods. 1 TZ, účinného do 31. decembra 2005, zo spáchania ktorého bol uznaný za vinného trestným rozkazom Okresného

súdu M., č. k. 12 T 74/2006-185 zo 14. septembra 2009, doručeným obžalovanému 18. septembra 2009 (právoplatným 29. septembra 2009),

s tým, že okresný súd upustil od uloženia súhrnného trestu odňatia slobody obvinenému V. B., keďže pokladal trest odňatia slobody vo výmere 4 mesiace so zaradením na výkon trestu odňatia slobody do I. nápravno-výchovnej skupiny, uložený mu už označeným rozsudkom Okresného súdu M., č. k. 4 T 54/2005-121 z 18. decembra 2007, na ochranu spoločnosti a nápravu páchatela za dostatočný.

Ak sa upustilo od uloženia súhrnného trestu a neskôr vyjde najavo ďalšia časť súhrnu zbíhajúcej sa trestnej činnosti, bude treba (v tomto v poradí už treťom konaní) spolu s uložením súhrnného trestu za celý súhrn zbíhajúcej sa trestnej činnosti zrušiť tak výrok o predchádzajúcom treste obsiahnutý v prvom súdnom rozhodnutí (rozsudku, trestnom rozkaze), ako aj výrok o upustení od uloženia súhrnného trestu obsiahnutý v druhom súdnom rozhodnutí. Upustenie od uloženia súhrnného (alebo ďalšieho) trestu podľa § 44 TZ totiž, na rozdiel od upustenia od potrestania podľa § 40 TZ nemá za následok fikciu neodsúdenia. Aj upustenie od uloženia súhrnného trestu je takým výrokom o treste, ktorý musí byť pri ukladaní súhrnného trestu zrušený.

Výrok o upustení od uloženia súhrnného trestu je späť – nadväzuje na výrok o treste uloženom skorším rozhodnutím, pretože priamo v ňom je obsiahnutý odkaz na trest uložený týmto skorším rozhodnutím, pričom táto spojitost vyplýva priamo z ustanovenia § 44 TZ. Je v rozpore so zásadami logiky ponechávať v platnosti výrok o upustení od uloženia súhrnného trestu, odkazujúci – odvolávajúci sa na výrok o treste, ktorý bol zrušený, t. j. odvoláva sa na neexistujúce rozhodnutie o treste.

Povinnosť súdu výslovne označiť v rozhodnutí, ktorým ukladá súhrnný trest, aj také skoršie rozhodnutie, ktorým bolo od uloženia súhrnného trestu upustené, vyplýva z ustanovenia § 167 TP.

Súd prvého stupňa dodržal všetky základné zásady ukladania trestu. Odvolací súd sa stotožnil s rozhodnutím okresného súdu, pokiaľ ide o výmeru uloženého súhrnného trestu odňatia slobody ako aj zaradenie obžalovaného na jeho výkon do ústavu s minimálnym stupňom strázenia.

Podľa názoru krajského súdu súhrnný trest odňatia slobody vo výmere jedného roka dostatočne, primerane a spravodlivo zohľadňuje účel trestu z hľadiska jeho individuálnej aj generálnej prevencie, pričom takto uložený trest v plnej miere odzrkadľuje možnosť nápravy a pomery obžalovaného. V súvislosti s formuláciou výroku, ktorým súd ukladá trest odňatia slobody, výkon ktorého zároveň podmienične neodkladá, krajský súd len poznamenáva, že nepovažuje za nevyhnutné uvádzať, že ide o trest nepodmienečný (t. j. uvádzať to, čo zákon výslovne neukladá), nakoľko táto skutočnosť je zrejماً zo samotnej konštrukcie výroky o treste ako celku.

Okresný súd pri určovaní druhu a výmery trestu správne zohľadňoval poľahčujúce i priťažujúce okolnosti. Krajský súd sa stotožnil s konštatovaním súdu prvé-

ho stupňa o existencii pritažujúcej okolnosti uvedenej v § 37 písm. h) TZ, t. j. že obžalovaný spáchal viac trestných činov/prečinov. Aj keď priznanie poľahčujúcej okolnosti podľa § 36 písm. j) TZ, t. j. že obžalovaný viedol pred spáchaním predmetných prečinov riadny život, sa vzhľadom na predchádzajúce odsúdenia odvolaciemu súdu javí ako diskutabilné, zásada „*zákazu reformatio in peius*“ neumožňovala zohľadnenie tejto poľahčujúcej okolnosti znegovať. Pri súčasnom zohľadnení jednej poľahčujúcej okolnosti [§ 36 písm. j) TZ] a jednej pritažujúcej okolnosti [§ 37 písm. h) TZ], vzhľadom na remízu poľahčujúcich a pritažujúcich okolností, rešpektujúc zásadu „*zákazu reformatio in peius*“, mohol krajský súd uložiť trest odňatia slobody len v sadzbe 6 mesiacov až 1 rok.

V ďalšej časti odôvodnenia rozsudku odvolací súd sa stotožnil s postupom a rozhodnutím súdu prvého stupňa, pokiaľ sa týka výroku o náhrade škody.

Poznámka:

Treba súhlasiť s názorom odvolacieho súdu, že vyvodzovanie právnych záverov z neaktuálnych dôkazných prostriedkov, týkajúcich sa hodnotenia osoby obžalovaného, nie je v súlade so zásadou náležitého zistenia skutkového stavu vecí, ktorá je nevyhnutým a základným predpokladom pre spravodlivé rozhodnutie súdu (§ 1 TP). Požiadavke náležitosti zistenia skutkového stavu vecí v zmysle § 2 ods. 10 TP v súvislosti s posudzovaním osoby obžalovaného, jeho pomerov a možnosti nápravy zodpovedajú len také zistenia, ktoré vychádzajú z aktuálnych listinných dôkazných prostriedkov (správ o povesti, pracovných hodnotení, výpisov z evidencie karty vodiča, správ z evidencie priestupkov, odpisov registra trestov, správ o pomeroch mladistvého). Uvedené dôkazné prostriedky totiž overujú stav do okamihu ich podania. Plynutím času však strácajú svoju výpovednú hodnotu, stávajú sa neaktuálnymi a v dôsledku toho nemôžu byť použité v neobmedzenom časovom rozsahu. Práve preto treba tieto dôkazné prostriedky aktualizovať tak, aby primerane dokumentovali správanie obžalovaného do času, čo najbližšie k času rozhodovania súdu. Reálny obraz o správaní sa obžalovaného po čine má mimoriadny význam pri určovaní druhu trestu a jeho výmery – § 34 ods. 4 TZ.

30.

Náhrada nemajetkovej ujmy v adhéznom konaní

Závažná ujma

§ 46 ods. 1 a § 287 Trestného poriadku
§ 11 a nasl. Občianskeho zákonníka

I. Vzhľadom na definíciu pojmu „poškodený“ a „škoda“ v § 46 ods. 1 Trestného poriadku povinnosť rozhodnúť o jej náhrade v odsudzujúcom rozsudku, ak bol nárok riadne uplatnený, sa vzťahu-

je tiež na škodu majetkovú, morálnu a inú, aj na porušenie či ohrozenie iných zákonných práv alebo slobôd poškodeného s tým, že „morálna škoda“ vo vzťahu ku škodlivému následku spôsobenému úmyselným násilným trestným činom treba v prípade smrti (ale napr. aj znásilnenia, sexuálneho násillia, poškodenia dobrého mena pri krivom obvinení) vykladať v súlade s výkladom pojmu „nemajetková ujma“ v občianskom súdnom konaní.

II. Úmrtie blízkej osoby predstavuje závažný zásah do práva na súkromie dotknutej fyzickej osoby, ako jedného z čiastkových osobnostných práv fyzickej osoby. Pri rozhodovaní o nároku na základu škody v adhéznom konaní treba rešpektovať hmotnoprávne ustanovenia osobitných predpisov, na ktorých je uplatnený nárok založený, a ktorými sa aj riadi. Tieto predpisy špecificky upravujú vznik nároku na náhradu škody, jeho obsah a rozsah, aj spôsob náhrady. Pri rozhodovaní aj o neoprávnených zásahoch do osobnostných práv a právnych prostriedkoch nápravy sa aplikuje § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka.

III. Podmienkou priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch (t. j. materiálnej satisfakcie) je vždy – v závislosti na individuálnych okolnostiach prípadu – existencia závažnej ujmy. Za závažnú ujmu treba považovať ujmu, ktorú fyzická osoba vzhľadom na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, intenzitu zásahu, jeho trvanie alebo dopad a dôsledky, považuje za ujmu značnú. Pritom však nie sú rozhodujúce jej subjektívne pocity, ale objektívne hľadisko, teda to, či by predmetnú ujmu takto v danom mieste a čase (v tej istej situácii) vnímala aj každá iná fyzická osoba.

Rozsudok Krajského súdu v Žiline, sp. zn. 1 To 10/2011.

Skutkový stav:

S Krajský súd v Žiline podľa § 321 ods. 1 písm. e), f), ods. 3 TP zrušil rozsudok Okresného súdu L. M., sp. zn. 1 T 55/2009 z 1. októbra 2010 v časti – vo výroku o treste a vo výroku o náhrade škody. Na základe § 322 ods. 3 TP sám rozhodol tak, že obžalovaného T. M. odsúdil podľa § 147 ods. 1, § 39 ods. 1, ods. 3 písm. d) TZ na trest odňatia slobody vo výmere 25 mesiacov, so zaradením do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia [§ 48 ods. 2 písm. a) TZ]. Podľa § 60 ods. 1 písm. a) TZ obžalovanému uložil aj trest prepadnutia vecí – trojdielného vreckového nožika z parožia. Podľa § 287 ods. 1 TP uložil obžalovanému povinnosť nahradiť nemajetkovú ujmu – poškodenej Ž. T. vo výške 10 000 eur a poškodenému M. T. tiež vo výške 10 000 eur. Podľa § 319 TP odvolanie prokurátora zamietol ako nedôvodné.

Z odôvodnenia:

Uvedeným rozsudkom okresného súdu bol obžalovaný T. M. uznaný za vinného zo spáchania zločinu zabitia podľa § 147 ods. 1 TZ v podstate na tom skutkovom základe, že 31. júla 2007 cca o 23.20 hod. v detskej izbe rodinného domu po hádke, rozbíjaní zariadenia izby patriacej T. M. a M. M., hrubých slovných urážkach od M. T. sprevádzaných vzájomným fyzickým konfliktom medzi T. M. a M. M. na jednej strane a M. T. na strane druhej a po tom, ako sa družke M. T. podarilo ich oddeliť, M. T. sa vrátil späť do detskej izby a konflikt pokračoval fyzickým útokom päťami M. T. voči T. M., ktorý sa snažil úderom vyhnúť a v priebehu konfliktu uchopil vreckový nožík s otvoreným ostrím, s dĺžkou čepele 7 – 7,5 cm, ktorý bol položený na vedľajšom stolíku, a týmto pichol M. T. medzi 6. a 7. rebrom pod ľavou bradavkou, následkom čoho M. T. utrpel zranenie – tamponádu srdca s následným znemožnením pohybov a činnosti srdca v dôsledku čoho M. T. zomrel.

Za tento zločin bol obžalovaný odsúdený podľa § 147 ods. 1, § 38 ods. 3, § 36 písm. a), d), i), j), § 39 ods. 1, ods. 3, písm. d) TZ na trest odňatia slobody vo výmere 2,5 roka, so zaradením do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom strázenia [§ 48 ods. 2, písm. a) TZ] a bol mu uložený aj trest prepadnutia vecí – trojdielneho vreckového nožíka z parožia.

Podľa § 288 ods. 1 TP poškodení Ž. T. a M. T. s nárokmi na náhradu škody boli odkázaní na občianske súdne konanie.

S *Prokurátor, obžalovaný prostredníctvom svojho obhajcu a obaja poškodení prostredníctvom svojho splnomocneného zástupcu podali proti citovanému rozsudku súdu prvého stupňa riadne a včas odvolanie.*

Prokurátor podal odvolanie v neprospech obžalovaného vo vzťahu k výroku o výške uloženého trestu a odvolanie riadne odôvodnil.

Obžalovaný T. M. v podstate opakovane upriamil pozornosť najmä na ustanovenie § 25 TZ, hlavne pokiaľ ide o odsek 3 tohto ustanovenia, teda na osobitný prípad nutnej obrany s tým, že on sa len bránil v silnom rozrušení spôsobenom útokom, pričom predpoklad prípadnej pomoci ďalších osôb nemôže byť okolnosťou odôvodňujúcou neprimeranosť jeho obrany proti útoku.

S *Krajský súd k odvolaniu prokurátora, aj k rozsiahle odôvodnenému odvolaniu obžalovaného zaujal stanovisko, ktoré odôvodnil na stranách 9 až 21 rozsudku.*

S *Poškodení Ž. T. a M. T. v odvolaní uviedli, že sa nestotožňujú s výrokom o náhrade škody tak, ako rozhodol okresný súd, ktorým boli poškodení odkázaní s nárokom na náhradu škody na občianske súdne konanie.*

Podľa ich názoru v trestnom konaní bol vykonaný dostatok dôkazov, aby súd mohol rozhodnúť aj o ich nároku. V konaní bolo dokázané, že v dôsledku zavineného protiprávneho konania obžalovaného došlo k usmrteniu ich syna a tým k spôsobeniu citovej ujmy im ako rodičom. Je všeobecne známou skutočnosťou, že usmrtením dieťaťa stratia jeho rodičia možnosť realizácie

a ďalšieho rozvoja rodinného života s dieťaťom a sú o citový vzťah k svojmu dieťaťu ako najbližšiemu rodinnému príslušníkovi ochudobnení. Takýto zásah do práva na ochranu súkromia a rodinného života je nereparovateľný a ujma, ktorú rodičia utrpia, je trvalá a nezvratná. K takejto ujme by nedošlo len vtedy, ak by synov život bol rodičom celkom ľahostajný. V súdnej veci však nebola dokázaná vážna narušenosť príbuzenských vzťahov a už vôbec nie vzájomná ľahostajnosť k životu a zdraviu niektorých príslušníkov rodiny. Protiprávnym zásahom utrpeli ujmu na ich práve na ochranu súkromia a rodinného života, ktoré je vyjadrené najmä v čl. 17 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, v čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v čl. 10 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj v čl. 19 ods. 2 Ústavy SR. Vzhľadom na to, že ako poškodení majú nárok na spravodlivé zadostučinenie, žiadali, aby krajský súd napadnutý výrok o náhrade škody zrušil a obžalovanému uložil povinnosť nahradiť poškodenú Ž. T. nemajetkovú ujmu vo výške 10 000 Eur a poškodenému M. T. nemajetkovú ujmu vo výške 10 000 Eur.

K výroku o nemajetkovej ujme krajský súd uviedol:

Po preskúmaní spisu krajský súd zistil, že výrok rozsudku, ktorým podľa § 288 ods. 1 TP súd prvého stupňa odkázal poškodených Ž. T. a M. T. s nárokom „na náhradu škody“ na občianske súdne konanie, nezodpovedá stavu vecí a zákonu.

V prvom rade treba uviesť, že v trestnom konaní si poškodení Ž. T. a M. T. – rodičia nebohého M. T. neuplatnili náhradu škody, ale si riadne a včas uplatnili náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do ich súkromia a rodinného života, ku ktorému došlo smrťou ich syna v dôsledku protiprávneho konania obžalovaného.

▶ Podľa § 287 ods. 1, prvá veta TP ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu uvedenú v § 46 ods. 1, uloží mu v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený.

▶ Podľa § 46 ods. 1, prvá veta TP poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody.

▶ Podľa § 46 ods. 3 TP poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejme, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.

Vzhľadom na definíciu pojmu škoda (§ 46 ods. 1 TP) povinnosť rozhodnúť o jej náhrade v odsudzujúcom rozsudku, ak bol jej nárok riadne uplatnený, sa vzťahuje na škodu majetkovú, morálnu aj inú, aj na porušenie či ohrozenie iných zákonných práv alebo slobôd poškodeného s tým, že pojem „morálna škoda“ vo vzťahu

k škodlivému následku spôsobenému úmyselným násilným trestným činom treba v prípade smrti (napr. aj znásilnenia, sexuálneho násillia, poškodenia dobrého mena pri krivom obvinení) vykladať v súlade s výkladom pojmu „nemajetková ujma“ v občianskom konaní.

Pri rozhodovaní o nároku na náhradu škody v adhéznom konaní treba rešpektovať hmotnoprávne ustanovenia osobitných predpisov, na ktorých je uplatnený nárok založený a ktorými sa aj riadi. Tieto predpisy špecificky upravujú vznik nároku na náhradu škody, jeho obsah a rozsah, spôsob náhrady. Potom aj pri rozhodovaní o neoprávnených zásahoch do osobnostných práv a právnych prostriedkoch nápravy sa rozhoduje podľa § 11 Občianskeho zákonníka a nasl. (ďalej len OZ).

► Podľa § 11 OZ fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.

► Podľa § 13 ods. 1 OZ fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadostučinenie.

► Podľa § 13 ods. 2 OZ pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadostučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jeho vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba aj právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

► Podľa § 13 ods. 3 OZ výšku náhrady podľa odseku 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

Úprava ochrany súkromia, vrátane rodinného súkromia, vychádza zo zásady, že do súkromného života osoby sa nesmie neoprávnené zasahovať a nesmie sa jej súkromnému životu spôsobiť žiadna ujma. Funkciou práva na súkromie je totiž zabezpečiť pre fyzickú osobu nerušenosť súkromnej sféry, v ktorej by mohla všestranne rozvíjať svoju osobnosť. Ústava zároveň rodinný život priraduje k súkromnému životu, pričom toto priradenie treba interpretovať tak, že rodinný život a právo na jeho ochranu sú súčasťou súkromia. Ústava chráni aj súkromie fyzickej osoby v jej rodinných vzťahoch voči iným fyzickým osobám, čo v sebe zahŕňa vzťahy sociálne, kultúrne, ale aj morálne či materiálne. Zásahy do týchto vzťahov, ktoré sú neoprávnené, možno kvalifikovať ako zásahy do rodinného života – do rodinného súkromia. V prípade, že medziľudské väzby tvoriace základ a rámec súkromného života jednotlivca dosahujú určitú intenzitu a vykazujú určité ďalšie charakteristiky, môže takouto deštrukciou vzťahov dôjsť k neoprávnenému zásahu do práva na ochranu súkromia ako čiastkového práva na ochranu osobnosti za podmienky, že konanie pôvodcu zásahu je protiprávne, je objektívne spôsobilé do práva na ochranu osobnosti zasiahnuť a existuje príčinná súvislosť medzi protiprávnym zásahom do osobnosti fyzickej osoby objektívne spôsobilým vyvolať nemajetkovú ujmu, spočívajúcu v porušení alebo ohrození osobnosti fyzickej osoby a vznikom tejto nemajetkovej ujmy. Treba

tiež uviesť, že právnym prostriedkom ochrany proti takému zásahu je práve návrh, ktorým sa fyzická osoba domáha podľa ustanovení o ochrane osobnosti, primeraného zadostučinenia, ktoré môže mať i podobu náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch.

S odkazom na uvedené treba uzavrieť, že ustanovenia § 11 a nasl. OZ poskytujú právny základ nároku na náhradu nemajetkovej – imateriálnej ujmy spôsobenej jednotlivcovi usmrtením jeho blízkej osoby. Rešpektovanie súkromného života musí zahŕňať do určitej miery aj právo na vytváranie a rozvíjanie vzťahov s ďalšími ľudskými bytosťami. Súčasťou súkromného života je život rodiny, zahrňujúci i vzťahy medzi blízkyimi príbuznými, hlavne vzťahy sociálne a morálne.

Súdna prax tuzemských súdov pripustila žaloby na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktoré si uplatňujú postihnuté blízke osoby, ktorých právo na súkromný a rodinný život bolo dotknuté úmrtím blízkej osoby. Je nepochybné, že úmrtie blízkej osoby predstavuje závažný zásah do práva na súkromie dotknutej fyzickej osoby, ako jedného z čiastkových osobnostných práv fyzickej osoby.

Je zrejmé, že trestnoprávny pojem „škoda“ je obsahovo výrazne širší a obsiahlejší ako pojem „škoda“ v práve súkromnom. Trestné právo, a to predovšetkým v zmieňovanom ustanovení § 46 ods. 1 TP, vychádza totiž z pojmu škoda, resp. definuje jeho obsah nie v zmysle dnes už v Európe postupne prekonanej a prekonávanej predstavy o škode ako zásahu výlučne do majetkových práv poškodeného, ale nazerá na škodu modernejším, vyspelo-európskym chápaním ako na protiprávny zásah do materiálnych aj nemateriálnych práv, pričom výsledkom takéhoto zásahu môže byť logicky nielen ujma materiálna (majetková či peňažná), ale aj ujma nemateriálna (imateriálna), teda ujma či škoda, ktorá sa neprejaví vo sfére materiálnej, ale vo sfére inej, tvorenej všetkými ostatnými právami inej, nie – materiálnej, povahy, ktorým právny poriadok priznáva právnu ochranu a ich porušenie, resp. zásah do takýchto práv, sankcionuje. Trestný poriadok teda vníma škodu ako škodu majetkovú, morálnu a inú, pričom obsahovo odkazuje na porušenie či ohrozenie iných zákonných práv alebo slobôd poškodeného s tým, že pojem „morálna škoda“ a „iná škoda“, vo vzťahu k škodlivému následku spôsobenému zavineným protiprávnym konaním sankcionovaným normami trestného práva, treba vnímať ako pojmy, ktoré sú v priamej súvislosti so všeobecným pojmom „nemajetková, resp. imateriálna ujma“ v práve civilnom, t. j. pojmom, ktorý je obsahovo natolko rôznorodý, ako sú obsahovo rôznorodé zákonné práva a slobody, ktoré podliehajú zákonnej ochrane a zásah do ktorých je právom sankcionovaný (spravidla vo forme príkazu takýto zásah odstrániť/napraviť/zastaviť). S ohľadom na tieto skutočnosti, t. j. predovšetkým s ohľadom na imateriálny charakter týchto chránených práv, možno takúto (nemajetkovú) ujmu, ktorá takýmto porušením vznikla, peňažne len zmierniť, v žiadnom prípade však nie reparovať, to s ohľadom na charakter týchto práv nie je možné (protiprávny zásah, ktorým došlo k porušeniu zdravia či cti fyzickej osoby, nie je možné pe-

niazmi, resp. peňažnou reparáciou napraviť, peňažná náhrada slúži len na prípadné zmiernenie následkov takéhoto konania).

Náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorej sa poškodení domáhajú v prerokovávanej veci, môže súd podľa § 13 ods. 2 OZ priznať vtedy, ak by sa morálna satisfakcia nezдалa postačujúca, najmä ak bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti. Dôvody priznania náhrady sú v tomto ustanovení uvedené len demonštratívne. Zákon tu ustanovuje jedinú podmienku priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorá bude splnená vtedy, keď sa nemateriálne zadostučinenie nezdá postačujúce.

Podmienkou priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch (t. j. materiálnej satisfakcie) je vždy – v závislosti na individuálnych okolnostiach daného prípadu – existencia závažnej ujmy. Za závažnú ujmu treba považovať ujmu, ktorú fyzická osoba vzhľadom na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, intenzitu zásahu, jeho trvanie alebo dopad a dôsledky považuje za ujmu značnú. Pritom však nie sú rozhodujúce jej subjektívne pocity, ale objektívne hľadisko, teda to, či by predmetnú ujmu takto v danom mieste a čase (v tej istej situácii) vnímala aj každá iná fyzická osoba.

Aj keď jednotlivé súčasti osobnosti fyzickej osoby a osobnostných práv, ktorým poskytuje ochranu § 11 OZ (ľudská dôstojnosť, česť, meno, vážnosť, súkromie a pod.) sú hodnoty, ktoré v podstate nemožno vyjadriť v peniazoch, to ešte neznamená, že peniazmi nebolo možné vyjadriť výšku náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej protiprávnym zásahom do osobnosti. Priznanie zadostučinenia v peniazoch predpokladá splnenie určitých zákonom kvalifikovaných podmienok. Výšku náhrady tohto zadostučinenia určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. Občiansky zákonník žiadnu maximálnu ani minimálnu hranicu výšky zadostučinenia v peniazoch nestanovuje. Ustanovenie § 13 ods. 1 OZ stanovuje len, že zadostučinenie má byť primerané. Určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je vecou úhrady súdu, ktorý sa pri tejto úvahe musí riadiť dvoma v zákone taxatívne stanovenými kritériami (§ 13 ods. 3 OZ – závažnosť vzniknutej ujmy a okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo) a z týchto musí pri svojom rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch vychádzať. Iné ako uvedené kritériá nemôže súd pri rozhodovaní o tejto otázke vziať na zreteľ. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 18. februára 2010, sp. zn. 3 Cdo 137/2008, kde bolo uvedené, že v prípade zásahu do práva na súkromie nie je zníženie dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti v značnej miere jedinou relevantnou formou závažnosti ujmy spôsobenej fyzickej osobe na chránených právach.

Krajský súd dospel k záveru, že konaním obžalovaného, ktorým naplnil skutkovú podstatu zločinu zabitia podľa § 147 ods. 1 TZ, došlo k neoprávnenému zásahu do práva poškodených Ž. T. a M. T. – rodičov nebohého poškodeného M. T. na ochranu osobnosti, konkrétne k zásahu do práva na súkromie, ako jedného z čiastko-

vých osobnostných práv fyzickej osoby, ktorému poskytuje ochranu § 11 OZ. Treba zdôrazniť, že rodinný život zahŕňa okrem iného vzťahu medzi najbližšími rodinnými príslušníkmi (deťmi, rodičmi, prarodičmi) bez ohľadu na skutočnosť, či spolu trvale žijú alebo nie, a protiprávne narušenie týchto rodinných vzťahov predstavuje neoprávnený zásah do práva na súkromný a rodinný život. V posudzovanom prípade tento zásah predstavovaný smrťou dieťaťa poškodených krajský súd videl mimoriadne významným, veľmi hlbokým a nereparovateľným.

Odvolací súd mal v trestnom konaní jednoznačne a nepochybne preukázať, že poškodení Ž. T. a M. T. s nebohým M. T. tvorili plne fungujúcu rodinu s dobre vyvinutými sociálnymi a citovými väzbami, bez akýchkoľvek patologických črt. Z výpovede Ž. T. vyplynulo, že nebohý syn mal s nimi dobrý vzťah, keď ho potrebovali, bol vždy poruke, chodieval na rodinné stretnutia, mal veľmi dobrý vzťah k ich staršiemu synovi a dcére, aj k synovcom, pomáhal celej rodine. V starobe by im bol nápomocný, vedel by sa o nich postarať. Jeho smrťou stratili oporu v starobe. Uvedené skutočnosti potvrdila aj svedkyňa Mgr. D. S. – sestra Ž. T. Podľa názoru odvolacieho súdu tragická smrť ich syna pri konflikte, ktorý zavinil obžalovaný, zásadným spôsobom do ich života zasiahla a nenávratne popretáhala doterajšie silné citové väzby, v dôsledku čoho poškodení stratili možnosť realizovať a ďalej rozvíjať rodinný život so svojim synom a sú o vzťah k dieťaťu, ako najbližšiemu rodinnému príslušníkovi ochudobnení. Zároveň utrpeli citovú ujmu spočívajúcu v nepríjemných pocitoch úzkosti, smútku, zúfalstva, šoku zo smrti svojho dieťaťa. Podľa názoru odvolacieho súdu žiadna forma morálneho zadostučinenia podľa § 13 ods. 1 OZ by v danom prípade nepostačovala k tomu, aby bola primerane vyvážená a zmiernená vzniknutá nemajetková ujma na strane obidvoch poškodených, ktorých právo na ochranu osobnosti bolo porušené takto zisteným zásahom s neodstrániteľnými následkami. Na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel odvolací súd k záveru, že na rozhodnutie o náhrade nemajetkovej ujmy netreba vykonávať ďalšie dokazovanie.

Krajský súd pri určení peňažnej náhrady prihliadol na nenapraviteľný smrteľný následok vzniknutý v dôsledku protiprávneho konania obžalovaného, ako aj na dôsledky, ktoré smrť syna vyvolala u samotných poškodených. V tejto súvislosti treba uviesť, že účelom finančného zadostučinenia nie je kompenzovať poškodeným stratu syna. Účelom finančného zadostučinenia je do istej miery kompenzovať emocionálne útrapy poškodených smrťou syna vyvolané. Preto krajský súd na tento účel považoval sumu 10 000 Eur za primeranú. Odvolací súd tak rozhodol v úmysle hľadať a nájsť spravodlivosť pre tých, ktorým ostali už len spomienky na svojho syna. Treba tiež pripomenúť, že rozhodnutie o výške náhrady nemajetkovej ujmy nie je ani len pokusom finančne ohodnotiť ľudský život. Pri úvahách o výške náhrady nemajetkovej ujmy odvolací súd nemohol neprihliadať na to, že je viazaný výškou uplatneného nároku a preto nemohol poškodeným priznať viac, ako si uplatnili.

Odvolačný súd neurčil lehotu na plnenie (tzv. paričnú lehotu) podľa § 161 OSP vzhľadom na druh a výmeru trestu, ktorý bol obžalovanému uložený, ako aj s odkazom na § 408 ods. 1 písm. b) TP, pretože obžalovanému bol ihneď nariadený výkon trestu odňatia slobody. V takomto prípade otázka lehoty na plnenie sa bude odvíjať od okamihu výzvy oprávnených (poškodených) zaslanej obžalovanému.

S *Krajský súd z uvedených dôvodov napadnutý výrok o náhrade nemajetkovej ujmy zrušil a sám vo veci rozhodol tak, že podľa § 287 ods. 1 TP poškodenej Ž. T. priznal náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10 000 eur a poškodenému M. T. priznal náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10 000 Eur, ktorú si každý z poškodených v trestnom konaní riadne a včas uplatnil.*

Poznámka:

Napriek tomu, že ustanovenie § 287 ods. 1 TP je účinné od 1. januára 2006, aplikácia tohto ustanovenia je v súdnej praxi veľmi zriedkavá, hoci už v komentári k Trestnému poriadku k tomuto ustanoveniu bol poskytnutý výklad, že „... pojem morálna škoda vo vzťahu ku škodlivému následku spôsobenému úmyselným násilným (konaním) trestným činom podľa osobitného zákona treba v prípade smrti, znásilnenia alebo sexuálneho násillia vykladať v súlade s výkladom pojmu „nemajetková ujma“ v občianskom súdnom konaní“.

Odporúčam všimnúť si slovnú väzbu – treba v prípade „smrti“. Teda nie len v prípade „úmyselného usmrtenia“ alebo v prípade „vraždy“. Chceme veriť, že toto v istom zmysle „prelomové“ rozhodnutie krajského súdu výrazne prispeje k pozitívnej zmene aplikačnej praxe, pokiaľ ide o postup a rozhodovania v adhéznom konaní.

SPRÁVNE PRÁVO

31.

Zaistenie cudzinca

čl. 3 a 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

§ 3 ods. 2, 8, § 22 ods. 1 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

§ 88 ods. 1 písm. d) zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

§ 244 ods. 1, § 250l ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku

Ak je v dobe rozhodovania správneho orgánu o zaistení cudzinca zrejmé, že ide o cudzinca, ktorý na územie Slovenskej republiky vstúpil v úmysle požia-

dať o azyl, a je teda nepravdepodobné, že účel zaistenia, v danom prípade vrátenie na základe readmisnej dohody, bude realizovateľné práve pre prekážku azylového konania, ktoré právoplatne neskončilo, nebude možné zbavenie, či obmedzenie osobnej slobody, považovať za súladné s ústavným poriadkom Slovenskej republiky, s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky v oblasti ochrany základných práv a podľa súčasného právneho stavu ani s ustanoveniami návratovej smernice.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. I Sza 5/2013 – upravený pre publikačné účely.

Skutkový stav:

S *Krajský súd v K. rozsudkom uvedeným vo výroku potvrdil rozhodnutie z 19. februára 2013, ktorým odporca podľa § 88 ods. 1 písm. d) zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“) zaistil navrhovateľa na účel jeho vrátenia v zmysle Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Ukrajinou o readmisii osôb (ďalej aj „readmisná dohoda“), a umiestnil ho do Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce, na čas nevyhnutne potrebný, najviac však do 28. júna 2013.*

Krajský súd v K. v dôvodoch rozhodnutia uviedol, že po preskúmaní napadnutého rozhodnutia a po dokazovaní výsluchom poverených zástupcov navrhovateľa a odporcu dospel k záveru, že opravný prostriedok navrhovateľa nie je dôvodný v rozsahu odvolacích dôvodov a preto rozhodnutie odporcu ako zákonné potvrdil. V plnom rozsahu sa stotožnil s postupom a závermi odporcu.

V odôvodnení rozsudku krajský súd ďalej uviedol, že odporca rozhodol správne a zákonne so zreteľom na konanie navrhovateľa, ktorý bol zadržaný na území SR bez dokladov, poškodil si papilárne línie prstov pre znemožnenie jeho identifikácie, vrátením na Ukrajinu mu nehrozí neľudské zaobchádzanie, mučenie, či podobné konanie, trvanie zaistenia je primerané.

Kontroverzná je preto odvolacia námietka, že odporca neoznačil dôkazy, na základe ktorých dospel k záveru, že navrhovateľ predstavuje hrozbu pre bezpečnosť štátu, keď odvolateľ sám cituje odporcom uvádzané dôvody tohto záveru – spornú identitu navrhovateľa, ktorý nedisponuje žiadnymi dokladmi a poškodením papilárnych línií znemožnil zistiť jeho totožnosť v informačných systémoch.

V súvislosti s posudzovaním prejavenej vôle navrhovateľa o poskytnutie medzinárodnej ochrany, krajský súd prihliadol na dôvody odporcu, uvedené v napadnutom rozhodnutí v súvislosti s § 3 ods. 2 a § 3 ods. 8 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o azyle“). V odôvodnení napadnutého rozhodnutia odporca uviedol, že navrhovateľ pri spisovaní zápisnice podľa § 22 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej aj „správny poriadok“) prejavil vôľu o udele-

nie azylu na území SR, no OHK PZ Ulič nie je v zmysle § 3 ods. 2 zákona o azyle príslušné na prijatie takehoto vyhlásenia a preto bol navrhovateľ poučený o skutočnosti, že na prijatie jeho vyhlásenia o azyle je príslušný ÚPZC Sečovce.

Poukazujúc na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR 10 Sza 7/2012 z 26. júla 2012 a 8 Sza 52/2008 uviedol, že zaistenie navrhovateľa sa uskutočnilo pred tým, než v príslušnom útvare požiadal o azyl. Krajský súd teda vychádzal zo skutkového stavu v čase vydania napadnutého rozhodnutia.

Za nedôvodnú považoval krajský súd aj odvolaciu námietku ohľadom neodôvodnenia dĺžky stanovenej doby zaistenia, resp. neprípustným odôvodnením tejto doby štatistickými údajmi a neodôvodnením reálnosti vrátenia navrhovateľa na územie Ukrajiny, kde azylový systém zostáva nefunkčný napriek snahám z minulých rokov.

Krajský súd poukázal na to, že odporca vo svojom rozhodnutí dĺžku zaistenia odôvodnil tým, že v rozhodnutí určil primeranú lehotu zaistenia, a to 4 mesiace, pričom ak v priebehu tejto lehoty migračný úrad (ďalej aj „MÚ“) rozhodne o udelení azylu na území SR, odporca zruší rozhodnutie o zaistení, ak MÚ zamietne žiadosť o udelenie azylu navrhovateľovi, odporca vráti navrhovateľa v zmysle readmisnej dohody na územie Ukrajiny, čím odporca považoval naplnený účel zaistenia, ktorý odporca bude sledovať až do meritórneho rozhodnutia v konaní o azyl.

S Navrhovateľ podal proti uvedenému rozsudku Krajského súdu v K. v zákonnej lehote odvolanie s odôvodnením, ktoré sa v podstate zhodovalo s dôvodmi uvedenými v návrhu – opravnom prostriedku proti napadnutému rozhodnutiu o zaistení. Uviedol, že rozhodnutia odporcu je nezákonné, neúčelné a neefektívne z nižšie uvedených dôvodov, ktorými sú individuálne vybavovanie žiadostí o azyl a jej podaním znemožnenie readmisie na Ukrajinu.

Poukázal na ustanovenie § 22 ods. 1 zákona o azyle podľa ktorého žiadateľ o azyl je osoba oprávnená zotrvať počas procedúry o udelení, či neudelení azylu na území SR. Ďalej poukázal na čl. 31 Dohovoru o postavení utečencov (z roku 1951) ako aj rozsudok Nejvyššího správného soudu ČR č. k. 1As 12/2009-61 často citovaný aj Ústavným súdom SR v jeho rozhodnutiach, v ktorom Nejvyšší správny súd vyslovil, že: „*pokud v prípade žalobce správni vyhoštění nepřipadalo v úvahu, ať již z duvodu § 119 a ods. 1 zákona o pobyte cizincu a čl. 31 Úmluvy o právním postavení uprchléku (zákaz vyhoštění z duvodu legálního vstupu na území za účelem žádosti o azyl) a nebo pro duvod znemožňující vycestování do země puvodu, požádalo zákonem aprobovaného smyslu i zajištění stěžovatele*“.

Navrhovateľ vyjadril presvedčenie, že zaistenia cudzinca nie je síce v rozpore s Paktom, avšak v súlade s právnym názorom a rozhodovacou činnosťou Výboru musí spĺňať podmienku nevyhnutnosti, čo nebolo v prípade navrhovateľa splnené.

Podľa navrhovateľa v predmetnej veci boli splnené podmienky pre aplikáciu tzv. nepenalizačného princípu utečencov v súlade s čl. 31 Dohovoru a záver odporcu ako aj súdu o tom, že navrhovateľ nepožiadaval bezprostredne po prekročení hranice o azyl, ani svoju žiadosť riadne neodôvodnil, sú v rozpore s vykonaným dokazovaním.

Navrhovateľ napokon namietal, že z obsahu administratívneho spisu odporcu nevyplývalo, že by v súvislosti s krajinou pôvodu navrhovateľa, resp. inou treťou krajinou, na územie ktorej má byť vrátený, t.j. Ukrajinou, skúmal prekážky vyhostenia, resp. vrátenia, čím podľa navrhovateľa nedostatočne zistil skutkový stav veci. Podľa navrhovateľa ani nepriame vrátenie cudzinca do „prostrednej krajiny“, odkiaľ môže byť osoba vrátená do pôvodnej krajiny, nezbavuje vyhostujúci štát povinnosť uistiť sa, že v dôsledku rozhodnutia o vyhostení osoba nebude vystavená zaobchádzaniu nezlučiteľným s čl. 3 Dohovoru (*T. I. vs UK, rozhodnutie zo 7. marca 200, salah Shekh vs. Holandsko, rozsudok z 11. januára 2007, Abdolhkhani a Karimnia vs. Turecko, rozsudok z 22. septembra 2009*).

Podľa navrhovateľa v predmetnom prípade existujú závažné a preukázateľné dôvody domnievať sa, že navrhovateľ bude v prípade vrátenia na Ukrajinu čeliť reálnemu riziku, že bude podrobený zaobchádzaniu, ktoré je v rozpore s čl. 3 Dohovoru. Na podporu tohto tvrdenia navrhovateľ predložil pred krajským súdom správu Európskej rady pre utečencov a emigrantov, ktorá preukazuje, že hoci maximálna doba zaistenia je v zmysle zákona 12 mesiacov, sú zaznamenané prípady migrantov, ktorí boli opätovne zaistení po ich prepustení a znova zaistení na maximálnu dobu. Podmienky v týchto detenčných zariadeniach sa od roku 2009 zlepšili, ale sú zaznamenané prípady vydierania a zlého zaobchádzania zahrňujúce bitie a elektrické šoky.

Navrhovateľ poukázal na správu Ukrajinský azylový systém – UNHCR, ktorá vyjadrila znepokojenie nad tým, že ukrajinský azylový systém zostáva nefunkčný napriek snahám z minulých rokov.

Navrhovateľ vyjadril presvedčenie, že záver krajského súdu o tom, že odporca v konaní dostatočne zistil skutkový stav veci a následne správne právne posúdil, na základe uvedených dôvodov neobstojí. Navrhol preto napadnutý rozsudok zmeniť tak, že rozhodnutie odporcu navrhol zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Odporca sa k odvolaniu navrhovateľa písomne nevyjadril.

Odporca rozhodnutím z 19. marca 2013 v zmysle § 88 ods. 1 písm. d) zákona o pobyte cudzincov zaistil navrhovateľa 19. marca 2013 v čase od 18:10 hod. na účel jeho vrátenia v zmysle Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Ukrajinou o readmisii osôb, nakoľko neoprávnené prekročil štátnu hranicu z územia Ukrajiny na územie SR a zároveň podľa § 88 ods. 5 zákona o pobyte cudzincov ho umiestnil do Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce (ďalej len „ÚPZC“) na čas nevyhnutne potrebný, najviac však do 28. júna 2013.

V predmetnom rozhodnutí odporca prihliadol na to, že 18. februára 2013 v čase o 23:05 hod. bol navrhovateľ kontrolovaný hliadkou OHK PZ Ulič, nemal pri sebe

žiadne doklady totožnosti a preto bol predvedený na OHK PZ Ulič na zistenie totožnosti. Odporca vo svojom rozhodnutí uviedol, že účastník konania neoprávnené prekročil štátnu hranicu z územia Ukrajiny do SR mimo hraničného priechodu. Svojím konaním porušil ustanovenie článku 4 ods. 1 a článok 5 písm. a), b) Nariadenia Rady ES č. 562/2006, ktorým sa ustanovuje Kódex spoločenstva o pravidlách pohybu osôb cez hranice, čím sa dopustil priestupku podľa § 116 ods. 1 písm. a) a § 118 ods. 1 písm. a) zákona o pobyte cudzincov.

Odporca skúmal a zistil, že navrhovateľ nemá na území SR žiadne rodinné väzby. Ďalej skúmal ekonomickú situáciu navrhovateľa a zistil, že nemá finančné prostriedky, resp. len 190 €, nemá na území SR rezervované ubytovanie alebo zabezpečené zamestnanie a z toho dôvodu mu policajný útvar neuložil povinnosť v zmysle § 89 zákona o pobyte cudzincov, pretože nemá na území SR žiadne väzby, nielen rodinné, neovláda slovenský jazyk a nemá dostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie ubytovania.

Odporca poukázal na povinnosť každého štátneho príslušníka tretej krajiny zdržiavať sa na území SR s platným cestovným dokladom alebo dokladom oprávňujúcim zdržiavať sa na území SR, mať platné vízum a dostatočné prostriedky na živobytie v zmysle Kódexu schengenských hraníc.

Odporca uviedol, že správny orgán po rozhodnutí o zaistení účastníka konania nedisponuje inou zákonnou možnosťou ako navrhovateľa umiestniť v ÚPZC. Vychádzajúc z doterajšej praxe správny orgán prihliadal aj na skutočnosť, že štátni príslušníci tretích krajín často krát účelovo prejavujú úmysel požiadať o azyl a ak policajný útvar nerozhodne o ich zaistení v ÚPZC, tak títo iba vo výnimočných prípadoch absolvujú kompletnú azylovú procedúru a svojvoľne opúšťajú pobytové tábory, pričom ich ďalší pobyt na území členských štátov nie je možné monitorovať. Po svojvoľnom opustení pobytového tábora je im následne v zmysle zákona o azyle zastavené azylové konanie, následkom čoho sa neoprávnené zdržiavajú v štátoch EÚ, kde často čelia dlhodobej nadmernej psychickej záťaži, majú obmedzený prístup k základným sociálnym, či iným právam a s nelegálnou migráciou sa spájajú aj ďalšie negatívne fenomény ako je kriminalita. Podľa oficiálnych štatistík Migračného úradu z 29 žiadateľov z Eritrei v roku 2012 svojvoľne opustilo pobytový tábor 23 osôb.

Vo svojom rozhodnutí sa odporca zaoberal otázkou, či je zaistenie navrhovateľa nevyhnutné a či zodpovedá cieľom záverov Výkonného výboru UNHCR (Ex Com). Dospel k záveru, že zaistenie je nevyhnutné, nakoľko totožnosť účastníka je nejasná a nemožno ju náležite overiť jedným z dôvodov absencie cestovných dokladov, ako aj z dôvodov úmyselného poškodenia papilárnych línií, ktorého cieľom je znemožnenie identifikácie osoby v informačných systémoch PZ a uplatnenia Dublinského dohovoru. Z uvedených dôvodov odporca predpokladal, že navrhovateľ predstavuje riziko pre verejný poriadok alebo národnú bezpečnosť.

Na základe zhodnotenia dôkazov a výpovede navrhovateľa dospel k záveru, že navrhovateľ sa pred neopráv-

neným prekročením štátnej hranice do SR zdržiaval na Ukrajine, čo je potvrdené aj spoločným šetrením narušenia štátnej hranice Štátnou pohraničnou službou Ukrajiny. Vo svojom rozhodnutí odporca dospel k záveru, že vrátením navrhovateľa na územie Ukrajiny podľa Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Ukrajinou o readmisii osôb, mu nehrozí mučenie, kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest ako ani jeho život nie je ohrozený ani z dôvodu rasy, národnosti, náboženstva, prípadne príslušnosti k určitej sociálnej skupine. Správny orgán vychádzal aj z toho, že Ukrajina ratifikovaním readmisnej dohody sa zaviazala uznávať nevyhnutnosť dodržiavania ľudských práv a slobôd v zmysle ním uvedených dohovorov, a to Všeobecnej deklarácie ľudských práv z 10. decembra 1948, Európskeho Dohovoru zo 4. novembra 1950 o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Dohovoru o postavení utečencov z 28. júla 1951, Protokolu o postavení utečencov z 31. januára 1967, Medzinárodného dohovoru OSN o občianskych a politických právach z 19. decembra 1966 a medzinárodných právnych nástrojov vydávania osôb. Uviedol tiež, že zaistenie navrhovateľa pre účely jeho vrátenia na Ukrajinu v zmysle readmisnej dohody je zákonným pozbavením slobody osoby, proti ktorej prebieha konanie o vrátení podľa tejto dohody. Za základ pre začiatok konania o reálnom vyhostení navrhovateľa z územia SR považoval odporca pracovné stretnutie pomocníkov hraničných splnomocnencov Ukrajiny a Slovenskej republiky, ktoré sa uskutočnilo 19. februára 2013 v čase od 11:00 hod. do 12:30 hod. pri HZ 138, s poukazom na zápisnicu zo stretnutia č. p. PPZ-HCP-SO15-62/2013, v ktorej je jasne uvedené, že strany potvrdili nedovolené prekročenie štátnej hranice z Ukrajiny do SR a ukrajinská strana potvrdila, že navrhovateľa prijme na svoje územie, čo je logickým predpokladom, že účel, ako aj účelnosť zaistenia budú naplnené, pričom poukázal na čl. 3 ods. 1 a čl. 7 readmisnej dohody.

Odporca v rozhodnutí ďalej uviedol, že pred vydaním rozhodnutia o zaistení bola navrhovateľovi daná možnosť vyjadriť sa k jeho podkladu, k spôsobu jeho zistenia, prípadne navrhnúť jeho doplnenie. Navrhovateľ uviedol, že z Eritrei vycestoval v marci 2011 do Sudánu, kde bol do konca januára 2013. 1. februára 2013 cestoval letecky do Moskvy, kde strávil 12-13 dní a odtiaľ cestoval so skupinou autom na Ukrajinu, prevádzkač im ukázal smer, ktorým išli asi 5 hodín a následne boli zadržaní políciou. Podľa jeho vyjadrenia jeho cieľovou krajinou bola SR, kde si chcel nájsť prácu a študovať, zároveň však prejavil vôľu o udelenie azylu na území SR a na základe toho mal správny orgán za to, že zaistenie účastníka konania je účelné a odôvodnené.

Odporca k tomu uviedol, že navrhovateľ pri spisovaní zápisnice požiadal o udelenie azylu na území SR, ale OHK PZ Ulič podľa § 3 ods. 2 zákona o azyle nie je príslušný na prijatie takéhoto vyhlásenia a navrhovateľ bol poučený, že príslušným orgánom je ÚPZC Sečovce. Odporca poukázal na znenie § 3 ods. 8 zákona o azyle i na výrok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 8Sža/52/2008, v zmysle ktorého žiadosť o udelenie azylu nezakladá dôvod pre zrušenie rozhodnutia o zaistení. Dospel

k záveru, že hoci navrhovateľ požiadal o azyl, účel jeho zaistenia stále trvá a v zmysle § 88 ods. 3 zákona o pobyte cudzincov podanie žiadosti o udelenie azylu nie je dôvodom na prepustenie zaisteného štátneho príslušníka tretej krajiny. Odporca sa vo svojom rozhodnutí zaoberal aj článkom 5 ods. 1 písm. f) Dohovoru, ako aj článkom 18 Charty základných práv, ako aj článkom 14 Všeobecnej deklarácie o ľudských právach. V súvislosti s článkom 31 Dohovoru o postavení utečencov z roku 1951 správny orgán konštatoval, že navrhovateľ po neoprávnenom prekročení štátnej hranice z územia Ukrajiny SR neuviedol žiadne skutočnosti, ktoré by nasvedčovali tomu, že na území Ukrajiny by boli jeho život alebo sloboda ohrozené a taktiež sa bez meškania neprihlásil na úradoch a neodôvodnil svoj nezákonný vstup, pričom Ukrajinu možno vo všeobecnosti považovať za bezpečnú krajinu. Odporca poukázal tiež na dokument Výboru pre ľudské práva, v zmysle ktorého napríklad pravdepodobnosť úteku alebo nedostatok spolupráce môžu zaistenie osoby na určitú dobu ospravedlniť. Sama skutočnosť, že cudzinec nemá povolenie k vstupu na územie, predstavuje dostatočné zdôvodnenie pre počiatočné zbavenie slobody a zaistenie takej osoby na určitú dobu, ktorá je nevyhnutná. Nič na tom nemení ani skutočnosť, že dotyčná osoba je žiadateľom o azyl, pretože zaistenie cudzinca, žiadajúceho o azyl, nie je v rozpore s Paktom o občianskych a politických právach (*Větrovský, J. Princíp proporcionality a jeho aplikácie na prípady zajištění cizinců. Výborom pro lidská práva a evropským soudem pro lidská práva, Jílek, D., Pořízek, P.: Společný Evropský azylový systém: Zásahy do osobní svobody.*). Odporca po zhodnotení uvedených skutočností dospel k záveru, že niet pochybností o tom, že osoby nespolupracovali, nakoľko si úmyselne poškodili končeky prstov, aby nebola možná ich identifikácia (týka sa to teda aj navrhovateľa).

Odporca napokon vo svojom rozhodnutí, s odkazom na ustanovenie § 88 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov, konštatoval, že lehota zaistenia začína plynúť dňom vykonateľnosti rozhodnutia o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny, pričom ak účastník konania požiada o azyl pred príslušným orgánom, môže byť zaistený najviac na dobu 6 mesiacov a túto lehotu následne nemožno ďalej predĺžiť. Správny orgán sa pritom riadil informáciami o dĺžke azylového konania od migračného úradu, v zmysle ktorých azylové konanie spravidla trvá 4 – 6 mesiacov a počas tejto doby bude správny orgán postupovať v súlade s § 90 ods. 1 písm. d) zákona o pobyte cudzincov.

Včas podaným opravným prostriedkom sa navrhovateľ prostredníctvom splnomocnenca – Centra právnej pomoci, kancelária Košice, domáhal zrušenia rozhodnutia odporcu o zaistení a vrátenia veci odporcovi na ďalšie konanie. Neuplatnil si právo na náhradu trov konania.

V opravnom prostriedku uviedol viaceré odvolacie dôvody. Rozhodnutie odporcu považoval za nesprávne, pretože odporca vec nesprávne právne posúdil v rozpore s § 32 ods. 1, § 46 a § 47 ods. 3 správneho poriadku, článkom 5 ods. 1 písm. f) Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, článkom 31 Dohovoru o právnom postavení utečen-

cov z roku 1951 a článkom 16 Preambuly Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES (tzv. Návratová smernica). Splnomocnenec navrhovateľa v súvislosti s tým poukázal na rozsudok NS SR sp. zn. 9 Sža 23/2010, Nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 264/09-81 z 19. októbra 2010 a namietal, že odporca sa nezaoberal účelnosťou a efektívnosťou zaistenia navrhovateľa vzhľadom k nemožnosti výkonu readmisie navrhovateľa z dôvodu právnych prekážok, ktoré nastali už v priebehu konania o zaistení, keď navrhovateľ prejavil vôľu o poskytnutie medzinárodnej ochrany a preto z právneho hľadiska nie je prípustné realizovanie jeho návratu na územie Ukrajiny a jeho zaistenie je preto neúčelné a neefektívne.

Navrhovateľ ďalej poukázal na Závety Výkonného výboru EX COM UNHCR zo septembra 2012, na ktoré sa odvoláva odporca v napadnutom rozhodnutí a ktorý sa zaoberal možnosťami využitia alternatívneho opatrenia v zmysle § 89 zákona o pobyte cudzincov, no v jeho rozhodnutí absentuje právna úvaha ohľadom alternatív zaistenia v podobe špecializovaného ubytovacieho zariadenia Migračného úradu pre žiadateľov o azyl. Odporca vo svojom rozhodnutí prijal záver, že navrhovateľ predstavuje hrozbu pre bezpečnosť štátu, no neoznačil dôkazy, na základe ktorých dospel k takýmto zisteniam, hoci pritom tvrdí, že je sporná navrhovateľova identita, keďže navrhovateľ nedisponuje žiadnymi dokladmi a nie je možné zistiť jeho totožnosť prostredníctvom informačných systémov.

Navrhovateľ v ďalšom namietal nesprávne právne posúdenie podľa § 3 ods. 2 a § 3 ods. 8 zákona o azyloch. Navrhovateľ požiadal o udelenie azylu na nepríslušnom policajnom útvere po vstupe na územie SR v priebehu konania o zaistení (pred zaistením) a odporca mal postupovať v zmysle zákona o azyloch tak, že mal navrhovateľa poučiť o tom, že na prijatie jeho vyhlásenia je príslušný policajný útvar, zriadený pri azylovom zariadení a vydať mu doklad na prepravu, respektíve z dôvodov uvedených v zákone o azyloch ho dopraviť na príslušný policajný útvar. Nepríslušný policajný útvar nemá v zmysle zákona o azyloch povinnosť zaistiť cudzinca, ktorý podal vyhlásenie na nepríslušnom útvere. Odporca neuviedol právnu úvahu v napadnutom rozhodnutí o tom, prečo nezvolil zákonnú možnosť poučiť navrhovateľa o útvere príslušnom na prijatie jeho vyhlásenia, ale naopak pristúpil k obmedzeniu jeho osobnej slobody. Odporca v napadnutom rozhodnutí sa nevyšporiadal ani s ustanovením § 22 ods. 1 zákona o azyloch, podľa ktorého je žiadateľ počas konania o udelenie azylu oprávnený zdržiavať sa na území SR, ak tento zákon alebo osobitný predpis neustanovujú inak a nevyšporiadal sa s článkom 7 Smernice Rady 2003/9/ES, v ktorom sa ustanovujú minimálne normy pre prijímanie žiadateľov o azyl. Nelegálnym prekročením štátnej hranice navrhovateľ realizoval svoje základné právo vyhľadávať azyl. Na dôvažok odporca nemôže vopred prejudikovať dĺžku konania o azyloch navrhovateľa, navyše s prihliadnutím na tú skutočnosť, že rozhodnutia v azylovom konaní môžu mať pre účely readmisie rôzne právne účinky (napr. odkladný účinok) a preto obmedzenie osobnej slobody navrhovateľa sa

považuje za neprimerané a neúčelné. Napadnuté rozhodnutie nespĺňa požiadavku jeho náležitého odôvodnenia a je v rozpore s právnymi predpismi vnútroštátneho, ako aj medzinárodného práva. Splnomocnenec navrhovateľa v tomto smere poukázal na právny názor Najvyššieho súdu SR v rozsudku tohto súdu sp. zn. 10 Sza 7/2012 z 26. júla 2012 v súvislosti s § 20 Správneho poriadku.

Navrhovateľ vytýkal odporcovi porušenie povinností individuálneho posudzovania konkrétnych okolností daného prípadu správnym orgánom, ktorý vo svojom rozhodnutí vychádzal zo štatistických údajov, ktoré nie sú zákonným, ani prípustným dôkazným prostriedkom, bez uvedenia konkrétneho zdroja, s neprípustným poukazovaním na všeobecné negatívne fenomény spojené s nelegálnou migráciou.

Napokon namietal, že odporca nedostatočne odôvodnil reálnosť vrátenia navrhovateľa na územie Ukrajiny poukazom iba na azylové konanie bez skúmania prekážok vyhostenia navrhovateľa na Ukrajinu. V súvislosti s tým poukázal na to, že navrhovateľ v prípade vrátenia na Ukrajinu bude čeliť reálnemu riziku zaobchádzania v rozpore s článkom 3 Dohovoru. Citoval pritom viaceré správy v súvislosti s ukrajinským azylovým systémom, a to Európskej rady pre utečencov a emigrantov, správu od Amnesty International z 31. januára 2012 a UNHCR, v zmysle ktorých ukrajinský azylový systém zostáva nefunkčný napriek snahám z minulých rokov. Navrhol preto zrušiť napadnuté rozhodnutie odporcu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Z odôvodnenia:

Predmetom odvolacieho konania bol rozsudok krajského súdu, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie odporcu o zaistení navrhovateľa podľa § 88 ods. 1 písm. d) zákona č. 404/2011.

S *Najvyšší súd SR ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 OSP) preskúmal napadnuté rozhodnutie krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a jednomyselne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z.) dospel k záveru, že rozhodnutie krajského súdu treba zmeniť. Rozhodol bez nariadenia odvolacieho pojednávania podľa ustanovenia § 250ja ods. 2 OSP s tým, že deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho súdu SR www.nsud.sk. Rozsudok bol verejne vyhlásený 3. mája 2013 (§ 156 ods. 1 a ods. 3 OSP).*

S *Navrhovateľ v odvolaní brojil proti názoru krajského súdu, že rozhodnutie odporcu bolo potrebné potvrdiť, pretože odporca v konaní dostatočne zistil skutkový stav veci a následne správne právne posúdil.*

Navrhovateľ rozhodnutie odporcu považuje za nezákonné, neúčelné a neefektívne najmä s odkazom na to, že podaním žiadosti o azyl dochádza k znemožneniu readmisie na Ukrajinu. Svoje závery o tom, že ako žiadateľ o azyl sa na území SR zdržiava oprávnenne odvodzuje z § 22 ods. 1 zákona o azyle ako aj z čl. 31 Dohovoru o postavení utečencov (z roku 1951). Na podporu svojho názoru predkladá rozsudok Nejvyššího správneho soudu ČR č. k. 1As 12/2009-61.

► Podľa ustanovenia § 88 ods. 1 písm. d) zákona o pobyte cudzincov policajt je oprávnený zaistiť štátneho príslušníka tretej krajiny na účel jeho vrátenia podľa medzinárodnej zmluvy, ak neoprávnenne vstúpil na územie SR alebo sa neoprávnenne zdržiava na území SR.

Štátny príslušník tretej krajiny môže byť zaistený na čas nevyhnutne potrebný, najviac však na šesť mesiacov (prvá veta ustanovenia § 88 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov). Policajný útvar môže rozhodnúť o predĺžení lehoty zaistenia najviac o 12 mesiacov, ak možno predpokladať, že napriek vykonaným úkonom, potrebným na výkon jeho administratívneho vyhostenia, sa tento výkon predĺži z dôvodu, že štátny príslušník tretej krajiny dostatočne nespoupracuje alebo z dôvodu, že mu zastupiteľský úrad nevydal náhradný cestovný doklad v lehote podľa prvej vety; to neplatí, ak ide o žiadateľa o azyl, rodinu s deťmi alebo zraniteľnú osobu. Lehota zaistenia začína plynúť dňom vykonateľnosti rozhodnutia o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny (§ 62 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov).

Policajný útvar bezodkladne vydá štátnemu príslušníkovi tretej krajiny rozhodnutie o zaistení a umiestni štátneho príslušníka tretej krajiny v zariadení. Ak totožnosť zaisteného štátneho príslušníka tretej krajiny nemožno bezodkladne zistiť, policajný útvar k rozhodnutiu o jeho zaistení pripojí také dôkazy, aby táto osoba nemohla byť zamenená s inou osobou (§ 88 ods. 5 zákona o pobyte cudzincov).

Pri posúdení spornej právnej otázky, či bolo možné zaistiť navrhovateľa (v danom žiadateľa o azyl) podľa § 88 ods. 1 písm. d) zákona o pobyte cudzincov na účel jeho vrátenia v zmysle readmisnej dohody medzi Európskym spoločenstvom a Ukrajinou o readmisii osôb, bolo rozhodujúce posúdiť či vstup navrhovateľa na územie SR bez oprávnenia alebo jeho zdržiavanie sa na území SR v úmysle požiadať SR o azyl, môže byť bez ďalšieho dôvodom zaistenia podľa § 88 ods. písm. d) zákona o pobyte cudzincov.

Najvyšší súd vychádzal z toho, že zaistenie cudzinca znamená obmedzenie alebo dokonca v závislosti na povahe, dĺžke, dôsledkoch a spôsobe zaistenia zbavenie jeho slobody. Ide teda o veľmi citelný zásah do jedného z najvýznamnejších práv jednotlivca. Takýto zásah môže byť prípustný len za prísne vymedzených podmienok definovaných nielen zákonom o pobyte cudzincov alebo predovšetkým ústavným poriadkom SR. Podľa čl. 8 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd je osobná sloboda zaručená. Podľa čl. 8 ods. 2 Listiny nesmie byť nikto zbavený svojej slobody inak než z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Zo všetkých zmienovaných právnych dokumentov podľa najvyššieho súdu vyplýva zákaz svojvoľného zbavenia či obmedzenia osobnej slobody.

Akékoľvek zaistenie musí trvať čo najkratšiu dobu a iba dotedy pokiaľ sú s náležitou starostlivosťou učinené úkony smerujúce k vyhosteniu (vráteniu). Pokiaľ sa ukáže, že reálny predpoklad pre vyhostenie alebo vrátenie prestal z právnych alebo iných dôvodov existovať alebo prestali existovať podmienky uvedené v ods.

I, stráca zaistenie odôvodnenie a dotyčná osoba musí byť bezodkladne prepustená (čl. 15 ods. 4 smernice 2008/115/ES).

Podľa Súdneho dvora EÚ návratová smernica zavádza presný postup, ktorý majú členské štáty použiť pri navrátení neoprávnene pobývajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín a stanovuje poradie jednotlivých po sebe idúcich fáz, ktoré tento postup zahŕňa.

Odvolačný súd preto upozorňuje na nutnosť eurokonformného výkladu zákona o pobyte cudzincov práve s ohľadom na existenciu návratovej smernice a povinnosti implementácie jej obsahu do vnútroštátnych právnych noriem. A práve za použitia takéhoto výkladu, na rozdiel od názoru krajského súdu, dospel odvolací súd k záveru, že odporca predmetnú vec nesprávne právne posúdil.

► Podľa Najvyššieho súdu SR možno dospieť k záveru, že ak je v dobe rozhodovania správneho orgánu o zaistení cudzinca zrejmé, že ide o cudzinca, ktorý na území SR vstúpil v úmysle požiadať o azyl, a je teda nepravdepodobné, že účel zaistenia, v danom prípade vrátenie na základe readmisnej dohody, bude realizovateľné práve pre prekážku azylového konania, ktoré právoplatne neskončilo, nebude možné zbavenie či obmedzenie osobnej slobody považovať za súladné s ústavným poriadkom SR, s medzinárodnými záväzkami SR v oblasti ochrany základných práv a podľa súčasného právneho stavu ani s ustanoveniami návratovej smernice.

Podľa Smernice Európskeho parlamentu Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (podľa jej preambuly), v súlade so smernicou Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca, by sa štátny príslušník tretej krajiny, ktorý požiadal o azyl v členskom štáte, nemal považovať za neoprávnene sa zdržiavajúceho na území tohto členského štátu, pokiaľ nenadobudlo účinnosť rozhodnutie o neudelení azylu alebo rozhodnutie, ktorým sa ukončilo jeho právo na pobyt ako žiadateľa o azyl.

V danom prípade, odporca zaistil navrhovateľa podľa § 88 ods. 1 písm. d) zákona o pobyte cudzincov, na účel jeho vrátenia v zmysle Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Ukrajinou o readmisii osôb, keďže neoprávnene prekročil štátnu hranicu z územia Ukrajiny na územie SR a neoprávnene sa na území SR zdržiaval.

Z obsahu administratívneho spisu však vyplýva, že navrhovateľ pred samotným vydaním rozhodnutia pri spisovaní zápisnice o podaní vysvetlenia prejavil vôľu o udelenie azylu na území SR. Odporca sa síce reálnou uskutočniteľnosťou vrátenia navrhovateľa na Ukrajinu podľa príslušnej readmisnej dohody zaoberal, opomenul však posúdiť podstatnú otázku, a to či cudzinca, ktorý prejavil vôľu požiadať o azyl, možno považovať za cudzinca, ktorý neoprávnene prekročil hranice, a či sa takýto cudzinec neoprávnene zdržiava na území SR.

Podľa názoru Najvyššieho súdu SR teda možno uzavrieť, že správny orgán má povinnosť sa zaoberať v konaní o zaistení cudzinca nielen otázkou legálnosti vstupu a pobytu na území SR z pohľadu postavenia cudzinca, ktorý je žiadateľom o azyl najmä v kontexte Dohovoru o postavení utečencov, Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, návratovej smernice, ale aj zákona o azyly, ale aj možnými prekážkami vrátenia cudzinca podľa readmisnej dohody, v danom prípade prebiehajúcim konaním o azyly, najmä ak tieto vyšli najavo pred rozhodnutím o zaistení. V takejto situácii je správny orgán povinný možné prekážky zaistenia cudzinca ako aj jeho vrátenia podľa readmisnej dohody predbežne posúdiť a urobiť o tom úsudok.

Z uvedených dôvodov odvolací súd dospel k záveru, že rozsudok krajského súdu treba v zmysle § 220 OSP zmeniť tak, že rozhodnutie odporcu treba zrušiť pre nesprávne právne posúdenie a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

O povinnosti bezodkladne prepustiť navrhovateľa tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku odvolací súd rozhodol podľa § 250sa ods. 7 OSP (účinného od 1. mája 2013), podľa ktorého súd v rozhodnutí, ktorým zruší a vráti rozhodnutie o zaistení na ďalšie konanie, zároveň nariadi bezodkladné prepustenie osoby zo zaistenia.

Pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal odvolací súd z ustanovenia § 250k ods. 1 OSP v spojení s ustanovením § 250l ods. 2 OSP. Navrhovateľ, ktorý mal v konaní úspech, ani ňou poverený zástupca, si právo na náhradu trov konania neuplatnili, preto mu odvolací súd náhradu trov konania nepriznal.

Poznámka :

Podľa Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, v súlade so smernicou Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca by sa štátny príslušník tretej krajiny, ktorý požiadal o azyl v členskom štáte, nemal považovať za neoprávnene sa zdržiavajúceho na území tohto členského štátu, pokiaľ nenadobudlo účinnosť rozhodnutie o neudelení azylu alebo rozhodnutie, ktorým sa ukončilo jeho právo na pobyt ako žiadateľa o azyl.

Z ustanovenia § 22 ods. 1 zákona o azyly vyplýva, že žiadateľ o azyl je počas konania o udelenie azylu oprávnený zdržiavať sa na území Slovenskej republiky, ak tento zákon alebo osobitný predpis neustanovuje inak.

Podľa článku 31 ods. 1 Dohovoru o postavení utečencov zmluvné štáty sa zaväzujú, že nebudú trestne stíhať pre nezákonný vstup alebo prítomnosť utečencov, ktorí prichádzajú priamo z územia, kde ich život alebo ich sloboda boli ohrozené podľa článku 1, vstúpia na ich územie alebo sa na ňom nachádzajú bez povolenia, za predpokladu, že sa sami bezodkladne prihlásia a preukážu dostatočný dôvod na svoj nezákonný vstup alebo prítomnosť.